Poštarina plaćena u gotovom.

Sveta Cecilija

SMOTRA ZA CRKVENU GLAZBU S GLAZBENIM PRILOGOM. GLASILO CECILIJINA DRUŠTVA U ZAGREBU

GOD. XVII. SVIBANJ, LIPANJ 1923. SV. 3.

Sadržaj:

ČLANCI:

Strana

Dr. Viktor Novak: Rekonstrukcija rukopisnoga graduala univerzitetske biblijoteke u Zagrebu 65
Dr. Radosav Grujić: Srpsko srednjevekovno pojanje 68
Svetislav Stančić: Berlin umjetnosti 69
Hudožnik iz Monakova: Pismo iz Nemačke 70
Milan Pavelić: Sveti himni 72
Luka Lukić: O pučkom pjevanju u Slavoniji 73
Ivan Ocvirk: Narodna glazbala u cetinjskoj (sinjskoj) krajini u Dalmaciji 74
Vladoje Dukat: Imadu li se tekstovi pjesama prevoditi? 77
Lujo Šafranek-Kavić: Koncertna sezona u Zagrebu 78
Janko Barlè: † Dora grofica Pejacsevich 80

IZ HRVATSKE GLAZBENE PROŠLOSTI:

Dr. Velimir Deželić: Vjerni prijatelj Vatroslava Lisinskoga — Vinko Vrba 81

NAŠI DOPISI 83–85

GLAZBENA LITERATURA . . . . . 85—88

PREGLED ŠTAMPE O GLAZBI 88–89

RAZNE VIJESTI:

Hrvatska, Slovenija, Čeho-Slovačka, Italija, Austrija 89–93

VIJESTI „SAVEZA HRV. PJEV. DRUŠTAVA" 93–95

VIJESTI CECILIJINA DRUŠTVA 96

NEK JE SVAŠTA . . . . . na omotu

GLAZBENI PRILOG:

Josip Klemenčić: Kod gozbe Kralja Jagnjeta — Ad regias 9
„Ite, missa est" in festis duplicibus 11
Stanislav Preprek: Prinos za praznik svetuju Kurila i Metoda 11

Sommario:

Dr. Viktor Novak: La recostruzione d'un graduale della università di Zagabria, pag. 64. – *Dr. Radosav M. Grujić:* Il canto serbo medioevale, pag. 68. – *Svetislav Stančić:* Berlino- la città delle arti, pag. 69. – *Artista di Monaco:* Lettere della Germania, pag. 70. – Gl'inni sacri. Traduzione di *Milan Pavelić,* pag. 72. – *Luka Lukić:* Il canto nazionale nella Slavonia, pag. 73. – *Ivan Ocvirk:* Strumenti musicali nazionali nei dintorni di Sinj nella Dalmazia, pag. 74. – *Vladoje Dukat:* Devono esseré tradotti i testi delle canzone? pag. 77. — *Lujo Šafronek-Kavić:* La stagione concertuale di Zagabria, pag. 78. - *Janko Barlè:* † Dora contessa Pejacsevich, pag. 80. – *Dr. Velimir Deželić:* Un fidele amico di Vatroslav Lisinski - Vinko Vrba, pag. 81. — Nostra corrispondenza, pag. 83–85. – La letteratura musicale, pag. 85–88. — La rivista delle riviste musicali, pag. 88–89. — Notizie diverse, pag. 89–93. — Notizie della societa croata corale, pag. 93–95. — Notizie della societa di „s. Cecilia", pag. 96. — In tutti i toni. — Suplemento musicale di *I. Klemenčić* e *S. Preprek.*

SVETA-CECILIJA

SMOTRA ZA CRKVENU GLAZBU S GLAZBENIM PRILOGOM
GLASILO CECILIJINA DRUŠTVA U ZAGREBU

SV. 3. SVIBANJ, LIPANJ 1923. GOD. XVII.

Rekonstrukcija rukopisnoga graduala univerzitetske biblijoteke u Zagrebu.

Dr. Viktor Novak — Zagreb.

(Svršetak.)

Graduale zagrebačke univerzitetske biblijoteke sačuvao je vjerno najbitnije konture gregorijanskog pijeva, koji je tako obilno zastupan u Proprium de tempore. I oblik najmanjih fraza, gotovo u svim svojim pojedinostima, (kako to pozna Editio Vaticana str. X.) kao što i njihov položaj, njihova vrijednost trajanja, u koliko se to može posvuda ustvrditi, pa glavne distinkcije, identične su u glavnom s onim načinom prikazivanja i upotrebe, kako to provodi vatikansko izdanje Graduala. Nema sumnje, a to je i sasvim razumljivo, da ima u pojedinostima varijanata, koje se sastoje bilo u pojedinačnim modifikacijama melizama, ispuštanju ili dodavanju pojedinih nota, ali u glavnom se gotovo nikad ne gubi cjelovitost melodične linije. Razumljivo je, da su onda i redovito svi liturški dijelovi komponovani u istim tonusima, kao što ih ima i Editio Vaticana, no tu se jedino razlikuju u smještanju nota na linijama t. j. u promjenama postavljanja ključeva.

Od ova tri dijela jednoga kodeksa, prvi (R MMMI) počima s drugim folijem, na kojem se nalazi svršetak antifone V i d i a q u a m, i to „.... ad quos peruenit aqua ista, salui facti sunt et dicent alleluya, alleluya". Izgleda dakle, da je na prvom foliju bio Asperges, i početak antifone Vidi aquam. Odmah iza svršetka antifone, na fol. 2(vo) počima „D o m i n i c a p r i m a d e a d u e n t u", na kojemu foliju je preko čitave strane ostavljen prostor za inicijal A, s kojim počima introit prve adventske nedjelje „Ad te leuaui". Slijede redom mise iz Proprium de tempore.

U svim dijelovima misa, kao što su Introit sa psalmom, Graduale, Offertorium i Communio, pa onda i Versus Allelujatici, u vrijeme uskršnje, ima isti slijed i red, šta više i bilješke, s više ili manje opsežnosti, kao što je to običaj u Misalima, za tumačenje pojedinih ceremonija kod stanovitih blagdana, kako bi to i danas moglo služiti kao izvor i podloga jednom kritičnom izdanju, kao što je ono Editio Vaticana. Slijed obreda i red mise Proprium de tempore u Editio Vaticana može se sa svim svojim dijelovima pratiti u Gradualu zagreb. univerzitetske biblijoteke. Sve u svemu, ima što cijelih, što sastavljenih misa, (s upućenjima na razne dijelove u kodeksu, citiranjem), s t o t i n u i d v a n a e s t. Neke su mise defektne, jer se izgubilo u kodeksu, (u sva tri dijela po nekoliko folija).[12] Osim toga fali i jedna naročita misa, i njezin cijeli oficij, koja još u vrijeme, u koje je nastao ovaj kodeks, nije bila općenito prihvaćena. To je misa, koja se pjeva na blagdan Tijelova, na Festum Corporis Christi. Izmedju prve i druge nedjelje po Duhovima dolazi svetkovina Tijelova. Zna se, da je papa Urban IV. (1261.—1264.) spremio bulu, kojom se imalo na sve kršćanstvo protegnuti slavljenje transupstancije Kristove posebnom svetkovinom,

[12]) U prvom dijelu, (R MMMI), fale fol. 1, 12, 13, 23, 28, 36, 37. 137, 137, 142 i 144.

koja je već i prije počela sticati pristalica i poštivatelja. Smrt Urbanova (1264. 2./X). zapriječila je njegovu namisao, iako je već povjerio izradbu oficija za taj blagdan Tomi Akvinskom, na koji se poziv i Doctor Angelicus odazvao savršenom izradbom i himnom „Lauda Sion". Papa Kliment V. (1305.—1314.) je godine 1311. promulgirao bulu o općem svetkovanju Tijelova, a njegov nasljednik Ivan XXII. (1316.—1334.) propisao je svetkovini i oficiju održavanje javne procesije. Dakle, vidi se iz toga, da je oficij In Festo Corporis Christi tek negdje u polovici XIV. stoljeća a i kasnije ušao u Gradualia i Missalia. Prije to nikako nije bilo moguće, kad se zna, s kojim je poteškoćama bilo spojeno širenje knjiga i njihove sadržine. Zato nam je ovo pomanjkanje oficija tijelovske svetkovine jedan kronološki kriterij, koji u Gradualu zagreb. univ. biblijoteke potvrdjuje predjašnje paleografijske izvode. To jest, rukopis je nastao svakako prije općenitoga raširenja oficija tijelovske svetkovine, a to je svakokako polovica XIV. stoljeća, ili ovo pomanjkanje u kodeksu daje sigurni, terminum post quem non.

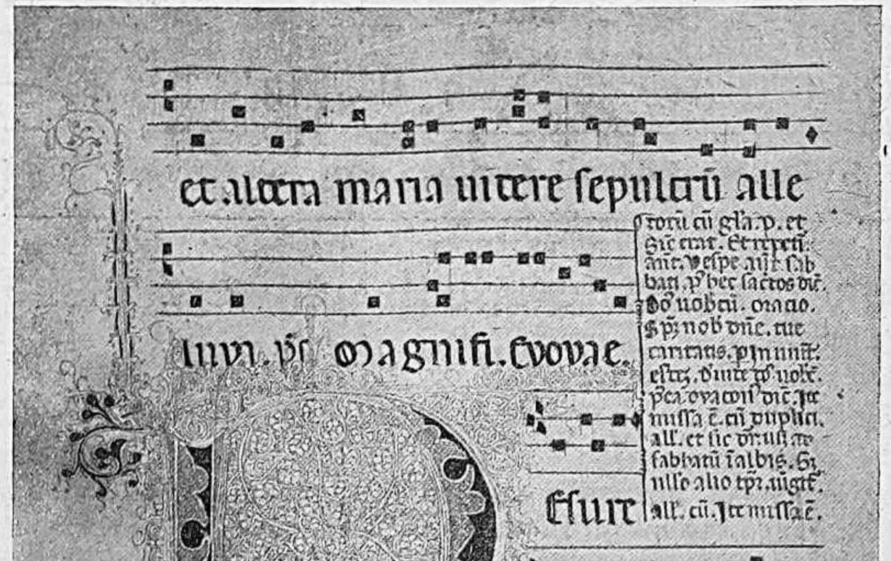

Iz rukopisnog graduala universitetske biblioteke u Zagrebu.
(Snimio prof. Vl. Tkalčić.)

Zanimljive su neke varijante zagrebačkoga kodeksa. U misi „In die palmarum" ima veći broj verzikula, (koji se izmijenjuju sa „Gloria, laus et honor"); nego to ima Editio Vaticana. Ti se posvema podudaraju s tekstom Misala, izdanoga u Antverpenu, god. 1596.[13]) a razlikuju se od onih u Misalu zagrebačkom iz god. 1500.[14]) i mletačkom iz godine 1570.[15])

Začudna je koincidencija ovih verzikula u tom antverpenskom izdanju s tekstom zagrebačkoga kodeksa. Svakako im je zajednički izvor, no za daljnje kombinacije i hipoteze u pogledu proveniencije našeg rukopisa na temelju te koincidencije, nema nikakova sigurna oslona.

Misa na Veliki Četvrtak, (Feria quinta in Coena Domini), ima takodjer neke varijante. U „Ad Mandatum" dolaze antifone. Sa antifonama u Editio Vaticana podudaraju se samo prve dvije antifone, „Mandatum novum" i „Postquam surrexit'" a onda slijede redom druge antifone, različne od onih u Editio Vaticana. To su „In diebus illis" („Jedna, koja počima s Ma....; teksta na dnu folija nema, jer je bio pergamenom odrezan, pa su ostale samo note). „Uos uocatis me magister", „Diligamus nos in inuicem", „Ubi est caritas", „Congregauit nos Xpistus", „Mulier que erat", „Do-

[13]) Missale Romanum, Antverpiae 1596.
[14]) Missale secundum chorum almi episcopatus Zagrabiensis ecclesiae Venetiis 1500.
[15]) Missale Romanum. Venetiis 1570.

mine tu mihi lauas", (Iza toga se triput ponavlja sa raznim verzikulima, „Quod ego facio", „Domine non tecum", „Si ego dominus"), „In hoc cognoscent", „Maneant in uobis fides", „Benedicta sit", „Ubi caritas", (s čitavim nizom verzikula, trideset četiriput (Fol. 153—163).

Jednako i na veliki Petak, (Feria sexta in Parasceve), kad se pjeva „Popule meus", ima nekoliko verzikula, koje nema Editio Vaticana, t. j. „Quesumus salua dampnatos", „Quem totus mundus", „Gloriam deo canamus" (Fol, 168vo—177vo) a nema verzikula „Sola digna" i „Gloria et honor" koje ima Editio Vaticana (str. 190—161) niti hymnusa Vexilla regis (Ed. Vat. 191). Na Uskrs (Dominica Resurrectionis) (fol. 187—189) nema sekvencije „Victimae pascali laudes". Na blagdan Uzašašća (In die Ascensionis) (fol. 212—214) u introitu ima Ed. Vaticana psalam „Omnes gentes plaudite manibus" (str. 243) naprotiv kodeks ima psalam „Cumque intuerentur in celum euntem illum" (fol. 212vo), ali notacija je identična s onom u Editio Vaticana. Kasnijom rukom u XVI. ili XVII. st. netko je napisao tekst psalma „Omnes gentes". Offertorium u kodeksu nije „Ascendit Deus", kao što je u Ed. Vat. (str. 243—244) već je „Uiri Galilei quid ammiramini", sa sasvim drugom notacijom nego što je u „Ascendit Deus". Inače toga offertorija uopće ne poznaje Editio Vaticana, ni u kojoj drugoj misi, a jednako ga nemaju ni najstarija štampana izdanja misala.

Na Duhove (In die Pentecostes) ima se pjevati prema Editio Vaticana sekvencija „Veni sancte spiritus" (str. 249—252) naprotiv zagrebački kodeks ima na koncu duhovske nedjelje na fol. 229—231 sekvenciju sa sasvim posebnom notacijom „Sancti spiritus adsit nobis gratia.[16])

U tom velikom kodeksu ovo su najbitnije varijante. Ima ih još nekoliko, što se tiče samih melodija, a napose teksta (u nekim pojedinim riječima), a te se mogu protumačiti kao nužni posljedak, koga sa sobom nosi teškoća prepisivanja i stupanj inteligencije prepisivača. Za pisara ovoga kodeksa može se ustvrditi, da je svoj posao svršio vrlo savjesno i dobro.

Ima na foliju 195$^{(vo)}$ jedan kriterij, koji nas upućuje, kako je pisar ponajprije ispisao sav tekst, a onda natpisivao note. Naime, pisar je pergamentne kvaternijone, od kojih je pravilno sastavljen čitav kodeks, spremio i uredio za pisanje (liniranje punktorijem), onda je on najprije tekst ispisao, a tek onda note nad tekstom. Tako na fol. 195vo, ima mali dio teksta bez nota. Taj tekst se ponavlja, jer ga je već na fol. 195ro na dnu napisao, pa kad je to uočio, onda je zastao na započetom, a da nije svršio cijelo ponavljanje, t. j. nije htio i melodiju ponoviti, nego je ostavio sam suvišni tekst bez nota.

Sva tri spomenuta fragmenta imaju označene folije na vrhu svakoga folija, i to recto, rimsku brojku, koja označuje broj folija (crvenom i plavom bojom napisanu). Broj kvaternijona nije nigdje označen. Da li je tako od iskona bilo ne može se ništa pozitivna reći, jer je dno gotovo sviju folija u XVII. ili XVIII. stoljeću odsječeno. Vjerojatno je prema analognim slučajevima, u svim ostalim kodeksima, koji su čitavi sačuvani, da je bilo provedeno označivanje kvaternijona. No i folijiranje, na svakom foliju (recto) koje je sprovedeno u sva tri dijela, omogućuje rezultat, da su i ti dijelovi u vrijeme svoga postanka nerazdruživo slijedili jedan za drugim. Tako (R MMMI), t. j. prvi dio rukopisa, teče od fol. II.—CXLIII., drugi dio, t. j. R 3001, od CXLV.—CLII., a treći, t. j. R 3002, od CLII—CCLXIV. U prvom i drugom dijelu razilaze se kvaternijoni, dočim je treći još na hrptu sačuvao, zacijelo svoj iskonski, čvrsti uvez. Dakle se jasno vidi, da broj folija neprekinuto slijedi od prvoga na drugi dio (uz mali defekt), a od drugoga na treći, i to s istim paleografijskim načinom folijiranja. Prema tome taj isti način folijiranja u sva tri dijela, neprekinuti slijed brojeva folija uz minimalne defekte, koji se dadu lahko kon-

[16]) „Sancti spiritus adsit nobis gracia
Que et corda nostra sibi faciat habitacula
Expulsis inde cunctis uiciis spiritalibus
Spiritus alme illustrator omnium
Sorridas nostre mentis purga tenebras
Amator sancte sensatorum semper cogitta tuum
Infunde uncionem tuam clemens nostris sensibus
Tu purificator omnium flagiciorum spiritus
Purifica nostri oculum interioris hominis
Vt uideri supremus quitor possit a nobis
Mundi cordis quem soli cernere possunt occuli i t. d.

trolirati, pa potpuna koincidencija slijeda misa i teksta u nizu misa iz Proprium de tempore, dokazuje jedinstvo kodeksa.

Tako iza Fol. 143, t. j. iza poljednjega folija prvoga fragmenta rukopisnoga kantuala slijedi prvi list drugoga dijela, označenoga sa brojem 145. Dakle izmedju prvoga i drugoga dijela fali samo jedan broj izmedju 143 i 145. Kad se pak promotri, tekst kojim svršava prvi dio i počima drugi dio, onda se vidi, kako je to nesumnjivo nastavak jednoga te istoga kodeksa. To jest, prvi dio svršava sa tractusom iz mise In die palmarum, a fol. 145 počima još sa dijelom introita iz mise ponedjeljka Velike Nedjelje (Feria secunda maioris hebdomadae). Veza izmedju drugoga i trećega dijela još je očevidnija. R 3001 ima na svom zadnjem foliju, t. j. s označenim brojkama 152, na dnu naslov mise: „Feria Va. In cena domini". Zapjev introita mise Velikoga četvrtka nalazi se već na fol. 153. Tu se tek citira, da se Introit čitavi nalazi na fol. 146, pa se doista i ovo citiranje potpuno podudara s drugim fragmentom, t. j. sa R 3001. Dalje pak slijedi u R 3002 do kraja slijed misa iz Proprium de tempore. Na dnu posljednjega folija napisano je: Finis feriarum.

Sve ovo neprijeporno dokazuje, pokraj paleografijskih kriterija, koji su identični u sva tri fragmenta, da su ti fragmenti sastavni dijelovi jednoga kodeksa, jednoga kantuala, koji je sadržavao u sebi mise iz prvoga dijela Graduale S. S. R. E. i to iz Proprium de tempore. Dakle R MMMI, R 3001, R 3002 jesu jedan rukopis, koji treba da se u katalogu označi kao Graduale Sacrosanctae Romanae ecclesiae. Pars prima: Proprium de tempore, fol. II—CCLXIV. Uz ovaj golemi volumen graduala, postojao je u dotičnom manastiru, u kojemu je vršio svoj iskonski zadatak, i drugi dio Graduala, t. j. Proprium Sanctorum. To se vidi iz nekih citata ovoga kodeksa, iz prvoga fragmenta i trećega. Tako se kaže u bilješci na blagdan sv. Ivana Evandjeliste, da se offertorij „Justus ut palma" nalazi „in alio uolumine LXXXVI", ili na osmu nedjelju po Duhovima citira se introit (Suscepimus") da se nalazi: „in alio uolumine VII." Koja je sudbina stigla taj Volumen Graduala, i da li se uopće sačuvao, i gdje, zasad je tajna, koje će se možda ipak kojim sretnim slučajem odgonenuti.

Ovaj divni, veliki kodeks, koji je u vrijeme svoga postanka brojao dvijestotine šezdeset folija velikoga formata, a do danas se od toga sačuvalo 253 folija, zavredjuje, da bude jednom ponovno uvezan na ponos univerzitetske biblijoteke, njezinoga sadašnjega vlasnika i čuvara.

Srpsko srednjevekovno pojanje.[1]

Dr. Radosav M. Grujić — Skoplje.

Vokalna crkvena muzika ili pojanje prešla je k nama od Vizantijaca, zajedno sa crkvenim pesmama. Grčke crkvene pesme pisane su u pravilnim umetničkim oblicima tako, da su strofe sastavljene iz ritmičkih stihova, sa jednakim akcentom i brojem slogova. U starim rukopisima svi ti stihovi bili su odeljeni obično crvenim ili crnim tačkama, koje su služile pojcima i kao merilo za pojanje.

Prevodioci crkvenih pesama sa grčkoga na staro-slovenski, a docnije i na srpsko-slovenski jezik, iznosili su u prevodu mahom samo smisao stihova i to obično u prozi, ali su umetnički oblik originala zadržavali i tačkama označivali svaki stav. Uz grčke učitelje pojanja i to je znatno pomagalo, da s oblikom pesama lakše predje i bolje se utvrdi medju našim precima i vizantijska muzika ili melodija.

Prema tome prvo pojanje naše moralo je biti kao i grčko. Ali docnije medju nama, koji smo od uvek pesmu voleli, sve više otimali su maha narodni motivi i na harmonijskoj osnovi vizantijske muzike razvili srpsko crkveno pojanje. — Iz episkopskih dvorova i manastira, gde je crkvena pesma već obogaćena bila narodnim melodijama, prešla je ona parohijskim sveštenstvu i narodu, gde se još više srbizovala.

Na osnovu nekoliko uzgrednih podataka o našem crkvenom pojanju za vreme Nemanjića izgleda nam, da je ono već u 13. veku duboko prodrlo u narod, a naročito u

[1] Ovaj je članak bio namijenjen „Muzičkom Glasniku", ali kako je taj prestao izlaziti, to ga je njegovo uredništvo, a po dozvoli piščevoj, poslalo uredništvu „Sv. Cecilije", koje se na toj susretljivosti usrdno zahvaljuje. Op. ured.

vladaočke i vlasteoske dvorove. — Tako na pr. po Domentijanu, biografu sv. Save, izlazi, da su, posle izvršenog obreda krunisanja Stefana Nemanjića za prvovenčanog kralja srpskog, sva vlastela (blagorodnie) i svi ostali ljudi otpevali kralju „mnogaja ljeta“ i onda tek izašli iz crkve da piruju i da se vesele (Даничић-Доментијан, Живот Св. Симеона и Св. Саве, Београд 1864. стр. 244.). A u žitiju kralja Uroša I. zabeleženo je: da je njegov prestolonaslednik i potonji kralj Dragutin, kada je stigao do mladićskog uzrasta „pjeti Gospodevi naučaše se glagolje: Gospodi, skaži mi i razumeju...“, što nesumnjivo znači, da je mladi Dragutin vrlo rado pevao poznato i danas još omiljeno pričasno: „Skaži mi Gospodi“. (Даничић-Данило, Животи краљева и архиеп. српских, Загреб 1866., стр. 12.).

I po vlasteoskim dvorovima orile su se tada crkvene pesme iz nežnih grla vlasteoske dece. — Tako n. pr. znamo, da je vlasteoski sin, potonji arhiepiskop u 13. veku Jevstatije I., još dok je bio u očevoj kući i dok još nije knjigu izučio „v' slast vnimaje pjenija bož'stv'naja“ (Данило, Животи, стр. 294.).

To svestrano negovanje crkvene pesme u naših starih učinilo je, da je još i u 16. veku srpsko pojanje bilo na odličnom glasu po celom pravoslavnom Slovenstvu. — Tako je n. pr. u jednom rumunskom rukopisu 16. veka zabeleženo: da su još god. 1558. iz Lavova u Galiciji šiljani mladići u Moldavsku „radi izučavanja grčkog i srpskog crkvenog pojanja“ (Др. М. Барбулеску, Румуни према Србима и Бугарима, Г. 1908., стр. 112.); a Mathias von Miechov, u svom delu „De Sarmat“. (I. 2. c. 1. str. 142.)“ napisao je: da se u maloruskim crkvama bogosluženja obavljaju, čitaju i pevaju na srpskom jeziku (In ecclesiis Rutenorum lingua servioru m, quae est slavonica, divina celebrant, legunt et cantant. — Wanka Wenceslav, Dobrowsky's Slavin, Prag 1834., 2. str. 248.).

Berlin umjetnosti.

Svetislav Stančić — Zagreb.

Berlin je dao dvije revolucije: političku i umjetničku.

*

Prije duh strogih tradicija, sada buntovnik i esperimentator. Zbog prošlosti isključen je svaki diletantizam, a pomanjkanje istog daje plodno i zdravo tlo novim nastojanjima.

*

Shvaćanje umjetnosti traži lično stvaranje, koje je uvijek novo, bez uzora i buntovno, toga radi i pred vremenom sigurno. Pečat nacionalnosti ili intelektualnosti ne odlučuje kvalitetom.

*

Duh ličnosti donosi nove pokrete. Na vidiku iste podupire Berlin otvoreno i gorljivo, razumije i oprašta mnoge eventualnosti u osvjedočenju da historiju čine pokreti.

*

„Das Musikalische“ i „das Musikantische“! Duh i instinkt! Kamen smutnje! Problem svaćanja odnosno neshvaćanja muzičkih nastojanja nesamo pojedinih ličnosti nego i cijelih nacija.

*

U jedinstvu obojeg leži ostvarenje velike umjetnosti.

*

Mentalitet Berlina nije dan na ulici, on je naprotiv skriven i traži spoznaju. Razočaranje leži izvanjski bliže, dok je dodir s lično njegovim teži — stvar vremena i subjektivnosti. Plodan zato može biti samo iskren saobraćaj sa specifično umjetničkim.

*

Muzički je život zaokružen u cjelovitu formu, koja je u povezanosti svijuj dijelova potpuna. Razumijevanje, stečeno tradicijom i kulturnim odgojem, olakšava uvelike napredak.

*

Suradnja produktivne i reproduktivne umjetnosti, društva sa svojim kulturnim i socialnim nastojanjima, te kritike kao faktora javne spoznaje, rezultira onaj visoki umjetnički nimbus, koji je uzaludna čežnja mnogih manjih nacija bez prošlosti.

U Berlinu se križaju pokreti sviju nacija; polje je svakoj otvoreno. Od stranih vode danas Rusi. Val je duboke njihove iskonosti preplavio osim Njemačke i cio ostali svijet, srušio neopravdane predrasude i navike, oplodio mnogu utrošenu snagu.

*

Nova nastojanja stvaranja, bez ulaženja u procjenu, donose muzičke ličnosti Rich. Straussa, Pfitznera, Schreckera, F. Busonija, a indirektno Schönberga i Stravinskog. Od Schreckerovih učenika ističu se Křenek i Haba, a od Bussonijevih španjolac Philipp Jarnach. Likovno stvaranje stoji potpuno u znaku ruske invazije: Kandinsky, Marc Chagall, Arhipenko, Javlenski, od ostalih Kokoschka, Campedonk, Paul Klee, August Macke. Arhitektura: Poelzig i Bruno Taut. U literaturi ne bih mogao istaći nijednu važniju ličnost, koja bi imala neko novo značenje po stvaranje.

*

Muzička reproduktivna umjetnost posjeduje mnoge ličnosti od velikog značenja. Klavir: Busoni, d' Albert, Lamond, Ansorge, Schnabel, Petri, Borowsky, od mladjih Erdmann i Gieseking. Violinisti: Kreisler, Flesch, Busch, Vecsey. Dirigenti: Furtwängler, Blech, Bruno Walter, Rich. Strauss, Kusevicky. Vokalna umjetnost u operi i koncertu: Barbara Kemp, Wildbrunn, Rethberg i Sigrid Onegin. Orkestri: operni i filharmonija. Zborovi: Domchor i prijašnji filharmonički sada zbor više muzičke škole. Udruženja za propagandu savremenih: Internacionale Musikgesellschaft i Melos.

*

Shvaćajući momente evolucioniranja, želio bih našoj umjetničkoj kulturi prije svega: savjest stvaranja, kulturni odgoj društva i poštenje kritičke spoznaje. Ta tri aksioma svakog razvitka i napretka!

Pismo iz Nemačke.

Hudožnik iz Monakova — München.

O Münchenu, kao o muzičkom gradu u evropskom smislu, ne može se govoriti; pre kao o jednom ogromnom muzičkom predgrađu ili provincijskoj varošici. Jer dok u Berlinu sve vri i leprša se od raznolikosti kako u Operi, tako i u koncertnim salama, dotle München ćuti i miruje; dok u Berlin dolaze svi evropski velikani (Kusevicki, Eugéne Goossens i dr.) sa moguće zanimljivijim programima, dotle münchenska publika, pametno buržoaska, pošteno vaspitana i neborbena, strpljivo sluša u ciklusima izvedbe svih komornih dela Brahmsovih i nalazi sa zaprepašćenjem paralelne kvinte u „Bohème“, tako drsko upotrebljene. A da li te kvinte imaju jedan drugi značaj (ekspresivan) osim onog tehničkog, to je sasvim sporedno. München je čuven sa svoga dobrog piva, oktobarskih svečanosti i sa svoje u istini dobre izvedbe Wagnerovih dela. Otuda je potpuno razumljivo, da za jednog Münchenca svaka hromatika u nekom modernom orkestralnom delu analogno potiče iz „Tristana“. Konzervativan prema svakoj novotariji München gleda sa velikim nepoverenjem razvoj moderne muzike. To se u ostalom vidi po programima ovdašnjih umetnika: uvek će radije svirati stare, već primljene stvari, nego li praviti eksperimente sa „Uraufführungom“ ili „Erstaufführungom“. — George Antheil priredio je jedno klavirsko futurističko veče na kome je svirao isključivo svoje kompozicije. Prvi je počeo pošteno. I ja sam već mislio da ću otići sa koncerta razočaran, jer smo sve do polovine programa čuli kod Debussya ili Ravela. Onda je bilo više poleta. Zatim su došli ritmički eksperimenti, zatim harmonski; onda je došla krajnja tačka dokle sam mu mogao verovati i više mu nisam verovao. Svirao je „Sonate sauvage“. Publika se glasno smejala. Meni je bilo neprijatno: čovek se tamo na podijumu bori s klavirom, a to nije ni najmanje smešno. „Jedina shvatljivost novih duhovnih dimenzija leži u matematičkim dodirima s prostorom — a jedine fizičke mogućnosti dodira prostora, koje mogućnosti mi posedujemo, jesu matematički muzički prostori, i njihova neposredna ritmička delatnost, ali ne . . .“ itd. — Tako kaže George Antheil, Amerikanac, kao neko programsko objašnjenje uz svoja dela. A na aplauz svira ponovo jednu tačku iz svoga programa i zatim —

Chopin, Valse brillante op. 34. No. 1. I onda: ili se je demantovao i ostao sentimentalan, ili nas je sve skupa, po običaju slabo omiljenih avangardista, gadno ismejao. Ako je pak pao u poslednjem momentu pred ukusom publike i hteo da ostane bar nečim u lepoj uspomeni kod nje — onda je nepošteno. Jer, ili će biti apostol ideje za koju se bori, apostol titule koju si je prikačio ispod imena: Pianist-Futurist ili će se izgubiti u fukari i plivati po njoj. U ovom slučaju sredine nema.

Svaka je epoha imala svoju umetnost kao svoj psihički izraz, svoju specifičnu melodiju, kako kaže Ranko Mladenović, pa i naša epoha mora imati svoj muzički izraz. I ja čvrsto verujem u taj izraz. Sad sve je jedno, da li će taj muzički izraz biti u vrhuncu impresionizma, u dekadenci svega što je čulno ili će taj izraz biti u atonalnosti ili u prividno-anarhičnom (Atonalnost = Schlagwort). Kažem, verujem u novu umetnost samo ako je ona proizišla iz poštenja, zdravlja, pa i ako je proizišla iz bolesti, samo ne verujem u umetnost koja je nikla iz impotentnosti ili iz artizma. Već je Rubinstein govorio o nekom „finis musicae". Kad bi nešto danas oživeo Rubinstein kazao bi, s pogledom na vreme kada je izbacio parolu, da je „finis musicae" već davno prošao i da muzike uopšte i nema više. Međutim treba imati ipak šire poglede i razumeti čežnju jedne generacije, čak i u budućnosti.

S tim smo došli na pitanje moderne muzike. Prvo što pada u oči svakom svesnom posmatraču jeste fakat da moderna muzika stoji u znaku zdravih intencija, na suprot maglovitim, nebuloznim raspoloženjima muzičkog impresionizma. Mi ćemo se ovde, s pravom, zadržati samo na posmatranju razvoja nemačke moderne muzike. — Predbacuje se (!) da je moderna muzika atonalna. Šta to znači upravo? Već je Cherubini govorio za izvesni recitativ iz Beethovenovog „Fidelia" da ne može da se raspozna tonalitet; u stvari bile su to nagle i učestane modulacije između slabo srodnih tonskih rodova. I ako pođemo za Regerovom „beskrajnom modulacijom" mi smo, i ako čitava geneza nije u stvari tako prosta kako izgleda, već tu na granici t. zv. atonalnosti. U stvari moderna je muzika umetnost slobodnog, nesmetanog, intuitivnog muziciranja. S novom muzikom došle su nove, upravo obnovljene muzične forme: praeludium, passacaglia, choral, fuga, gavotte, fox-trott itd. Moderno vreme je odbacilo „veliki orkestar"; veliki orkestar je već iscrpeo svoje izražajne mogućnosti. Vratili smo se ponovno na komornu muziku, na profinjena, intimna, lirska raspoloženja, koja nam okvir komorne muzike pruža. Gudački kvartet, isti s klarinetom, kvintet sa jednim ljudskim grlom itd. vrlo interesantne kombinacije i spajanja raznih instrumenata, katkad sasvim extremnih po boji zvuka. Spomenuli smo formu. Forma je došla, ali ne da bude despot. I zbilja je vanredno čudo kako moderni kompozitor vešto savlađuje svaku formu, prelazi prosto jednim dahom preko nje, reklo bi se igra se njome, samo da dođe do svoga izraza. Reger, za koga postoje još i druga sporna pitanja osim onog „moderan", puno je nakomponovao „u duhu" ovoga ili onoga, u ovoj ili onoj formi (Konzert im alten Stil), dok nije isklesao svoj veličanstveni „100. Psalm". — No, danas, i ako moderna muzika nije kazala svoju zadnju reč, i ako je još uvek u građenju ipak se mogu videti njene jasne konture i proceniti njeni dosadanji plodovi. Pošto nam okvir ovoga članka ne dozvoljava da se upuštamo u analiziranje i procenjivanje dela mnogih pojedinaca, to ćemo se zadržati samo na jednom, u ostalom tipičnom predstavniku moderne nemačke muzike. To je Paul Hindemith. Paul Hindemith je danas najmarkantnija ličnost u nemačkom muzičkom životu. Čovek koji svira violu u Amar-kvartetu, koji je koncertmajstor u nekom operskom orkestru i koji jedva da je do sada stvorio nekih 28 dela — postao je, preko noći, najinteresantniji muzičar moderne Nemačke. Krvni muzičar i dioniski raspoložen za muziciranje, Hindemith ne preza ni pred kakvim izražajnim sredstvom. Njegova laka, kristalna i naivna melodija, slična Schubertovoj, čini se kao da je u srebru izrezana. Možda donekle epigon Schönberga (jer on je temelj svih modernih Nemaca) ali da ima svoju ličnu notu, to je već izvan svake sumnje. „Najsnažnije što su dale poslednje godine", kaže prof. Specht. Sa koliko finese i sa koliko lakoće je Hindemith prešao preko svih izražajnih mogućnosti, absorbovao ih ali se nije zarobio. Ostao je detinjski naivan, smeje se i revolucionaran je i ako se ne bori (Dr. Steinhard). Eksperimentalnosti i opasne ekskurzije mu se lako praštaju. I, čudno zbilja, a možda i po jednom višem zakonu intuicije, jednom prilikom kada se izvodio jedan Hindemithov gudački kvartet, publika je odjednom osetila da je to nešto više od obične svakodnevice, da je to jedno novo objavljenje, jedan novi Götterfunken.

Najzad dolazimo na pitanje opere u Nemačkoj. Jedno se je vreme verovalo, da je Richard Strauss prešavši preko Wagnera dao novi zamah i polet i smer operi; međutim videlo se je brzo da Strauss uopšte nije dao nikakva binska dela, videlo se samo da su njegove „drame, opere, tragedije, komedije za muziku" kosmopolitsko-sinfonijske pesme s rečima o krvi, brutalnostima, trivialnostima, o perverziji. Poznati pisac velike Istorije Muzike i esteta Dr. Karl Storck kaže: „Salome" nije muzična drama već sinfonijska poema s tekstom. I kada već Strauss nije dao obrazac za operu, onda su se tražila i javljala druga imena s istom težnjom. Defilovali su razni Schreckeri, Schilinzi, Pfizneri, Rezniczeci (uvek čovek mora pri pomenu njihovih imena da se, asocijacijom ideja, seti „Meistersingera") ali se genijalnost u smislu jednog Mozarta ili Wag nera nije videla u njima. Najzad su novine, časopisi, plakate objavili: Došao je, došao! Ko je došao? — Erich Wolfgang Korngold (zapamtite to ime!), Wunderkind; kad mu je bilo jedanaest godina daje jednu pantominu „Schneemann", docnije dve opere (ajnakteri), i najzad, operu „Die tote Stadt". I verujte nije ništa tragičnije, nego kad posle izvedbe ove opere izlazite malo razočarani i premišljate: „Nije ono, nije ono. Hoću genijalni dokumenat!" Poslednja opera Korngolda pokazala je, da on nije otišao dalje od svoga Wunderkinda u sebi i ako mu je sada već dvadesetšest godina; pokazala je samo spoljne dispozicije jednog „čudo od deteta" da može da posmatra, da voli, da se oduševljava, da kopira i da imituje. Tako njegova opera nije nego jedan konglomerat Puccini, Debussy, Strauss, Schrecker, Mahler. Sve ono, što se moglo kupiti, Korngold je za jevtine pare kupio, a ono što nije imao, nije ni kupio. A kupio je mnogo, da na prvi pogled izgleda da to već zadovoljava: tehnika, orkestracija, afekti, scene, i Schönberg je tu. Ali se docnije ipak vidi da možda ono što Musorgskij ima u naprstku, vredi više no ono što Korngold ima u peharu. No Korngold je mlad i on nije kazao ni približno svoju poslednju reč. To nas jako teši i ako se je već R. St. Hoffmann usudio da piše knjigu generališući o mladom Korngoldu. „Prva knjiga o najinteresantnijem kompozitoru mlade generacije — jedna pregnatna, objektivna kritika njegovog postanka i stvaranja." Prva knjiga! Za njom će doći druga, a za drugom i treća, četvrta i tako dalje. Mi čekamo i nadamo se!

Sveti himni.

Preveo Milan Pavelić — Zagreb.

I ove evo godine — Beata nobis.

(Kod „pohvala" na Duhove. Od sv. Hilarija.)

I ove evo godine
Mi klikćemo od radosti,
Što Duh je Sveti Tješitelj
Na apostole došao.

U slici žarkih jezika
Iznàd njih oganj drhtao,
A riječ im usta punila
I ljubav srca žarila.

Govorili su jezike
Zapanjujući narode:
Pijanstvom su obijedili
Njih pune Duha Svetoga.

Za Vazmom dan pedeseti
Te tajne se dogodiše
Navršujući sveti broj
Proštênjâ starog zavjeta.

A sada, Bože predobri,
Mi smjerno tebe molimo:
Podijeli dare Duha svog
S nebesa nama poslane.

Već davno srca vjernika
Obdario si milošću:
I nama prosti prestupke
I daj nam dane spokojne.

Nek hvaljen bude Otac Bog
I uskrsnuli njegov Sin
S utješiteljem presvetim
I sad i u sve vijekove. Amen.

O pučkom pjevanju u Slavoniji.

Luka Lukić — Slavonski Klakar.

Slavonci su u opće dobri svirači i pjevači. Vole svirku a i pjesmu. Ne samo da vole sami pjevati i svirati, već i rado slušaju pjevanje ili sviranje. Dok se kod svirača zahtijeva dobro uho i vještina u prebiranju glasova, pjevati može svatko, pa ima vrlo malo ljudi, koji ne bi znali ili htjeli, u zgodnoj prilici zapjevati. Ipak ima više osoba, koje prate pjevanje svojim glasom, t. j. polažu ili zjače, kako veli narod, nego li onih, koji pjevaju ariju (sopran ili tenor). Nepjevača niti nema među domaćim žiteljstvom, ili su vrlo, vrlo rijetki.

Slavonci pjevaju gotovo svi, iako ne uvijek, ali u zgodnom vremenu čuje se i glas srednjih ljudi, pa i staraca. Ne bude to baš pri piću ili kojoj veselici, nego da se pokaže, kako se negda pjevalo, posve drugojačije nego danas.

Manja djeca i đaci pjevaju gotovo uvijek preko godine, osobito o godovima, berbi, u svatovima, idući za križima, kod marhe, pa i u igrama. Momci i djevojke pjevaju najviše u oči svetka, na svetak, o godovima, u mobi, svatovima, o pokladama, u pudarini i idući na posao ili s posla. Mladi oženjeni i udati pjevaju u sličnim prilikama: idući s posla, u mobi, u društvu, svatovima i djecu uspavljujući. Stariji svijet, pjeva zgodimice, u društvu sa svojim parovima, pri piću, kad je dobre volje, ili opet da pokaže zorno, kako se negda pjevalo, sasvim priprostije i jednostavnije nego li sada. Iako narod vrlo voli pjesmu, ipak ne pjeva u adventu, korizmi, u petak i kad je tko u žalosti za prijekim rodom. Djeci se (a i mladeži ostaloj) toliko ne zamjera, ako zapjevaju i u zabranjeno vrijeme, samo se odraslima brani i u velike pamti.

Naš narod pjeva dvoglasno; t. j. jedan pjeva ariju ili napjev, a drugi mu pomaže. Prvi pjeva sitno, vješto i gizdavo, kako zna najbolje, a drugi ga prati grlom krupnije za tercu ili kvintu, kako već na kojem mjestu.

Tko pjeva sam, bilo muško ili žensko, pazi uvijek, da mu je glas čist i jasan, a pjesma lijepa ili bar dobra. Uče pjevati sami, od starijih ili od svojih drugova, kod marhe, na poslu (za vrijeme odmora), u pudarini i u sobi kod ručnog posla. Samo pjevati može ono čeljade, koje ima sitan glas, ili grlo za vođenje, tko pjeva krupno ili polaže, taj sam nigda ne pjeva. No i tko sam pjeva, najprvo u sebi kuša, što će i kako će, onda počne poluglasno, a kad vidi, da ide, javi se i punim glasom. S prva ni jedan pjevač ne pusti sav glas, ne pjeva svom snagom, nego istom kad se uputi, pa vidi, da je dobro. Pjeva 3—4 puta istu ariju (a druge riječi), pa kad osjeća, da je pogodio, pusti svu snagu i pjeva, da je milina.

Tko sam pjeva, pjeva pobrže, naime nešto brže, nego što bi pjevao, da sam sebi pjeva i da ga drugi ne slušaju. Misli na to, kako će svršiti, pa zato malo požuri, da za vremena dobro svrši, a na kraju otegne. Zato i samci pjevači pjevaju kad su dokolni, kod marhe, idući iz šume, idući po konje, kod ručnog rada (ženske), idući sam na dalji put i kad mu srce zaište. Svakiput mora biti volja za pjesmu, dobro čisto grlo, na tenane poznata melodija i dovoljno poznatoga teksta, onda će i pjesma biti lijepa i svakom se sviđeti.

Pjevač ne pjeva samo zato, da mu vrijeme brže prođe, nego da se razveseli, da izrazi svoje misli riječima i glasom, da se dragom ili dragoj javi, da mu odlane na duši, sebi za veselje, a napokon da se znade za njega i da se i drugi naslađuje, slušajući lijepu pjesmu, koja u srce dira . . .

Dogodi se, da pjevač pjeva i drugomu za volju onaj napjev, koji mu se sviđa, da pokaže melodiju, pa zato pjeva čuvstveno, ponešto i afektirajući od miline. Desi se, da je katkad takove volje, da bi cijeli dan pjevao, pjesma ide mu od srca, a riječi kao da ih sipa iz rukava. Sami pjevači nazrijevaju u tom nesreću, smrt u obitelji ili bar neugodne glasove. Pjevač znade onda sam sebi reći: „Kako sam se napjevao, neće biti dobro". A narod veli: „Tko u jutru pjeva, u večer plače", ili opet: „Tko u petak pjeva, u nedjelju plače".

Ako nije pjevač čista grla, on će svoje melodije fućkati, pa će i u fućkanju uživati, kad ne može u pjesmi. Neki opet vozeći se lagano u kolima, znaju jednu ariju otpjevati, a onda (malo poslije) isto to odfućkati, da se grlo ne umori ili ne pokvari. Da ne bude pjesma dosadna ili monotona, neće ni jedan istu ariju neprestano pjevati; pjeva ju 3—4 put, pa onda drugu. Isto tako i tekst se ne pjeva do kraja, nego 2—3 kitice ili retka. Dogodi li se, da netko neprestano istu melodiju pjeva, dovikuju mu: „Kani se već toga i počni šta drugo", ili „Der šta drugo zapjevaj, neka uvijek isto kao Švabo trala-la".

Nađe se pjevača, koji vrlo lako pjevaju, oni se ne naprežu, pa bi mogli gotovo cijeli dan pjevati, jer pjevaju, kao da se s nekim razgovaraju te ih to ne umara. Drugima je opet teško pjevati, a vrlo rado se javljaju; što više, koji loše pjeva ili mu je teško javiti se, voli, da se češće pjeva.

Naš narod u svojoj pjesmi svaki glas drugojačije bojadiše, što više, ako su u pjevanju dulji glasovi, događa se, da se isti glas mijenja i drugačije čuje nego prvo. Tim malo po malo postaju drugi napjevi, arije, inačice, variante i kako se već zovu po svojoj vrsti.

Vrlo sitnih soprana skoro da i nema u narodu, koji bi pjevali sitni *h*. *c*, *d*, a tako nema niti visokih tenora, a to najviše zato, što u mladosti ne paze na svoje grlo, koje se pokvari, predre ili promukne, a gdjekad i ostane takovo. Nema niti posve krupnih basova, da bi n. pr. pjevali *c*, *d*, *e*, *f* (krupni), ali su za to vrlo česta srednja grla: bariton, drugi tenor, alt i mezzosopran.

Kako narod pjeva po svojem načinu, nađe se, da grlovođa pjeva kroz nos (na nos) što je ređe, dok je češće to, da u pjevanju ne izgovaraju dosta jasno i razgovjetno samoglase i o e. Bude to u sitnim glasovima, ali i medju srednjim. Time se i najbolja melodija kvari, što nije napjev i tekst posve složan. Mjesto i pjevaju e (nešto na nos), mjesto o = a, a mjesto e = ae (neku smjesu). Nekim to služi za diku i naviku, a prave pjevače vrijeđa i smeta, ako se ne izgovaraju riječi, kako trebaju, nego se naš lijepi izgovor nakazuje.

Pjevači uživaju u pjesmi, te ju što bolje cifraju, osobito kad ih tko sluša. Obično počinju pjesmu mf; sredinu pjevaju f ili p prema ukusu ili vrsti pjesme, a konac je obično forte i otezit. Nevješti pjevači izvode na koncu svake pjesme nepotrebni glas j, koga uopće ne treba. Za pjevanje raznih melodija osobito su zgodne priskočnice (koje se i u kolu pjevaju) te imaju dva ili tri retka. Kad se pjeva pjesma od dva retka, drugi se red ponovi forte, ako li ona od tri retka, treći se red najjače otpjeva. Kod takovih pjesama, gdje je vezana stalna melodija uz tekst, pjeva se obično mf, p ili f, a na kraju ff sa otezitom zadnjom slovkom. Nijedna se arija ne pjeva sva p, niti mf, a pogotovu ne ff; a isto tako ne unisono, osim ako ju jedna osoba pjeva.

Ritam je u pjesmama dosta strog i odmjeren. Najviše je pjesama u parnim mjerama, ali se nađe i $5/4$ pa i $7/4$ i pomiješane mjerovrsti.

Naglas je gotovo u svim napjevima korektan, te se ne opažava krupnijih pogrješaka, osim ako pjeva tuđinac, a to se onda odmah osjeti.

Gotovo u polovici pjesama nalazimo umetke: oj, ej, hej, lane moje, zlato moje, i t. d. Tim se u pjesmi čuvstvo bolje izrazuje, a važnije riječi (sadržaj pjesme) po potrebi istaknu i naglase (ojkanje).

Mnoge pjesme imaju i pripjeve. Neki se od njih pjevaju kao i sama pjesma, drugi posve drugojačije; neki su kratki od 1—2 retka, drugi su i od više redaka. Češće čujemo u pučkoj pjesmi i čurlik (Triller). On se ponajviše glasno započne, odmah se utiša i vrlo tiho svrši.

Ako narod pjeva ritenuto (zaustavljajući), pa izvede stringendo (žureći) onda uredi, da tempo izjednači, da ne bude nejednakosti. Na stanke se dobro pazi; osjeti se i kad je u pjesmi odmor, jer se na tom mjestu predahne, ali ipak tako, da se to odviše ne osjeća.

Slavonci pjevaju uopće dobro, oni od Ilove k istoku što dalje sve bolje, a najbolje gotovo u Srijemu. Idući k Dravi rekao bih nešto lošije, u Podravini nešto bolje, svi u opće lijepo, pogotovu ako pjevaju domaći bez tuđinaca. Ovi kod pjevanja smetaju, dašto, ne od prkosa, nego od neznanja.

Većina je narodnih napjeva u duru, gotovo tri četvrtine, dok ih je mnogo manji dio u molu, tako na četvrtinu. Stari i stariji napjevi su većinom bili u molu, pa i ženske pjesme, što ih same pjevaju, kad se u kolu okreću.

Nađe se pjevača, koji znaju i tuđe narodne pjesme oponašati, baš kao da pjeva pjevač iz Bosne, Dalmacije, Srbije, Primorja ili kršne Like. To ne može svaki, pa ni u svako doba, nego nekad, kad je dobro raspoložen za to.

Svijet pjeva obično mirno, t. j. ne gestikulira kad pjeva. Iznimka je, kad je u kolu ili pri piću, onda se možda i previše skreće glavom, rukama, ustima ili cijelim tijelom.

Lijepo je slušati nadpjevavanje u mobi ili na kakvom poslu u lijetu, ili kod marhe; tu se onda vidi, što vrijedi koje i čije grlo, a i glava. (Nastavit će se.)

Narodna glazbala u cetinjskoj (sinjskoj) krajini u Dalmaciji.[1]

Ivan Ocvirk — Sinj.

1. Gusle.

Na prvom mjestu medju narodnim glazbalama su gusle. Gusle si guslar uredi prama svom grlu; ako ima visoki glas, nategne si strunu više, ako je basista, onda niže; obično pako udešene su gusle na *a*, *g* ili *f*. Gusle imadu obično jednu strunu, koja je od konjskog repa, isto tako i gudalo. Imade gusala i sa dvije strune, koje su udešene unisono, na pr.

Na guslama sa dvije strune svira guslar svoj pijev samo na jednoj struni, a druga mu služi za sekundiranje. Gusle su izradjene iz javorovog ili orahovog drva. Sastoje se iz varjače (Schallkasten), vrata i glave. Na vratu izrezana je obično čovječja glava, ili glava od konja, psa, zmije ili koje druge životinje. Gusle izradjivaju u selu Zelovu (spada pod sinjsku općinu). Poznati vještaci u tom su: Jakov Jukić, Pile i Ivan Domazet. U tom selu izradjivaju i druge narodne instrumente: diple, svirale i kavalice, o kojima ću kasnije govoriti. Seljaci u Zelovu bave se i sa domaćim obrtom, izradjivaju lule, kamiše, drvene žlice, kuhače i t. d. Te predmete donašaju oni svake subote na pazar u Sinj. Guslari najviše pjevaju junačke pjesme (o pobjedama nad Turcima), a znadu si i za druge prigode sastaviti pjesmu. Guslar kod sviranja sjedi, gusle stavi na koljena, te obično započinje ovako:

„Gusle moje, davorijo moja,
gusle klete, ne bile proklete,
jaretijom kožom obapete.
Na vami je kenjac od drveta,
a na kenjcu struna od ždrebeta,
teško onom, tko se na vas hrani,
na vas hrani, a od pasa brani, itd.

[1] Sr. članak o. Tadije Leka: „Nešto o narodnoj glazbi u Bijelom Polju kod Mostara.“ „Sv. Cecilija“. 1919. str. 121—124.

Guslač hvata na guslama samo ove glasove: 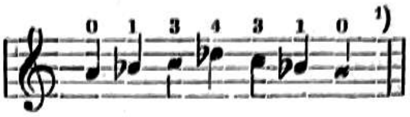 [1]) te ostane sa rukom uvijek u istoj položini (prvoj poziciji).

Narodne pjesme iz cetinjske (sinjske) krajine sabrao je o. Stjepan Grčić u svojoj knjizi: „Sinjske narodne pjesme i pričanja". Bilo bi suvišno da ih ja ovdje navadjam, jer čitatelji „Sv. Cecilije" će više zanimati sam pijev, nego li riječi.

Za primjer navadjam ovdje svirku i pjevanje, kako mi pjevao i gudio Mate Vuković iz Glavica kod Sinja. Razumije se, da on nije vazda tako strogo ritmički svirao, kako sam ovdje zapisao

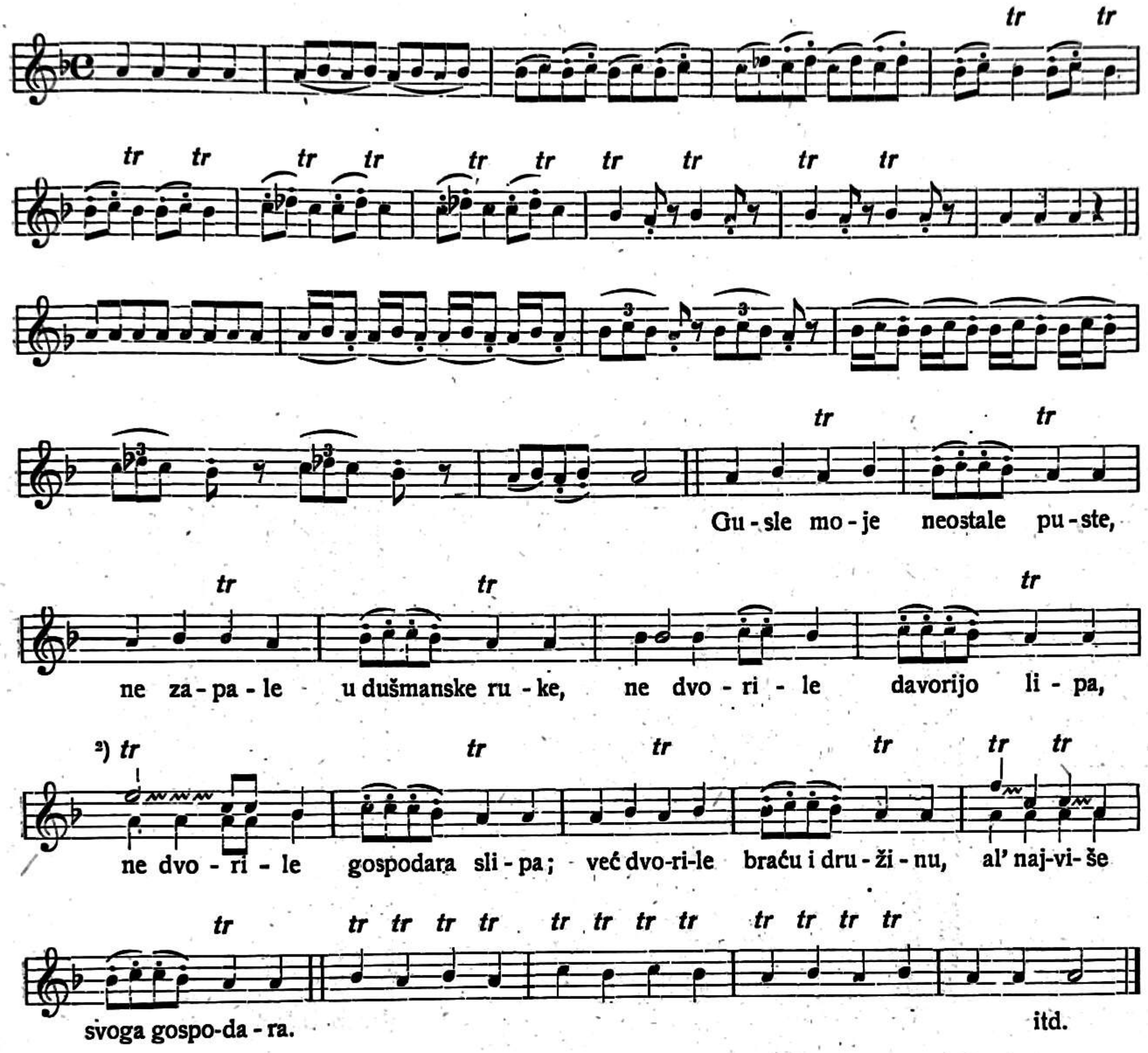

2. Diple.

Diple izradjene su od bukovog drva, a udešene su u kvinti: , ako su manje, onda im je intonacija: 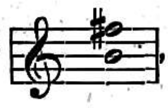, još manjima: 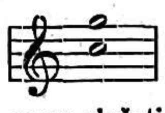

Glas od dipla jako je oštar; ako diplač svira na ulici ili u polju, može se ga slušati, ali u sobi je mučno za onoga, koji ima malo ugladjeniji sluh. Diple su duge 20—25 cm, tanji i dulji dio zove se „diple", a širi i kraći dio „kuta". Kuta stavi se na usta, te valja dobro puhati da se može svirati. Na diplama ima osam luknjica, na koje se „prebira" s prstima desne i lijeve ruke. Nekoji diplači dadu si ustrojiti kožu od janjeta ili ovce, pa na tu kožu ili mijeh privežu diple. Mijeh napuni se sa zrakom, te se stavi pod pazuhu lijeve ruke; na mijeh se pritiska laktom, tako da diple sviraju dok je zraka u mijehu. Time si diplač olakša „diplanje", jer mu nije treba direktno u nje puhati. Diple imaju dvije pištaljke (svirke) od trstike. Na diplama donji glas služi za „sekundiranje". Obični

---

[1]) Brojke nad notama označuju prstomet.

[2]) Gornje note su za glas (koji uslijed trilca i portamenta nema tačno odredjene tonove), donje note su za gusle.

opseg tonova je za kvintu; ako se zatvori šesta luknjica (na lijevoj strani) onda se može izvesti još pol glasa niže, dakle se u svem na diplama mogu izvesti ovi tonovi:

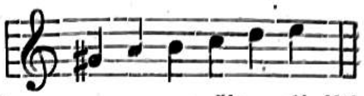

Dobar diplač može na mnogo načina dipliti razne varijacije, ali notama sve to zabilježiti vrlo je teško. Pokušao sam ipak zabilježiti svirku diplača, koja glasi po prilici ovako:

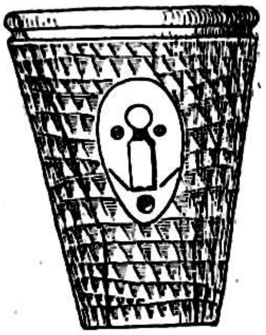

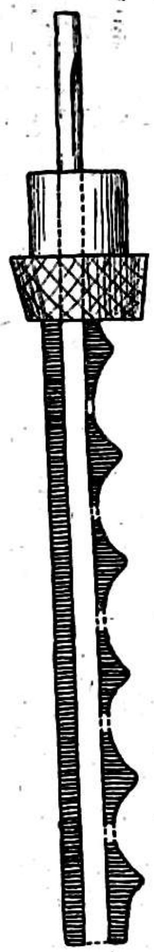

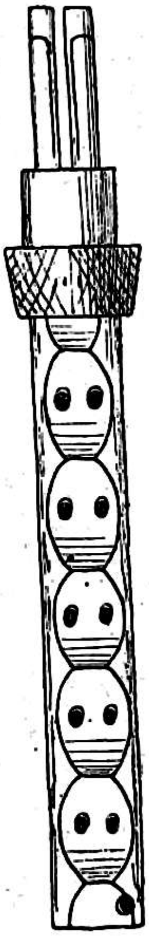

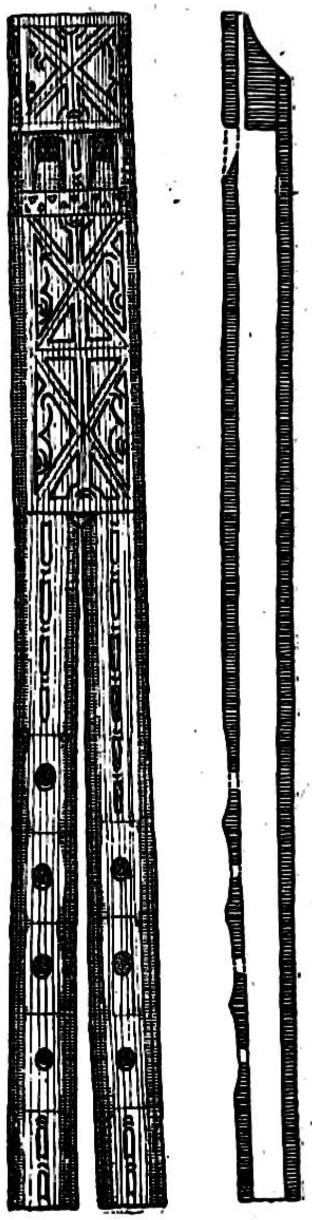

Diple iz Dalmacije

Dvojnice

Iz knjige: Božidar Širola: Pregled povijesti hrv. muzike. Edition Rirop. Zagreb (str. 110.).

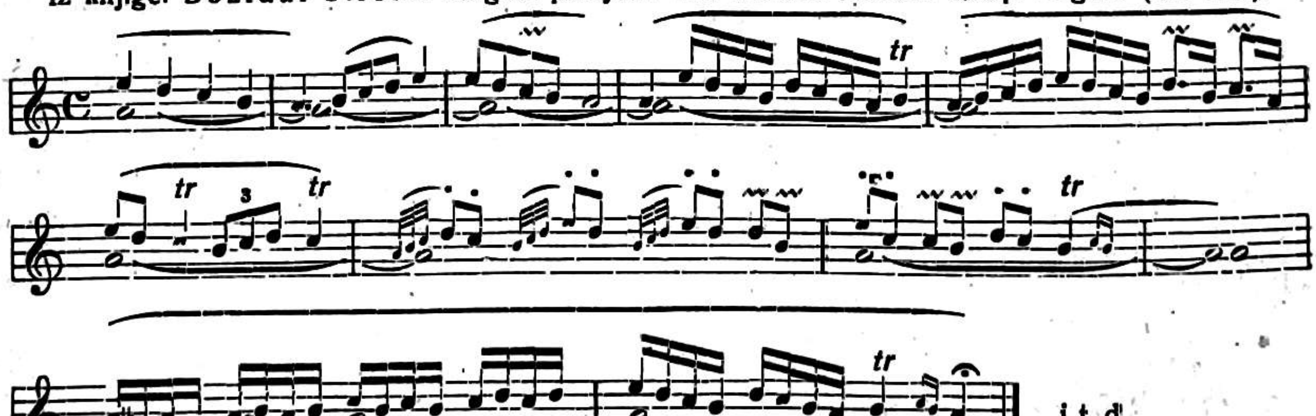

i t. d.

3. Svirale — dvojnice.[1])

Svirale su izradjene iz javorovog ili bukovog drva, te imadu dvije cijevi; na desnoj cijevi su četiri, a na lijevoj tri luknjice. Duljina im je 28—30 cm. Udešene su u sekundi, na pr.:

Opseg glasova je ovaj:

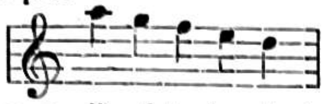

Obično se svira samo na desnoj cijevi, ako se pak svira na obadvije, onda su glasovi lijeve cijevi za „sekundiranje". Glas svirale sličan je glasu od flaute. Ako se jače puše, onda izadju glasovi za oktavu više (isto kao kod flaute).

Svirka na dvojnicama (sviralama) bila bi po prilici ovakova:

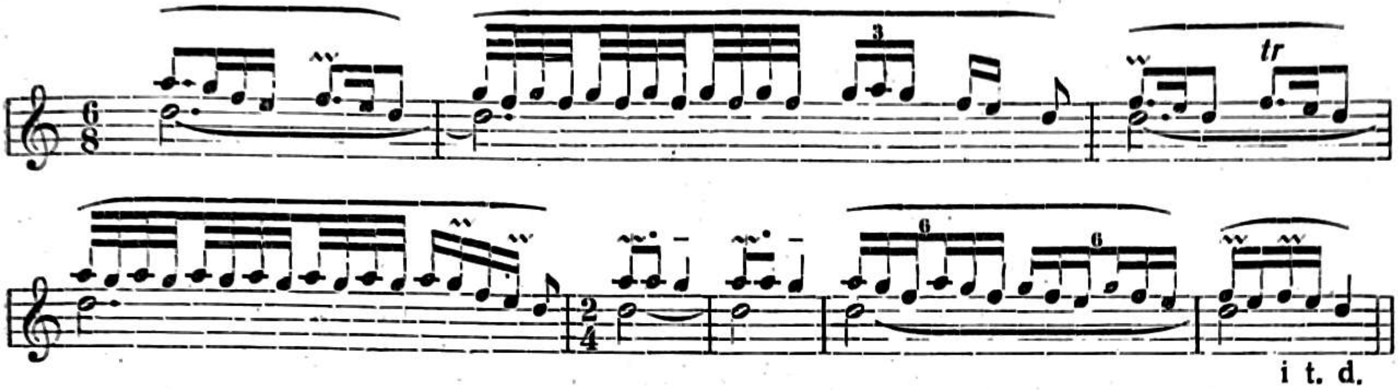

i t. d.

Dakako svaki svirač, guslač, ili diplač ima svoj način sviranja, ili bolje rečeno svoje vlastite „kompozicije".

4. Svirala — samica ili kavalica.

Svirala ima samo jednu cijev, na kojoj je pet luknjica, koje se otvaraju, odnosno zatvaraju s prstima obadviju ruka. Svirala duga je obično 25—30 cm. Glas od samice sličan je glasu od male flaute (piccolo). Udešena je na *d* ili *e*. Opseg glasova je:

Ako se zatvori druga luknjica (samo druga!) može se izvesti još *cis*.

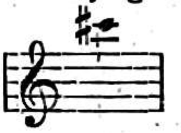

Za sviranje na samici ili kavalici priopćujem ovaj primjer:

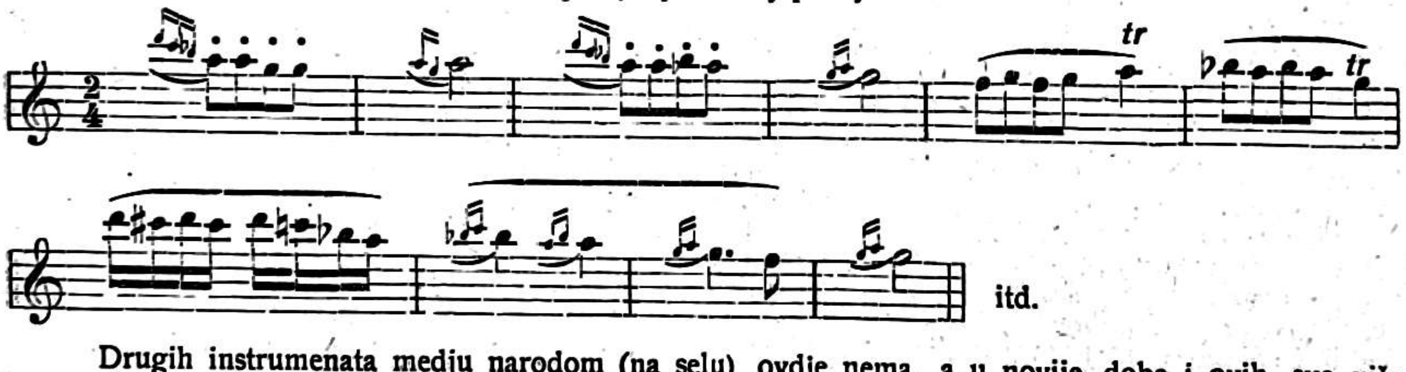

itd.

Drugih instrumenata medju narodom (na selu) ovdje nema, a u novije doba i ovih sve više nestaje.

Imadu li se tekstovi pjesama prevoditi?

Vladoje Dukat — Zagreb.

List „World" u New Yorku, oglašujući za jesensku sezonu 1922. programe nekih koncerata, istaknuo je, da će se na njima pjevati pjesme u francuskom, njemačkom, talijanskom, španjolskom, ruskom, danskom, židovskom (Yiddish), češkom i vališkom (keltskom) jeziku — te je ironički dodao: čujemo pače, da će biti i pjesama engleski pjevanih.

Stručni list „Musical America" prihvatio je ironiju svoga novinskog druga i napomenuo, da je dosad posjetniku koncerata bilo dovoljno donositi sa sobom francusku, njemačku i talijansku frazeologiju, no odsad da će svak morati da ima uza se još i knjige: „Da naučiš ruski na jedan pogled", „Danski bez učitelja", „Češki za dvadeset minuta", i slične univerzalne gramatike. A sarkastički dometće: „Uostalom, kad naši pjevači pjevaju, i onako ne znaš, kraj njihove površne vokalizacije, u kojem jeziku pjevaju, pa je onda svejedno, pjevaju li engleski ili Yiddish".

[1]) Narod nazivlje ih obično svirale.

Meni se ironija obaju američkih listova čini neopravdana. Po mom uvjerenju imala bi se svaka pjesma pjevati u onom jeziku, u kojem ju je skladatelj uglazbio. Jer glazbotvorac ne prenosi samo misli, ideju pjesme u napjev, već i te kako vodi računa i o riječima i glasovima pjesničkog produkta. Prevedeš li tekst pjesme na tuđi jezik, izopačio si je, ma bio prijevod još kako vrstan. Uzmite poznatu pjesmu „Crnogorac Crnogorki". Dade li se ta pjesma, pjevana po Zajčevu napjevu, zamisliti, recimo, u njemačkom jeziku? Kako bi onaj refrain „mlada Crnogorko" zvučio u njemačkom prijevodu? Bi li i najvršniji njemački prevodilac mogao na istom mjestu reproducirati oba glasa „a" i oba glasa „o", koji tako krepko podupiru Zajčev napjev? Slušao sam Schubertova „Erlkönig" nebrojeno puta pjevati s njemačkim, originalnim tekstom. Kad sam ga prvi put čuo u hrvatskom prijevodu, nesamo da je efekt te krasne pjesme bio uopće mnogo slabiji, nego je nesklad među napjevom i glasovima teksta kadšto činio upravo neugodan dojam. A ističem, da je pjevač bio izvrstan i prijevod jedan od najboljih, što ih imamo iz njemačke literature. Ali kad je na svršetku, gdje pjesma u originalu svršava muklim „o" u riječi „tot" (In seinen Armen das Kind war tot), hrvatski pjevač morao da izreče (ili zapravo: ispjeva) riječ „smrt" s onim za pjesmu posve nezgodnim vokalnim „r", bilo ih je među slušačima, koji su počeli kimati glavom, a bilo ih je i koji su se nasmiješili.

Meni se vazda sviđala širokogrudnost i muzikalno shvaćanje Engleza i Amerićana, koji su uz stranu glazbu prihvatili i strani tekst — jer on s glazbom čini jednu nerazdjeljivu cjelinu — pa mi se zato ona ironija, koju sam sprijed pomenuo, čini posve deplasirana.

Koncertna sezona u Zagrebu.

Lujo Šafranek-Kavić — Zagreb.

Usprkos svim zaprekama razbujao se je koncertni život u posljednja dva mjeseca neobičnom i neočekivanom živahnošću. Volja za radom i napretkom rađa energije, koje su jače od svih zapreka. Vodstvo u koncertnom životu imali su opet domaći muzičari, a među ovima napose dvije institucije, koje stvaraju — da tako reknemo — okvir glazbenom nastojanju, a to su „Zagrebačka filharmonija" sa svojim redovitim matinejama i „Hrv. glazbeni zavod" sa svojim „Intimnim muzičkim večerima". Dok su sve ostale grane reproduktivne umjetnosti dobro zastupane, razmjerno vrlo slabo prolazi komorna glazba, jer nemamo stalnoga komornoga udruženja. Bilo bi vrlo poželjno, da napokon dođemo i do toga.

Kod XVII. Matineje Zagrebačke filharmonije pretstavio se je mladi naš zemljak Vojislav Arminski sa Griegovim koncertom za klavir i orhestar kao spremni pianista. Osim toga dirigirao je g. O. Smodek reprizu IV. Simfonije A. Glazunova, poetično, otmjeno djelo, s kojim je već prošle sezone lijepo uspio. — XVIII. Matineja, — dirigent g. Baranović — donijela je gostovanje pianiste, dra. Weingartena, koji je na potpuno zadovoljstvo interpretirao Beethovenov Koncerat za klavir G-dur s orhestrom. Repriza Baranovićevog uspjeloga „Sinfonijskoga Scherza" nanovo je djelovala vanrednim kvalitetama ovoga djela. Osim toga iznio je g. Baranović prviput Borodinovu nedovršenu Sinfoniju A-dur. — I kod XIX. Matineje sudjelovao je solista, g. A. Hoehn, koji si je u Zagrebu stekao veliki ugled. S orhestrom — dirigent g. Sachs — iznio je Beethovenov Koncerat Es-dur i Čajkovskoga efektni koncerat C-moll. Osim toga svirao je tri male stvari solo — sve s velikim uspjehom. — Domaćem autoru bila je posvećena XX. Matineja, kod koje je g. P. Konjović dirigirao dva svoja djela: Sinfoniju C-moll i Sinf. varijacije „Na selu". Obe kompozicije iz ranijih godina, odavaju autora, koji umije da u umjetničkoj formi obrađuje narodno glazbeno blago, a imade osjećaja za orhestar. Skladatelj osobno je ravnao koncertom i bio je vrlo srdačno primljen. — Kod XXI. Matineje — dirigent g. O. Smodek — opet smo upoznali domaću novost: dve pjesme za glas i orhestar od K. Baranovića („Notturno" i „Jutro") koje su vrlo uspjele. Ove popijevke pjevala je vrlo lijepo gđa Anka Gottlieb-Horvat, a tako i duboke „Četiri ozbiljne pjesme" od J. Brahmsa, i „Legendu o propovjedniku Bedi" od Spendjarova. Uz ove novosti za Zagreb, izvela je filharmonija i „Hristovo Uskrsnuće" od Rimskij-Korzakova. — XXII. Matineja bila je dvojako interesantna, jer smo ovom prilikom upoznali jaki mladi talenat g. J. Gotovca i kao dirigenta i kao kompozitora. Njegova „Dva soneta" za bas i orhestar („Grozdana" i „Krčmarica Janja") zvučno i interesantno instrumentirani, odlikuju se izrazitom i narodnom melodičkom linijom i ukusnom obradbom, pa su polučili iskreni uspjeh. Kao dirigent vrlo se je povoljno afirmirao g. Gotovac interpretacijom Beethovenove uvertire „Cariolan", Vit. Novákove od naše filharmonije prviput izvedene „Slovačke suite" i dviju kraćih stvari od Musorgskoga i Rimskij-Korzakova. — Kod XXIII. Matineje upoznali smo odličnoga guslača g. F. E. Aranyia, koji je stilski lijepo iznio Beethovenov velebni koncerat za violinu s orhestrom op. 61. — Osobito se istaknuo maestro Sachs s uzornom prvom izvedbom H. Berliozove jednako interesantne koliko teške „Fantastičke sinfonije", koju je iznio vanredno plastično i uvjerljivo. Ako je naša filharmonija ovom izvedbom pokazala na kojoj je visini, gotovo je sama sebe natkrilila kod slijedeće XXIV. Matineje, kod koje je imala da pod potpuno napoznatim, osebujnim dirigentom iznese njegova teška i jednako nepoznata djela. Taj gost bio je E. W. Korngold, jedan od najpoznatijih mladih njemačkih kompozitora. „Čudo od djeteta", napisao je Korngold već u svojoj jedanaestoj godini pantominu „Der Schneemann", a u dobi od 13 do 16 godina ona djela, koja je dirigirao kod ove matineje: „Uvertiru igrokazu" Op. 4. i „Sinfonijetu" op. 5., koja zapanjuje dotjeranošću naprave, napose instrumentacije, iako sadržajno i jedna i druga još nemaju mnogo i novoga da kažu. Daleko interesantnija je suita „Mnogo vike ni zašto" za mali komorni orkestar, koja vrlo oštro riše razne ugođaje u vanredno duhovitoj obradbi. Ovim koncertima, kojih je izvedba bila uvijek na visini, uspjela je naša filharmonija da udesi svoj program tako, da je zanimljiv i poučan, a da kod toga dolaze uz strane novosti i domaći autori do riječi te

da nam se pruži prilika, da upoznamo i interesantne goste. Ovakav rad koristan je i plodonosan te zaslužuje potpuno priznanje tim više, što je skopčan sa savladanjem velikih poteškoća. Publika cijeni ovaj rad i napunjuje veliku dvoranu „Musik-Halla“ kod svake Matineje do posljednjega mjesta.

Od zbornih udruženja istaknuo se je u prvom redu naš „Lisinski“ nenadmašivo savršenom izvedbom „Ciklusa madrigala“, talijanske svjetovne zborne muzike XVI. stoljeća od Palestrine, Vincia, Donatia, Gesnalda i Striggia. Novi zborovođa, g. K. Baranović doveo je ovo umjetničko udruženje do najvišeg stepena. Prvome koncertu od 17. III. slijedile su dvije rasprodane reprize, što jasno govori o velikom uspjehu, ali i o zanimanju naše publike za ovu ozbiljnu staroklasičku glazbu. Lisinski nastavlja svoje „Intimne večeri“; priredba 19. II. bila je također posvećena staroj talijanskoj muzici, gudalačkom kvintetu (Bocherini) i solo pjevanju (gđa Anka Gottlieb-Horvat). — „Kolo“ posvetilo je svoj ovogodišnji koncerat 18. IV. savremenim domaćim kompozitorima Milojeviću, Manojloviću, Krenediću, Lajoviću, Dobroniću, Kogoju i Stolceru, kojih djela su pretežno kod ovoga koncerta prviput u Zagrebu izvedena — sa lijepim uspjehom, kako ga po svojoj vrijednosti i zaslužuju. Pod svojim dirigentima, gg. Smodekom i Jozefovićem „Kolo“ stalno i očigledno napreduje i stavlja se u prve redove među našim pjevačkim društvima. — S velikim veseljem pozdravljamo svaki nastup pjevačkoga podmladka, koji se je u „Glazbenom družtvu Intelektualaca“ sjedinio da ozbiljno i savjesno radi. Dirigent g. R. Matz, postizava začudne rezultate. Kod koncerta 15. III. iznijeli su Intelektualci kao glavnu točku Matzovu suitu „Faun“, snažno i bujno djelo nošeno mladenačkom fantazijom i bogatom invencijom. Jednako besprikorno kao i „Faun“ pjevao je ovaj zbor i Mokranjčevu „VIII. rukovet“ i tri Lajoviceve lijepe kompozicije. — Muški zbor „Mladosti“ priredio je ove godine crkveni koncerat u prvostolnoj crkvi sa djelima od Bendla, Wiltbergera, Rheinbergera, Hallera i čuvstvenim zborom a capella „Oče naš“ od domaćega autora O. K. Kolba. Dirigent g. Canić solidno je naučio program, a dao je izvađati i svoj melodiozni „Ave Maria“ za tenor solo uz efektnu pratnju instrumenata. G. prof. Dugan odigrao je na orguljama svoju ozbiljnu fugu C-mol, te djela od Rahmaninova i Bacha. — I ambicijozni, marljivi „Oratorijski zbor sv. Marka“ priredio je crkveni koncerat, da pod ravnanjem prof. Dugana u granicama svoje mogućnosti dostojno prviput u Zagrebu iznese J. B. Foersterov „Stabat mater“, djelo velikih kontura i kvaliteta, i dva zbora od Palestrine. G. Dugan orguljao je solo Cappoccia i Guilmanta.

Stilske i odgojne „Intimne večeri“ Hrv. glazbenoga zavoda uspješno su nastavljene, publika se je na njih priučila i poduprla ozbiljno nastojanje svojim odazivom. — X. veče bilo je ponovno posvećeno R. Schumannu. Odlični naš koncertni baritonista g. D. Hržić pjevao je niz popijevaka s dubokim razumijevanjem te ih izrazito interpretirao. Gđa Geiger-Eichorn briljantno je odigrala „Fantasiestücke“ op. 12., a kvintet Geiger-Eichorn, M. Schön, J. Škatula, D. Aranyi i M. Fabbri opetovao je klavirni kvintet Es-dur. — Supruzi Strozzi-Pečić iznijeli su kod XI. večeri program, koji pokazuje razvitak njemačke popijevke od Mozarta preko Schuberta, Schumanna, Brahmsa do J. Marxa u vanrednoj karakterizaciji svakoga pojedinoga ovih autora. — Talijanskoj komornoj muzici XVI. do XVIII. stoljeća bilo je posvećeno XII. veče; gg. J. Škatula-Miranov i dr. H. Mihalovich iznijeli su sonate da camera za gusle i klavir od Vivaldia i Veracinia, a gđa L. Ožegović pjevala je arije od Monteverdia, Peria, Caccinia i Scarlattia, dok je prof. Mihalovich sa mnogo muzikalnoga osjećaja predavao kompozicije i fuge od Frescobaldia, Gabrielia i Rossia. — Domaću novost upoznali smo kod XIII. int. večeri. Dr. B. Širola napisao je melodramatsku muziku plemenitoj priči „Šuma Striborova“ od Ivane Brlić Mažuraničke, a Zoe Borelli stvorila je umjetničke ilustracije. Deklamacija, muzika s pjevanjem i projicirane slike sve to zajedno zamišljeno je u izvedbi kao jedinstveno djelo. Ova zamisao po sebi, a i po slaboj izvedbi nije doduše potpuno uspjela, ali je Širolina muzika vrijedna da bude sačuvana, jer odiše pravom poezijom priče i čistim narodnim duhom, invencijozna je i živa. — I XIV. veče bilo je posvećeno domaćemu autoru. Supruzi Strozzi-Pečić iznijeli su izbor starijih i novijih popijevaka od P. Konjovića i pokazali nam time njegov silni napredak. Na polju narodne ili u narodnom duhu osjećane popijevke Konjović je jedan od najjačih individualiteta naše mlađe kompozitorske generacije. Njegova sredstva su moderna, uvijek duhovita i zanimljiva; popijevke vrlo su uspjele. — Ne na jednakoj visini kao većina ostalih večeri bilo je XV. veče, kod kojeg se je predstavila našem općinstvu violoncellistica gđa. C Hanke sa kompozicijama Beethovena, Bacha i Rahmaninova. — Interesantno bilo je po svojem programu, a odlično po izvedbi XVI. veče, kod kojega je g. D. Hržić pjevao u prvom dijelu zaboravljene popijevke iz naše starije hrvatske literature od Lisinskoga, Livadića, Eisenhutha i Zajca. U drugom dijelu iznio je radove savremenih autora, poetičnu, impresijonističku „Procesiju“ od dra. K. Krenedića, „Moments erotiques“, tri jake u narodnom duhu osjećane popijevke od J. Gotovca i šest „Kajkavskih popevkah“, od pisca ovih redaka.

Domaći solisti natjecali su se u priredbi prvorazrednih koncerata. Proslavljeni naš čelista Juro Tkalčić priredio je jedno koncertno i jedno kompozicijono veče. Kod prvoga iznio je u saradnji sa pianistom Č. Ličarom Beethovenovu sonatu III., Schumannov lijepi, ali nezahvalni koncerat Op. 129., D'Indyov poetični „Lied“ i Caprice od Franchommea. Juro se je kod ovoga koncerta opet pokazao na svoj visini svoje savršene umjetnosti kao interpreta, dok nam je kod druge, kompozicijone večeri, pokazao, da i skladatelj ne zaostaje za umjetnikom-virtuozom. Uz kvartet „U domovini“, kojim je već prošle sezone polučio veliki uspjeh, iznio je Juro sa gg. Humlom, Škatulom i Aranyem i svoje najnovije četverogudđe E-dur op. 7., posvećeno Janku Barlèu, koje predstavlja po svojim kvalitetama veliku dobit u našoj još dosta siromašnoj komornoj literaturi. Plemenite. narodne teme, duhovita i zanimljiva obradba u čistom kvartetskom stilu, izrazita ritmizacija i bujna zvučnost odlike su ovoga djela J. Tkalčića. Kod obadva koncerta iznio je Juro osim već spomenutih skladbi i svoju najnoviju kompoziciju, virtuozne ali uvijek ozbiljno muzikalne varijacije uz

krasnu međimursku temu „Tužna roža" (izdanje Kugli). Sve te kompozicije primilo je općinstvo s velikim ushićenjem. Od pianista čuli smo 6. III. Cirila Ličara, koji je prosućenom i tehnički savršenom interpretacijom Schumannove teške Kreisleriane, varijacija od Glazunova, manjim komadima od Milojevića i Smetane oduševio slušatelje. Obdareni Slovenac stvorio si je kao napredni, osjećajni muzičar u Zagrebu onu poziciju, koju on doista zaslužuje. — Ozbiljni umjetnik visokih kvaliteta, g. Svetislav Stančić, priredio je 25. IV. svoje drugo ovogodišnje klavirno veče i istaknuo se je produhovljenom interpretacijom Chopina i Debussya, a svoju tehničku savršenost pokazao je predavanjem fantazije „Carmen", svoga nekadašnjega učitelja F. B. Busonia. — Slovenski pianiste, supruzi Anton i Claire Trost nastupili su 14. III. Anton Trost stekao je predavanjem Chopina, Škerjanca i Musorgskovih „Slika s izložbe" iskreno priznanje, dok si je gđa. Claire Trost u Schumannovom „Carnevalu" i Lisztovim „Funérailles" stavila zadaće, kojima nije potpuno dorasla. — Mlada pianistica Gizela Beck otmjeno i dotjerano je iznijela lijepo odabrani program i stekla zasluženo priznanje. — Radi potpunosti valja spomenuti i koncerat u korist činovničkoga dana, kod kojega su uz neke poznate solo-stvari gg. Huml, Tkalčić i Ličar savršeno lijepo interpretirali Dvořakov prekrasni „Dumky trio". G. Hržić pjevao je nekoliko Konjovićevih i Gotovčevih popijevaka.

Od domaćih pjevača nastupio je mladi lirički tenorista g. M. Majcen 13/III. s programom prokušanih talijanskih, slavenskih i njemačkih autora i stekao toplo priznanje, koje mu je ostalo vjerno i kod njegovoga nedavnoga koncerta u Beču. Ugodni, meki glas i solidna škola, inteligencija i otmjenost shvaćanja uz muzikalnu sigurnost jamče za lijepu umjetničku karijeru mladoga pjevača. G. O. Smodek obavio je s mnogo razumijevanja pratnju na klaviru. — Čuveni slovenski basso-cantante g. J. Betetto priredio je sa mladom pianisticom J. D. Kobler-Golia koncerat, kod kojega je u popijevkama R. Straussa, Škerjanca, Korngolda, Brahmsa i Weingartena njegov plemeniti, meki i izjednačeni glas i njegov oplemenjeni način pjevanja došao do punoga izražaja. — Od početnika valja zabilježiti koncerat gđice. Herme Csilagh-Vladimirove (uz klavir prof. Krauth). Mlada pjevačica opravdava lijepe nade, nastavi li sa dotjeravanjem svojega umijeća.

Od stranih gostiju spominjemo na prvom mjestu odličnu francusku pianisticu Blanche Selvu, koja je u najsavršenijoj umjetničkoj formi kod dviju koncerata 22. i 24./III. interpretirala francuske majstore od klasika Rameaua i Couperina do najmodernijih i dala nam tako pregled francuskih nastojanja u klavirskoj muzici — Uspješno nastupio je A. Hoehn sa programom posvećenim Chopinu 9./III. i dr. P. Weingarten kod dva koncerta sa Schubertom, Chopinom, Schumannom, Ravelom, Debussyem i Lisztom. — Interesantno je bilo veče Louis i Susanne Rée sa izvedbama kompozicija za dva klavira od Brahmsa, Rahmaninova, Liszta, Amadea i Hodyea. Ozbiljni muzičari solidnoga shvaćanja. — Komorno veče priredio je 19./IV. gudalački kvartet gradačke filharmonije, kod koje je sastav programa, Pfitzner, Haydn i Debussy, bio interesantniji nego izvedba. — Jednake odlike pokazao je violinista F. C. Arányi kod svojega koncerta 18./IV. kao kod nastupa sa filharmonijom. U zajednici sa bečkim kompozitorom dr. W. Groszom izveo je zanimljivi program: Cesar Frankovu sonatu, Sibeliusov koncerat, Konjovićev psalam (prviput u Zagrebu). Dvořakov ples: Piemontešku rapsodiju od Sinigaglie. Ovaj umjetnik sudjelovao je osim toga 20./IV. kod kompozicijone večeri E. W. Korngolda i interpretirao zajedno s autorom njegovu sonatu za violinu, dok je D. Hržić, odlično pjevao neke popijevke, a autor sam izvađao na klaviru svoje Märchenbilder. Kao kod sinfonijskog koncerta postignula je nesravniva sprema mladića Korngolda udivljenje. — Dva koncerta priredio je glasoviti bečki tenorista Leo Slezak; iako je već prekoračio svoju kulminaciju, ipak je vanredno djelovao svojom velikom umjetnošću pjevanja i svojim voluminoznim, a ipak mekim liričkim glasom. — Jedino na efekte jakih visokih glasova bazira drugi bečki tenorista, g. Fischer-Niemann svoj uspjeh. Kod njegove večeri najpopularnijih opernih šlagera biti će bio iz napola prazne dvorane razabrao, da naša publika traži nešto više nego nekoliko briljantnih visokih c-ova. — Kod svoje ruske publike postigla je kulturna koncertna pjevačica gđa. L. Musatova-Kuljženko sa škotskim, grčkim, baškirskim, tatarskim i ruskim popijevkama zamjerni uspjeh: sa razumijevanjem i diskretno pratio ju je g. prof. Krauth.

Bilo je mnogo i u pretežnom broju dobrih koncereta, a glavnu riječ su imali domaći umjetnici, a i autori su pokazali da marljivo i ozbiljno rade. U ovom smislu i ovakovim tempom valja da se nastavi.

† Dora grofica Pejacsevich.[1])

Janko Barlè — Zagreb.

Daleko od svoje domovine završila je svoj mladi život onda, kad se budila sva priroda od dugotrajnog zimskog sna i uskrsavala na nov život. Duboka, kao što je tiha pjesmica prostranih slavonskih šuma, duboka kao što je vazda mlada pjesma našega naroda, bila je njezina duša, duša, prepuna pjesme i poezije, koja je jedino za glazbu živjela i u glazbi uživala. Svijet koji joj je bio široko otvoren, za nju kao da nije postojao, svoje mlade dane, svoje najljepše godine posvetila je samo glazbi. Pa kad se i našoj glazbi radjalo proljeće, sudjelovala je kod toga i ona, no nije dočekala da sazriju plodovi tog mladog pokreta.

Možda smo je premalo poznavali i premalo se za nju zanimali. Ima više tomu razloga. Ona sama bila je skromna i zatvorena, živjela je mnogo u tudjini, a naše nesredjene muzičke

[1]) Vrlo uspjeli portret D. Pejacsevich napravio je slikar Maksimilijan Vanka, reproduciran je u „Savremeniku" g. 1918. br. 1.

prilike, onda još više nego danas, uzrokovale su, da je ostala na strani. Jedno je sigurno, da će nam se ona više približiti, kad ćemo potanje upoznati njezina djela. Prigodom prve izvedbe dviju stavaka (andante i scherzo) njezine simfonije u fismolu, pisao je „Wiener Journal": Die beiden Symphoniesätze, die Oscar Nedbal klar disponierte und mit Weichheit und dem Temperament seiner slavischen Natur anfassen durfte, weil die Musik, die wir hörten, ganz slavisch war, sind nach allen Regeln der Kunst gearbeitet, blendend instrumentiert und bilden zweifellos eine starke Talentprobe. Dašto, da se u njezinim ranijim djelima poznaju utjecaji njezinih učitelja i škola, a što dalje, to postaje ona sve više samostalna, a uz to sklada sve više u slavenskom duhu. Koliko nam je imala još kazati, koliko bi nam još dala, da joj nije pjesma zamrla, kad je bila u naponu svog razvitka i svoje snage. Odijelila se od nas prije nego je iscrpila sve ono, što je ključalo u njezinoj bogatoj glazbenoj duši. Pukle su žice njezine lire, prije nego je bila otpjevana njezina pjesma.

Dora grofica Pejacsevich potiče iz stare hrvatske velikaške obitelji. Rodila se 10. IX. 1885. Otac bio joj je bivši hrvatski ban dr. Teodor grof Pejacsevich, a majka Lila rodj. Vay. Već kao dijete pokazivala je grofica Dora mnogo volje i razumijevanja za glazbu te svirala dobro klavir i gusle. U svojoj četrnaestoj godini počela se glazbom ozbiljnije baviti. U Zagrebu učila je od g. 1902—1905. kod prof. Ć. Juneka glazbenu teoriju, kod prof. Drag. Kaisera instrumentaciju, a kod prof. Humla usavršavala se u guslanju. Već u 16. godini napisala je svoje prve kompozicije za klavir (Chanzonettu op. 8, Blumenleben op. 19.) i gusle. Iz Zagreba pošla je u Dresden, da nastavi studij kompozicije i kontrapunkta kod prof. P. Scherwooda, učenika Drasekeova. U guslanju se dalje usavršavala kod prof. H. Petria. Kasnije sprovela je još jednu zimu u Münchenu, gdje je učila kod prof. Waltera Courvoisiera.

Dora Pejacsevich se zadnjih godina mnogo bavila s komornom glazbom. Spominjem trio za klavir, kvartet za klavir, kvintet za klavir (op. 40.) gudalački kvartet (op. 31.), koji se svi osim jednoga, već izvodili i to s lijepim uspjehom. Njeno najveće djelo je već napomenuta simfonija u fis-molu, od koje se dva stavka izvodila 1919. u Beču pod ravnanjem Oskara Nedbala. Čitava simfonija izvodila se 1921. u Dresdenu pod ravnanjem Edvina Lindnera. Ta je simfonija doživjela veliki uspjeh. „Dresderer Anzeiger" pisao je tom zgodom: Das siebente Philharmonische Konzert brachte die Uraufführung eines Werkes von beträchtlichen Umfange und beträchtlichen Ansprüchen. Als man nach fast einstündigen Musizieren den Urheber dieser neuen Symphonie sehen wollte, war man nicht wenig erstaunt, eine junge Dame zu erblicken. Nach der ganzen Art des Werkes hatte man das am wenigsten erwartet; denn es verrät eine ganz ausehntliche Vertrautheit mit dem Orchester und ein Hinneigen zu dem Ideal, das Tshaikowsky beim Entwurfe seiner klangprächtigen symphonischen Gebilde vorgeschwebt hat". Druge novine ističu: Die Themen sind wirkungsvoll verarbeitet, die Steigerungen machtvoll durchgeführt, die Instrumentation ist eizeig schön. Ta se simfonija izvodila 22. IV. o. g. u Budimpešti pod ravnanjem Abránya. Dora Pejacsevich napisala je u svem preko 50 djela, od kojih se mnoga nalaze još u rukopisu, tako koncert za klavir uz pratnju orkestra.

Njezine skladbe mnogo se izvodile, više u stranom svijetu, nego u domovini. G. 1905. izvodila je Stefi Geyer njezinu „Canzonettu", g. 1906. Jaroslav Kocian njezin „Menuet", (op. 18.). U izvanrednoj priredbi odbora za komornu glazbu izveo je g. 1910. dresdenski trio Bachmann njen klavirni kvartet (op. 25.) i „Blumenleben", dok je gdja Claudy-Bondy otpjevala nekoliko njenih pjesama. Na simfonijskom koncertu, što su ga priredili u veljači 1916. u kr. zemalj. hrv. kazalištu mladi hrvatski skladatelji, izvodio se njen koncert za klavir i orkestar (op. 33. klavir: Svetislav Stančić). Koncerat dijeli se na tri samostalna stavka. Allegro moderato odgovara oblikom sonati, Adagio trodjelnoj pjesmi, a Allegro con fuoco velikom obliku ronda. Dora Pejacsevich je tom zgodom napisala kratku tematičku analizu tog svog djela.

Od njenih djela izvodila se još: g. 1910. klavirni kvartet u Dresdenu (prof. Bachmann), sonata za gusle op. 26. (glasoviti španjolski violinista Joan Manèn), iste godine po drugi put klavirni kvartet u dresdenskom Tonkünstler-Vereinu. Prof. Bachmann izveo je njen kvartet op. 25. g. 1910. u Budimpešti, Pečuhu i Osijeku a prof. Thomann g. 1913. njen klavirni trio op. 20. u Budimpešti. Poznata virtuoskinja Alice Ripper izvodila je njezina djela na svojoj turneji u Švedskoj i Finskoj.

Dora Pejacsevich udala se prije par godina za Otona pl. Lumbea i živjela od onda u Münchenu. Shrvana teškom boljeticom završila je ondje svoj mladi život 5. ožujka o. g. u tri sata poslije podne. Sahranjena je privremeno 7. ožujka na novom sjevernom groblju u Münchenu, odakle će biti prevežena u Našice. Velikim mirom, kako to dolikuje velikoj duši, gledala je u susret smrti, odredila sve glede svog sprovoda i zaželjela, da počiva u svojoj domovini. Naročito je napomenula, neka je ne sahrane u lijepoj grobnici njezinih predja, već neka njezino tijelo metnu u zemlju. Bila joj ta hrvatska zemlja, koja će primiti njezine posmrtne ostanke, laka!

Iz hrvatske glazbene povijesti.

Vjerni prijatelj Vatroslava Lisinskoga — Vinko Vrba.

Dr. Velimir Deželić st. — Zagreb.

„Sv. Cecilija" u 1. svesci g. 1923. donosi člančić Janka Barlèa: „Pismo Vatroslava Lisinskoga Josipu Fiali". U tom se članku govori o prijateljima Lisinskoga Fiali i Vrbi. Dok g. Barlè o Fiali donosi mali životopis, o Vrbi kaže: „O prijatelju Lisinskoga i Fiale — Vrbi nisam

mogao saznati ništa, osim to, da Vrbu i Kuhač u monografiji o Lisinskomu spominje (str. 148.): „Radio je — kako g. Štriga, Fabković, Vrba i drugi tvrde — neizmjerno lako i brzo." Bit će da je Vrba bio glazbenik u Pragu. Vrba je Lisinskoga upozorio na Fialu, te mu preporučio, da mu pošalje svoj „Mazur".

Milo mi je, što mogu ipak nekoliko podataka o tome Vrbi priopćiti.

Već je Franjo Ks. Kuhač o Vrbi nešto više spomenuo u drugom izdanju svoje monografije „Vatroslav Lisinski i njegovo doba" (str. 128.). On piše: „Zaručnica njegova (Lisinskoga) pripovijedala je i to, da su mu predjašnji prijatelji bili u bolesti njegovoj od veoma slabe pomoći; jedino Vrba (bivši računarski savjetnik), da je nešto doprinesao za njegovu opskrbu." Na str. 129. piše: „Pripravljen tako na smrt (Lisinski) i primivši sveta otajstva izdahne dušu svoju dne 31. svibnja 1854. u naručaju svoje zaručnice i u prisutnosti vjernoga prijatelja Vrbe i brižnoga liječnika dra. Zlatarovića, dokončav beznadni svoj život u 34. godini dobe svoje."

Odovud vidimo, da je „vjeran prijatelj" Vrba bio u Zagrebu računarski savjetnik, da je potpomagao Lisinskoga u njegovoj bolesti, te da je dapače uz njegovu zaručnicu bio nazočan kod njegove smrti, dakle pravi vjerni prijatelj do groba. O tako vjernom prijatelju svakako je vrijedno više znati. Dakako nije Vrba, u vrijeme kad je Lisinski pisao pismo Fiali, kako to naslućuje g. Barlè, bio glazbenik u Pragu, već računarski savjetnik u Zagrebu. Znajući to stao sam istraživati, ne bi li što pobliže saznao o Vrbi. Prijatelji Emilije Laszowski i Josip Hanuš, direktor banke, rekoše mi da su poznavali toga Vrbu i bili s njime višeput u društvu, Hanuš u „Českoj besědi", a Laszowski kod zagrebačkog gimnazijskog profesora Fr. Marna. Bilo je to oko god. 1883—1887. Ipak i oni nisu mi znali dalje ništa pozitivna kazati, pak niti to, kada je Vrba umro. Hanuš je tvrdio, da je bio rodom Čeh i da je sjajno gudio violoncelo. Napokon sam se po očevom kalendaru „Dragoljubu" uvjerio, da je Vrba još g. 1886. služio kao računarski savjetnik u Zagrebu. To me je ponukalo da zamolim njegov osobnik. Ali taj se je nažalost zametnuo. Nije se mogao pronaći, jer je vjerojatno s inim predspisima izlučen. Ali za to sam radi biografskih podataka dobio njogov opis službovanja i sastavak predstavke za odlikovanje prigodom njegova umirovljenja. Prema tim autentičnim podacima mogu složiti ovu biografsku crticu.

Vinko Vrba, računarski savjetnik kr. vladinog računarskog ureda u Zagrebu rodio se je 28. VIII. 1811. u Českoj Trebovi. On je 17. VII. 1839. glasom dekreta c. kr. glavnog računarskog ravnateljstva primljen za besplatnog vježbenika kod c. kr. galicijskog pokrajinskog državnog računovodstva (Provinz Staatsbuchhaltung) u Lavovu. Ondje je kao takov zaprisegnut 3. VIII. 1839. te je služio do uključivo 7. VII. 1842. (2 god. 11 mjeseci 5 dana). Glasom dekreta iste računarske oblasti od 8. VII. 1842. br. 3397. kao akcesista služi u Lavovu do 20. VII. 1847. Dakle 5 godina i 13 dana. Glasom dekreta od 21. VII. 1847. br. 3754. i 24. VIII. 1850. br. 3576. od 21. VII. 1847. do konca ožujka 1851. služio je kao ingrosista. G. 1851. dne 31. III. (br. 1250.) imenovan je računarskim oficijalom II. razr. kod c. kr. državnog računovodstva u Zagrebu, a g. 1865. oficijalom I. razreda. Glasom dekreta od 22. XI. 1865. br. 6030. služio je kao računarski oficijal I. razreda od 22. XI. 1865. do 6. VII. 1871. Ove je godine imenovan 7. VII. 1871. br. 6180. računarskim savjetnikom. Kao takav služio je 15 godina. U svemu službovao je punih 47 godina. Navršivši 47 godina državne službe, a star 75 godina podastro je 4. VIII. 1886. molbu za umirovljenje. On u svojoj molbi kaže: „Uslijed napornog službovanja i visoke moje starosti, jer sam dne 28. o. mj. 75 godina star, onemogao sam tjelesno i duševno." Njegov šef Dane Rašić predložio je tu molbu 5. VIII. 1886. predsjedništvu kr. zem. vlade uz predlog za odlikovanje riječima: „Smijerno potpisani stavlja predlog da bi visoko predsjedništvo blagoizvolilo uvažiti molbu računarskoga savjetnika Vinka Vrbe, ali si ujedno smatra dužnošću istaknuti, da je Vrba kroz sve vrijeme svoje dugotrajne službe spadao u red odličnih činovnika, on je svojom ustrajnom marljivošću prednjačio drugomu osoblju; njegove radnje stekoše zasluženo priznanje nadležnih odjela, odsjeka i oblasti, mnogobrojne komisije obavio je Vrba strukovnom točnošću, što mu se u osobitu zaslugu upisati može, jest okolnost, da je on osoblje odsjeka znao uzgojiti za točan i redovit rad i upoznati ga sa zakoni, propisi i ustanovami. Političko ponašanje Vinka Vrbe bijaše uvijek korektno. Visoko predsjedničtvo neka blagoizvoli prediduće istinske navode uvažiti, ter računarskomu savjetniku Vinku Vrbi prigodom njegova umirovljenja izjaviti visoko svoje priznanje za njegovo dugotrajno i odlično službovanje." Na to je predsjedništvo kr. hrvatsko-slav.-dalm. vlade predložilo dvorskoj kancelariji dne 22. VIII. 1886. pod br. 3523, da se Vinko Vrba odlikuje sa naslovom računarskoga nadsavjetnika uz oprost taksa. U toj njemačkoj predstavci kaže se među inim, da se je Vrba „durch Pflichttreue, unermündlicher Dienstleistung ausgezeichnet und stets ein musterhaftes moralisches und politisches Verhalten bewiesen hat, und nachdem seine erspriesliche, treue und eifrige Dienste einen der Nachahmung und Nacheiferung würdigen Fall bilden..." preporuča se za odlikovanje. Bio je Vrba i ispitni povjerenik za računoslovlje. V. Vrba umro je dne 25. VIII. 1891. u Zagrebu. (Nova ves kbr. 71.)

Eto, to je ukratko život Vrbe, koliko se može rekonstruisati iz službenih podataka pohranjenih kod predsjedništva pokrajinske uprave za Hrvatsku i Slavoniju u Zagrebu. Ali te su nam biografske bilješke dostatne, da mnogo toga nejasna objasne u napomenutom pismu Lisinskoga, priopćenom u „Sv. Ceciliji".

Josip Fiala, kome je Lisinski u Lavov po naputku svojega i njegovoga prijatelja Vrbe pisao, bio je gotovo vršnjak Vinka Vrbe. Josip Fiala rodio se je 20. I. 1813. u gradu Rakovniku kod Praga, dok je Vinko Vrba rođen g. 1811. dakle bio za dvije godine stariji. Obojica su rođeni Česi, obojica su službovali u Lavovu u Galiciji. Obojica su mogli i zajedno već i škole polaziti i u isto doba kao odrasli drugovati. Možda su i njihove familije bile od davnijih vremena u prijateljstvu.

Zanimljivo je naime da se imena Fiale i Vrbe već u 18. stoljeću u zajednici spominju. Imenjak Lisinskovoga Fiale Josip Fiala, bio je glazbenik. Rodio se je u Lokovicu u Češkoj 1751., a umro

je u Donaueschingenu 1816. Za rana je pokazivao znatni glazbeni talenat. Grofica Netolicki, koje podanik je on bio, dala ga je u Pragu podučavati od glasovitoga hautboiste Ivana Stiasnija, te ga je upotrijebila u svojoj kapeli. I violoncelo znao je izvrsno. Kada je grofica Netolicka s njime zlo postupala, pobjegao je od nje, te je pod pokroviteljstvom grofa Hartiga nastupio u Regensburgu. Kad ga je grofica zvala da se vrati, vratio se uistinu natrag u Prag, ali u zao čas, jer je ona sada s njime još i gore postupala. To ga je prisililo, da je pobjegao drugiput u tuđinu.

God. 1778. bio je komorski glazbenik nadbiskupa Hieronima u Salzburgu, ali radi bolesti morao je obou napustiti i odsele je gudio violoncelo. G. 1786. ode u Beč, gdje je upoznao Mozarta. Na preporuku ruskog tajnog savjetnika Bezborodka ode u Petrograd, gdje je ubrao lovorike i dobio nalog da uredi kapelu grofa Orlova.

G. 1792. vratio se on u Njemačku. Potkraj života bio je violončelista i dvorski glazbenik kneza Fürstenberga u Donaueschingenu, gdje je i umro u 66. godini života. On je i mnogo skladao za oboe, frulu i gambu. — Grofica Netolicka mora da je s njime vrlo okrutna bila. Pišu da je bila odlučila, kad su jednoć sprečili Fialin bijeg, svoga podanika kazniti. Odredila mu kaznu, da mu se izbiju prednji zubi, da tako ne bude mogao svirati obou i da postane nesposoban za rad. Kad je car Leopold čuo o tome grofičinom nalogu, zapovijedi joj da pusti Fialu odmah na slobodu i da mu dopusti, da potraži svoju sreću kao umjetnik u tuđini. (Würzbach, Biogr. Lexikon knj. 4. str. 214—215.). Da li je taj Fiala u rodu s Lisinskovim prijateljem, to mi nije bilo moguće konstatirati, ali ime Josip koje oba imadu, dalo bi to naslućivati, kao i to da su oba bili glazbenici.

Stariji Josip Fiala upoznao se je, ako ne prije, a to svakako u Rusiji s Vrbom.

Vrba bio je pjevač i skladatelj, rodom iz Češke. U mladosti došao je u Prag i bio je namješten u križarskoj crkvi kao pjevač. U to doba bio je i učenikom glasovitoga Ivana Kozelucha. Kada je izgubio glas, pođe najprije u Poljsku, a zatim u Milan, gdje uze drugo ime, jer Talijani nijesu njegovo ime mogli da izgovore. God. 1790. bio je u Rusiji, gdje postade kapelnikom generala Zorča u Mohilevu u Bijeloj Rusiji. Tamo ga nađe Josip Fiala u povoljnim pilikama. Ali nesređeni brak slomio mu zdravlje i ogorčao život. Ruske kupelji ozdravile ga. Više godina za tim našao ga češki glazbenik Ignjat Fojta u blizini Petrograda. Dok je bio u Pragu cijenili su mnogo njegove crkvene i svjetovne skladbe.

Kako odovud vidimo Fiala i Vrba bili su ljubitelji glazbe, pjevači, glazbenici i skladatelji. Pa kako su u 18. stoljeću. Fiala i Vrba postali prijatelji, tako su se i u 19. stoljeću sprijateljili. Vrlo je vjerojatno, da su ovi iz 19. stoljeća potomci onih prvih. Da je Lisinski s tako glazbenim ljudima podržavao sveze, to je lako razumljivo. Da li je Vrba tek u Zagrebu upoznao Lisinskog, to ne znamo, ali sad znamo, kako je mogao Vrba Lisinskoga upozoriti na Fialu u Lavovu.

Svakako da se je u Zagrebu Fiala zadnjih dana Lisinskovoga života družio s našim besmrtnim skladateljem Porina i mnogo doprinieo riječju i činom da mu olakša dane ljute boljetice. Kao takav zavrijedio je ove retke, koje smo mu posvetili, objasnujući njima ujedno napomenuti u „Sv. Ceciliji" članak: „Pismo Vatroslava Lisinskoga Josipu Fiali".

Naši dopisi.

Philadelphia, dne 10. veljače 1923.

Danas javljam Vam se iz Philadelphie. Ovamo došao sam sa berlinskom operom, koja je stigla u Ameriku, da izvodi Wagnerove opere. Prošlog tjedna bili smo u Baltimoru, gdje je zapravo i započelo gostovanje berlinske opere pod ravnanjem Leona Blecha, čuvenog dirigenta specijalno Wagnerovih opera. Već u Baltimoru doživjeli smo kolosalan uspjeh, a i ovdje biva od dana u dan sve veće oduševljenje za tu operu, koja je doista na visini Wagnerova umijeća. Tu je svaka sitnica na svom mjestu, kako u umjetničkom, tako u tehničkom pogledu. Danas je ovdje zadnja predstava, a sutra 11. t. mj. vraćamo se u New-York, gdje će 12. t. mj. otpočeti četiri nedjelno gostovanje u Manhattan Opera-House. Kako u Baltimoru i Philadelphiji dolazi i New-Yorku najprije na red opera »Meistersinger«, a iza njih davati će se čitav ciklus Wagnerovih opera, pa i »Ring der Nibelungen«. Za Ring vlada veliko zanimanje, jer se u Americi uopće još nije izvodio. Generalni ravnatelj Blech ima za zamjenike također vrsne dirigente: Edvarda Möricke-a te nekog Bečliju Gotlieba. Režija je izvrsna, pjevači prvorazredni, jedino orkestar nije na visini. Nijemci nisu naime smjeli, da dovedu sa sobom svoj berlinski orkestar, jer se tomu usprotivila organizacija američkih glazbenika, koja ima u ovaj čas više tisuća nezaposlenih članova. Radi toga morao se orkestar od 85 članova u zadnji čas sastaviti od američkih glazbenika, no medju njima imade najviše Talijana. Posve je razumljivo, da taj na brzo sastavljeni orkestar ne može dostojno zamijeni berlinske muzičare.

Ivan Kuharec.

Bartolovec, dne 24. veljače 1923.

Cecilijanski rad g. 1922. U dopisu od 6. I. 1922. opisao sam blagoslov nove župske crkve i novih orgulja, a sada želim, da podrobnije opišem cecilijanski rad i repertoar pjesama, što ih izvode sami župljani, a što opet zbor školske mladeži.

Potrebno je, da istaknem i ovo: S novim orguljama imali smo čitave godine dosta neprilika, jer je na nje u novoj i dosta vlažnoj crkvi djelovala u zimi hladnoća, a u ljetu vrućina. Pneumatični bo sistem vrlo je osjetljiv kod svake promjene temperature, pa ventili, koji zatvaraju registre ili nabreknu ili su opeta odviše popustljivi, pa tako čitava naprava ne funkcijonira. Pisac ovih redaka kao organista pratio je pomno radnika, koji je montirao orgulje, da upozna sistem, pa je znao sam sve-

momentano nastajuće pogrješke odstraniti. Kad smo se odlučili, da kupimo nove orgulje, savjetovali su nas nekoji iskusni orguljaši, da nije dobro, što u novu vlažnu crkvu smještamo nove orgulje, jer ćemo imati vječitih neprilika, no mi smo to ipak učinili, jer nam je cijena orgulja konvenirala. Za nje platili smo 90.000 K, a danas bi takove orgulje stajale najmanje 150.000 K. Stare smo orgulje dali temeljito urediti kod tvrtke Heferer svotom od 25.000 K pak smo ih prodali izr. bogoštovnoj općini u Čakovec za svotu od 60.000 K. Time smo i tuj učinili dobar posao i nove orgulje posvema isplatili. Ove zime smo već imali manje neprilika, a nadam se, da ih ne će biti ni u ljetu, jer se je crkva već prilično isušila. A sada na sam cecilijanski pokret!

Narod sam pjeva dvoglasno pjesme, koje se pjevaju i u drugim župama u ovoj okolici. To su ponajviše pjesme, koje se pjevale prije nego je počeo kod nas cecilijanski pokret. Po malo priučava se narod i novijim pjesmama, koje pjevaju školska djeca.

Dječji zbor školske mladeži pjeva ove pjesme:

1. Slavenska misa (L. Pihler). 2. Misa: Sa nebesa (L. Pihler). 3. Misa: O Isuse naš premili. 4. Ave Jesu (R. Taclik). 5. Iz rajskih visina (Z. Špoljar). 6. Uzmite, jedite (A. Canjuga). 7. Pokleknimo pred Bogom (L. Pihler).

Za Advent: 1. O mladice! (F. Dugan). 2. Zlatnih krila (F. Dugan). 3. Zdravo djevice!

Za Božić: 1. Neba dvorani. 2. Na prostoj slami. 3. U to vrijeme godišta (A. Canjuga). 4. Pastiri stante se (F. Livadić).

Za korizmu: 1. Stala majka. 2. Počinje se strašna muka. 3. Staše plačuć. 4. Tužno jauče (I. pl. Zajc).

Za Uskrs: 1. Isus je uskrsnuo (F. Dugan). 2. Veliko je sad veselje (L. Pihler). 3. Isukrst nam slavni (L. Pihler).

Na čast sv. Alojziju: 1. Pjevajmo u slavu. 2. Alojzije rajsko dijete. Na čast bl. djev. Mariji: 1. Budi majko. 2. Pred tvojom slikom Majčice blaga. Ovu je pjesmu spjevao i uglazbio L. Pihler.

Za blagoslov pjeva narod Litanije lauretanske u 5 raznih napjeva, a Tantum ergo i Genitori u 3 napjeva. Isto pjeva i Zlatnu krunicu.

Misu za pokojnike pjeva dječji zbor: 1. Bože Oče, duše vjerne (Z. Špoljar). 2. Izbavi me. 3. Sbogom ostaj!

Osobitom radošću moram istaknuti još ovo: Lanjske je godine naša škola proširena u četverorazrednu, pa su ovamo namještene dvije mlade učiteljice gdjice Ivanka Ožegović i Gabrijela Sukić. Obe su vrsne i ambicijozne pjevačice pa mnogo pomažu u vježbanju dječijeg zbora. Gđna Ožegović vrsna je sopranistica i solistica. Glas joj je čist i milozvučan. Gđna Sukić imade nešto slabiji no ugodni alt.

Kod svih svečanih zgoda čuje se sada u crkvi i lijepo pjevanje uz pratnju orgulja. Mnogo se time utire put cecilijanstvu u našoj župi, a sve na što veću slavu Božju. Narod to rado sluša pa se za lijepo pjevanje oduševljava. Veseliti će me i u buduće, budem li mogao još štogod o našem cecilijanskom pokretu javiti.

Zvonimir Hegyi, ravn. učitelj.

Southampton, dne 6. aprila 1923.

Zahvaljujem na milom pismu i vijestima iz koncertnog života, kao i na »Sv. Ceciliji«, koju redovito dobivam. Nije čudo, da se broj čitatelja umnožava, kad »Sv. C.« donaša obilje vijesti ne samo iz svih krajeva naše domovine, nego i iz tudjih zemalja. I ovdje u Engleskoj veliki porezi umanjuju broj koncertnih slušalaca s jedne strane, a s druge opet otešćavaju položaj mnogih umjetnika, koji dakako neće da financijalno stradaju. Uslijed toga dolazi sada u Englesku malo stranih umjetnika, a domaći imadu redovito olakšice i prednosti. Mislim, da je to reakcija prilika prije rata, kada se tek tu i tamo čulo o kojem domaćem umjetniku. No inače nastala je velika promjena uslijed izuma bezžičnog telefona, koji će se domala ovdje posve udomiti. I doista sjajan izum! Mjesto da idete u operu ili koncerat, možete mirno sjediti kod kuće i uživati. Pri tom niste vezani na odredeno mjesto, nego po volji udesite aparat za koncerte u Parizu ili Hagueu. Većim modelom možete da slušate operu ili koncerte u New-Yorku. Sinoć slušao sam na vlastitom aparatu Charpentierovu operu »Luise«, koja se izvodila u Parizu. Bilo je zaista divno! Orkestar i pjevači bili su savršeni, čuo sam dapače dizanje i spuštanje zastora te dugotrajni pljesak oduševljene publike. Povici iz publike i udaranje štapićem na dirigentski pult, posve se jasno razabiralo. Neki dan čuo sam Casalsa, velikog čelistu, kad je svirao u Glasgowu. I drugi vrsni umjetnici sviraju dnevno u »Marconi-House« u Londonu. Nema sumnje, da će se sve to još usavršiti, jer je tek šest mjeseci, otkako je »Wireless« u javnoj službi. Za velike koncerte koje će udruženje B. B. C. poslije aranžirati i ja sam jedan od izabranih. Tako ću zacijelo svirati največem broju općinstva, što sam ga ikad imao.

Šaljem Vam dva programa naših mjesečnih koncerata i kritike novih djela Josipa Štolcera i Zagrebčanina Rikarda Schwarza, koje sam ovdje iznio pred javnost. Oba djela bila su primljena srdačno. John Hume je izvrstan pianista te je izveo Štolcerovu: »Yugoslavonian suite« (op. 2.) tako krasno, da će je 15. IV. opet svirati, dakako na pamet. Imadem ovdje svoj vlastiti kvartet, pa bih veoma želio, da izvedem Štolcerov mali kvartet, zato Vas molim, da mu saopćite moju želju. Imademo ovdje u Southamptonu lijepu dvoranu, koju iznajmljujemo mjesečno jedamput, u nedjelju poslije podne. Po programu ćete vidjeti, da je sve u strogo koncertnom stilu. Glazunov, Chopin, Palmgren, Liszt, Beethoven, Achron, Handel-Thomson, Zolotaref, Štolcer, Dvorak—Kreisler, Tirindelli, Saint—Saens, Brahms, Giordani, Reger, Allitsen, Wieniawski—Kreisler, Tartini—Kreisler).

Nedavno sastao sam se sa Zlatkom Balokovićem kod Lady Swaythling na njezinom posjedu u Town-Hill Parku, gdje je bilo mnogo gostiju. Ona je velika ljubiteljica

glazbe i štovateljica umjetnika te ih često pozivlje. Nedavno svirao sam u Bournemonthu uz pratnju orkestra. Sada imadu ondje veliku glazbenu svečanost, koja će trajati 4 tjedana. Pozvani su različiti umjetnici i dirigenti, ponajviše Englezi. Dne 3. IV. bio sam na jednom od tih koncerata. Sir H. Wood dirigirao je »Petu«, Purcellovu suitu, Dukasovu simfoničku pjesmu, Sain-Saensov koncerat za čelo (L. Trowell kao solista, dakako Englez!), a na završetku Trowellovu kompoziciju za orkestar, koja je zvučila kao Straussov »Don Juan«.

Miroslav Shlik.

Varaždin, dne 13. aprila 1923.

K a p u c i n s k a c r k v a. Poštovani g.redniče! Glasnik iz moje bijele kule malko je zakasnio, no mislim da ćete ga ipak s veseljem primiti. Ne donosi Vam izvanrednih stvari, ali ćete ipak vidjeti da živimo i mičemo se.

Iz zadnjih mojih dvaju dopisa u »Sv. C.« (1920. i 1921.) može si približno svaki cij. čitatelj stvoriti pregled našega repertoara. Zbor je u glavnom ostao isti. Dobre volje i razumijevanja takoder nije ponestalo, a mislim uz pomoć Božju i neće. Nastojao sam, da stari repertoar izgladimo i upotpunimo. Evo da vidite kako izgleda taj nadopunjak:

a) M i s n a: »O silni jaki Bože«, (slov. »C e c i l i j a«);.

b) A d v e n t s k a: »Poslan bi«, 3-gl. (»V i r g i n i M a t r i«);

c) B o ž i ć n e: »Svima u ovo nam«, 2-gl. (I. O c v i r k), »Djetešce Ti moje drago«, harm. V. Ž g a n e c, zatim »O Isuse poljubljeni« iz Kantuala po mojoj harmonizaciji, — a za Bogojavljenje: »Tri kralja jahahu« po »V i r g i n i M a t r i«;

d) K o r i z m e n e: »Mati bola« (O. A. C a n j u g a), »Pred Tobom padam na koljena«, 3-gl. po »V i r g i n i M a t r i i »Ja se kajem«, (F. M a t e j o v s k y);

e) U s k r s n e pjevamo uz one druge još veličanstvenu »Uskrsnu Isus dojsta« (s t a r a h r v.) te »Regina coeli« (o. K. K o l b);

f) za S p a s o v o i D u h o v e imamo krasne D u g a n o v e: »Kako krasno svršuje se« i »Dođi Duše presveti«, 4-gl. Ova potonja transponovana u B za sopran, 2 alta i tenor služi nam i u drugim svečanim zgodama.

g) E u h a r i s t i j s k e su nove: »Svetootajstveni uzdasi« i »Pun vjere stoj« (o. A. C a n j u g a) i »Dođi slatki Isuse«, 2-gl. (K. O d a k), zatim »Tantum ergo« od o. A. C a n j u g e, od F. S t a r è a 4-gl. u G i od o. K. K o l b a 2-gl. u Es — a za T i j e l o v o: »Svetu sad svečanost« 2-gl. (M. H a l l e r);

h) M a r i j a n s k e: »Zdravo budi kraljice« 3-gl. i »Prejasna kraljice« 3-gl. (o. K. K o l b) po »V i r g i n i M a t r i«. Zatim »Zdravo zvijezdo mora« 4-gl. (o. A. C a n j u g a), »Majko ljubavi 2-gl. (I. H o r v a t), »Zdravo Carice nebeska« (F. K i m o v e c), »Zdravo kraljice« 2-gl. (K. A d a m i ć), »O Marijo zvijezdo mora« (A. H r i b a r) i krasan »Ave Maria« 4-gl. od F. W i t t a iz priloga Sv. Cecilije (transponovano u E za sopran, 2 alta i tenor):

i) Imamo takoder i dvije p r i g o d n e: »Sv. Josipu« 3-gl. (o. K. K o l b) i »Cantantibus organis« 4-glasni motet u čast sv. Cecilije (o. A. C a n j u g a).

Od većih stvari naučili smo 2-glasnu D u g a n o v u misu i 4-glasnu W i t t o v u: »Missam sine nomine«, koju smo prviput pjevali na Uskrs. Budući da ta misa nema skladan Credo, pjevali smo k o r a l n i br. III. Isto tako pjevala se k o r a l n a s e k v e n c i j a »Victimae paschali«.

To Vam eto, g. uredniče, donosi moj teklić za našu dragu »Sv. C.« (kad mu opremim torbicu poslat ću ga opet), a Vama šalje srdačan pozdrav

O. Anselmo Canjuga, kapucin.

Glazbena literatura.

Pridite molit Jezusa! Božične pesmi (17 Riharjevi, Cvekovi, Vavknovi in dr. napevi) za meš. zbor uredila: J o s. S i c h e r l in S t. P r e m r l (II. pomnoženi in popravljeni natis); izdala: Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani 1922. Medju starijim skladbama ima ih mnogo za koje bi bila šteta da se zaborave. Takove skladbe valja u dobroj obradbi opet uskrisiti, oživjeti. Ali i priredjivači valja da dobro paze, što će odabrati, jer nije sve dobro, što je staro. Ako tu ne budemo pomno birali, onda ćemo trebati opet cecilijansku metlu, da pomete ono, što smo već jednom zabacili. Te se pjesme, izuzevši br. 8. i 10. mogu rabiti za izvancrkvene priredbe i u kućama kod borova i jaslica, ali ne bih preporučio, da se izvode u crkvi, pod sv. misom.

O. K. Kolb.

15 velikonočnih pesmi (Riharjevi, Vavknovi, Cvekovi, Grbičevi in drugi napevi). Zbrala in za mešani zbor priredila J o s. S i c h e r l in S t. P r e m r l. Izdala Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani 1923. Iza božićnih pjesama starijih skladatelja izdaju opet gg. Sicherl i Premrl vrlo uspjelu zbirku uskrsnih pjesama starijeg i novijeg datuma. Uskrsne pjesme daleko nadkriliše božićne, pa sjegurno ne će biti crkv. kora u Sloveniji, koji ne bi posegnuo za njima. Svaka pjesma odaje puninu pravog uskrsnog veselja, a Premrlova br. 9. stoji nad svima svojom ushitnom zamisli i obradbom.

O. K. Kolb.

Leopold Belarjeva slov. maša »Oče večni«, za mešani zbor priredil P. H u g o l i n S a t t n e r. Jugoslov. knjigarna. Ljubljana 1922. P. Hugolin radi točno i savjesno, a za svaku notu može dati odgovor. Što napiše, plod je mnogogodišnje prakse kao zborovodje, pa zato sve zvoni!

O. K. Kolb.

40 Marijinih pesmi nabranih iz prilog »Cerkvenega Glasbenika« za mešani zbor deloma z orglami uredil S t a n k o P r e m r l. Založila jugoslovanska knjigarna. Ljubljana 1922. Za ovih 40 pjesama možemo ustvrditi, da je

zbilja uspjela zbirka pjesama na čast Kraljice nebeske, a ujedno je mnogo toga oteto zaboravi, jer su rijetki, koji bi imali sva godišta glazb. priloga »Cerkv. Glasb.« Zato će tim radje posegnuti za tim pjesmama, koje pružaju veliki izbor raznih marijanskih pjesama. Ne bih rekao, da se i danas mnogi od skladatelja slaže s onim, što je nekada napisao, jer bi bilo manje nepripravnih disonancâ. Ono nekoliko pogriešaka znati će si svatko ispraviti.

O. K. Kolb.

Andřej Hornik: Regina coeli pro zmišeny zbor s prův. orkestru (neb varhan) »Česka hudba«. Tisk. A. Švarc. Kutná Hora. Skladatelj je nastojao, da ulije što više efekta u svoju skladbu, pa je zato toga i odviše nagomilano. A da bude muzike više, zato je morala služiti i ispisana repeticija prvih dvaju redaka ove marijanske antifone. Skoro bih rekao, da je cilj skladbe bio orkestralni stavak koji glatko teče, ali je zato slabiji orguljski stavak, koji kao da je skladan za klavir. Skokovi, u oktavama kod »alleluja« umaraju. Oprema najviše vrijedi. **O. K. Kolb.**

Muzički Glasnik, organ podružnice jugoslavenskih muzičara u Beogradu, je nakon godine dana svog života prestao izlaziti. U današnjim teškim prilikama nije nas to iznenadilo, ali moramo iskreno da priznamo, tim više ožalostilo. Kad je »M. Gl.« prije godinu dana počeo izlaziti, vrlo smo se obradovali, jer znamo, da je takav list nuždan za naš muzički razvitak i kulturu. Bilo bi potrebno, da imamo i kod nas list, koji bi bio posvećen samo svjetovnoj glazbi, a pošto nemamo takovog lista, nužno je, da se i »Sv. Cecilija« bavi s pitanjima, koja spadaju u područje svjetovne glazbe i da prati sve važnije pojave na polju svjetovne glazbe. Držali smo, da si ćemo glede toga posao podijeliti, pa je doista kod »M. Gl.« saradjivalo više naših muzičara. Sada je i to onemogućeno.

Iako je »M. Gl.« izlazio samo godinu dana, ipak je razvio lijepu djelatnost te je nastojao, da obuhvati muzički rad u prošlosti i sadašnjosti ne samo u Srbiji, već i u našim stranama. Dotaknuo se mnogih pitanja iz područja muzike. Naročito posvetio je mnogo pažnje muzičkoj nastavi u srednjim školama i njenoj reformi. Obazreo se i na pjevačka društva i kako bi ih valjalo opet pridignuti. Iznosio je mišljenja, što bi sve imala učiniti država za unapredjenje muzike. U »M. Gl.« sakupljeno je mnogo gradje za historiju muzike, a tako i za muzički rječnik. U više članaka govoreno je o harmonizaciji naših narodnih pjesama. U manjim vijestima prikazani su svi važniji muzički dogadjaji i ocjenjena je naša muzička literatura. Uz to je svaki broj donosio u glazb. prilogu po nekoliko kompozicija. Sve u jedno, sadržaj »M. Gl.«, koji je već prve godine okupio oko sebe do 40 saradnika, bio je vrlo mnogostran i obilat.

U uredjivačkom odboru bili su ovi odlični srpski muzičari: B. Joksimović, Vl. Gjorgjević, I. Zorko, St. Kristić i K. Manojlović, dok mu je urednikom bio Petar I. Krstić. Valja istaknuti, da su oni radili besplatno i samo iz ljubavi za dobru stvar. Ipak uredništvo u svojoj završnoj riječi napominje, da je »M. Gl.« morao da prestane, jer za uredjivanje takovog lista treba ljudi, koji će voditi stalnu brigu oko njega ili bar jednog čovjeka, koji će mu se sav posvetiti. »Ko zna šta znači stalno, korektno i pošteno praćenje pojava na koje vrste specijalnoga rada, za tim neprestano dopisivanje sa saradnicima, traženje rukopisa i njihovo pregledanje, istraživanje podataka i njihovo proveravanje, korektura i revizija lista i još mnoge druge stvari koje spadaju u posao jedne redakcije, taj će znati da to vrlo teško mogu uzdržati siromašni sitni činovnici, koji se bore za nasušni hleb, kakav je slučaj sa članovima redakcionog odbora »M Gl.«, koji su ne samo čitave godine potpuno besplatno pisali u svome časopisu, vodili svu prepisku, držali korekture i revizije i radili sav ostali posao no su još plaćali iz svojih sredstava i sve troškove oko korespondencije i drugih nepredvidivih izdataka«. Ove iskrene riječi uvažavamo i razumijemo ih vrlo dobro iz vlastitog iskustva. Žrtve koje se doprinose pa ma i na oltar muzike, ne smiju, da u današnjim teškim vremenima, budu prevelike, jer napokon i idealizmu ima kraj, ipak žalimo, što je to uzrokom, da »M. Gl.« prestaje. »M. Gl.« izdavao je ovu prvu godinu nakladnik K. M. Vojković sigurno također s velikim žrtvama, pa mu zato ide hvala i priznanje, no držimo, da bi se takav list nakon nekoliko godina mogao sam uzdržavati. Ne znamo, kakav je bio materijalni odziv, no to znamo, da je takav list, kakav je bio »M. Gl.«, koji je svojim sadržajem stekao sveopće simpatije, vrlo i vrlo potreban. Početak je sretno učinjen, pa držimo, da se ne bi smjelo prestati i da bi morao »M. Gl.« na u kojem obliku (četvrtgodišnje) i dalje izlaziti. Ako se sada prestane, kad je početak već sretno učinjen, biti će kasnije sve to teže opet započeti. Još nije prekasno. Najposlije za unapredjenje naše muzičke kulture morat će nešto da učini i umjetničko odjeljenje ministarstva prosvjete, pa mu je tu najbolja prilika. Naše je duboko uvjerenje, da »M. Gl.« ne smije da prestane. Videant consules!

Zbirka odabranih pesama u jedan, dva, tri i četiri glasa. Za školsku omladinu udesio Vlad. R. Gjorgjević. III. izdanje. Beograd 1921. G. Gjorgjević napominje u predgovoru, da je imao nakanu tako urediti ovu izvrsnu zbirku, da se može većina pjesama pjevati jednoglasno, što je veoma praktično. U početku ima kratku »pripremu iz notnog pevanja«, te odmah prelazi na lakše melodije. Jednoglasnih ima 25, dvoglasnih 46, troglasnih 8 i četveroglasnih 21; u svemu 100 melodija. Troglasne i četveroglasne su većeg opsega, pa bi se mogle i na manjim priredbama izvoditi. Tekst je vazda čitav naveden. Melodije su narodnog karaktera i harmonizirane lako ali ukusno. Izvor, da li je pjesma potekla od naroda ili od kojeg skladatelja, tačno se navadja. Ova zbirka od 100 melodija zaslužuje, da se za nju zainteresuju svi, koji se bave podukom zbornog pjevanja. U njoj će naći mnogo dobro zrnce, koje će pripomoći kasnijoj solidnoj izobrazbi zbornog pjevanja i podmladka pjevačkih društava. Naručuje se kod autora: Beo-

grad. Princ Evgenija ul. br. 5. Vrlo rado preporučam. Oprema prvorazredna.

O. K. Kolb.

Mješoviti i muški zborovi izradio Vlad. Gjorgjević. Sveska II. Beograd 1921. U ovoj svesci ima 7 skladbi za mješ. i 11 za muški zbor. Melodije izvorne u narodnom duhu, jednostavno harmonizirane a ipak efektne, te će početnički i srednji zborovi naći mnogo toga, što će stalno zadržati na programu. Samo je dugogodišnji praktičar mogao tako jednostavno, a ipak efektno pisati. Čovjek se ne mora baviti baš neprobavljivim disonancama, a da ipak ostane originalan. Toplo preporučam svima pjev. društvima. Naručuje se kod autora.

O. K. Kolb.

Vlad. R. Gjorgjević: Kompozicije za pevanje uz pratnju klavira, Beograd 1921. Ova zbirka sadržaje 11 skladbi. Iznimku čini br. 7. »Oj kolko«, koji je skladan za sopran i tenor, dočim su druge jednoglasne uz pratnju klavira. Najljepša je br. 9. »Jedna draga« i br. 11. »Što slavuj peva« sa svojom karakterističnom pratnjom. Glavna je obilješka g. Gjorgjevića meka i ljupka melodija u duhu narodnih motiva, kojima on vazda ostaje vjeran. U rastavljenim akordima pratnje opaža se izraziti melodijski smjer, koji se uz melodiju doimlje kao harmonijske boje narodnog veziva. A i ritmika je mjestimice vrlo interesantno zastupana, pak i to daje djelu mnogo života. Tenori i visoki baritoni imadu u ovoj zbirci zahvalno polje izbora za svoje nastupe. Oprema vrlo ukusna. Narudžbe prima autor.

O. K. Kolb.

Ludvik Kuba: Slovanstvo ve svých spěvech, Sborník písní všech narodů slovanskych s původnimi teksty a českými překlady, II. vydání, Hudebni Matice umělecke besedy, Praha 1922., 1923.

Opsežan ovaj zbornik počeo je izlaziti u drugom izdanju (do sada izašle samo: maloruske, veliko i bijeloruske pjesme) u nakladi uvažene Hudebni Matice u Pragu. Sam pothvat nakladne tvrtke svjedoči jasno, da je potreba ovakovog djela velika. U poratno vrijeme, kada su protivštine u nacionalnim težnjama dovele slavenske narode do sporova i nepouzdanja, ovo je djelo vjerovanja pravoga Sveslavena u jedan poziv Slavenstva, rijetki prilog upoznavanja srodnosti duševne.

Zbornik je kod nas malo poznat. Nije naišao na cijenu možda i u drugih naroda. Bit će tome mnogo razloga. Možda su pojedini narodi svu pažnju svratili izdanjima zbornika svojih sabirača, a malo se brinuli za djelo skitnika umjetnika, koji je u odricanju snašao patnje puta i borbu za opstanak. Sam je zašao u sve krajeve, gdje se pjeva pjesma slavenska, da u jednu ruku čuje na pravom mjestu popijevku narodnu, da je prouči i da osjeti čar neposrednog dojma živih tvorbi pučkoga pjesnika-pjevača. Nije se zadovoljio zbornicima štampanim, ma da ih je proučavao i služio se njima, kod izdavanja svojega zbornika. Kuba hoće da svojom dušom osjeti najraznovrsnije izražajne osebine muzike pojedinih naroda slavenskih. On namjenjuje svoj zbornik širokom općinstvu svih Slavena udešavajući popijevke u različitim obradbama za muški zbor, ženski zbor, pijev uz klavir, za sam klavir, kako bi dao knjigu, u kojoj će pjevačka društva, škole i dom naći prikladnih popijevki za svoje razonođenje. I to je možda najveća greška njegovog pothvata. Njegov zbornik u živim nastojanjima savremenih slavenskih kompozitora, koji u svojoj muzici daju jasni, duboko osjećani izražaj narodnoga duha, kao da je malo okasnio, ako mu je skrivena namjena, da posluži proučavanju muzičkoga izražaja narodnoga. A etnografsku svoju vrijednost taj omašni zbornik — možda baš zbog načina obradbe sabrane građe — ne će u onoj mjeri utvrditi, kako je to želja autorova. Suviše je građe sabrano u pojedinih naroda, pa nam Kubin zbornik daje samo izbor iz te građe; vrijednost je djela zacijelo znatno povećana vlastitim zaposcima Kubinim.

Za nas je Jugoslavene njegov zbornik osobito vrijedan, jer se kod izrađivanja onoga dijela, koji je u svom zborniku namijenio »Pjesmama jugoslavenskim« izdašno služio baš svojim zapisima. Mnogo je putovao našim krajevima. Prošao je Slovenijom, Štajerskom, Hrvatskom i Slavonijom, Primorjem i Dalmacijom, Bosnom i Hercegovinom, Srbijom, Crnom Gorom, Starom Srbijom i Bugarskom. Nije se obazirao mnogo na sabranu građu, pa se u tom razbira njegova težnja za samoniklim proučavanjem svih problema naše pučke muzike. On je pače i pisao nekoliko studija o njima, a ove je godine izdao i kratku studiju, u kojoj daje cjeloviti pregled naše pučke muzike (na tu ćemo se radnju posebice osvrnuti). Od pjesama jugoslavenskih primili smo na prikaz svezak peti , koji sadržava srpske pjesme iz kraljevine (te su pjesme sad prviput izašle). U tom je svesku 60 popijevki. Sve su to njegovi originalni zapisi; ovaj put izrađeni u veoma zanimljivom klavirskom stavku. Kuba je u izrađivanju ovoga stavka vidno napredovao prema prijašnjim svojim izdanjima. Klavirski je stavak gladak, pokretanje dionica zanimljivo već zbog onog traganja za osnovnim ugođajem popijevke, a i zbog nastojanja da se građa stavka osnuje na ritmijskim i melodijskim značajkama pojedinog napjeva; da se pronikne prirodnom, jednostavnom harmonijskom građom. Bit će taj zbornik svakako veoma zanimljiva knjiga za studij svim našim muzičarima. No oni će često osjetiti onu omašku, koju sam spomenuo već prije.

Želimo, da to djelo vrijednoga istraživača zaista postane knjiga, koju će s pravom pažnjom i potrebitom ljubavi prihvatiti sav naš narod, osobito pak oni, koji troše velike svote za nabavu skupih senzacionalnih popijevki, da u njoj nauče spoznavati i ljubiti ljepote naše pučke muzike, kako bi na taj način mogli zavoljeti i nova nastojanja naših kompozitora.

B. Š.

»Pravo autora« je novi glazbeni časopis, što ga izdaje »Zaštitno društvo českoslov. skladatelja, pisaca i glazbenih nakladnika« u Pragu. Časopis će izlaziti kao mjesečnik. Urednikom mu je O. S. Karlo Balling. U uvodniku prvog broja navode, se razlozi za osnutak novog lista. U drugom jednom struč-

nom članku osvjetljuje se svrha autorskog društva. Informacije radi navodi se popis članova »Zaštitnog autorskog društva«, njegov odbor i izvještaj o izvanrednoj glavnoj skupštini, koja je proizvela unutrašnju i vanjsku konsolidaciju društva. U članku »Dužnosti priredivača« daju se praktičke upute za one, koji priredjuju koncerte i glazbene produkcije. Časopis imade rubriku »Vijesnik kapelničkog saveza«.

»**Die Musik**«, Januar 1923. Prolistajmo ovaj najnoviji broj, krcat sadržajem na 80 stranica teksta. »Bayreuth am Grenzweg«. Bayreuth ima dužnost i pravo, da stupa u prvim redovima. Zato neka ne pruža uvijek samo Wagnera nego bar nešto i od savremenog, od najnovijeg. Ima modernih korifeja zborovoda (n. pr. Busch, Klemperer, Furtwängler), regiseura (n. pr. Hörth), slikara (Pirchan, Sievert), tehničara (Linnenbach); ima čitava vojska mladih sila na čuvenim pozornicama Berlina, Wiena, Dresdena, Kölna itd.; ima divnih orkestara. Sve je na raspolaganje. Zašto je volja mrtva? — Dramaturgička studija o »Carmenu« (o noveli i libreto) kroz punih 16 strana. — Dva pisma Gustava Mahlera pisana Rikardu Batki. — »Von den Vorderungen an eine neue Oper«. Vrlo instruktivno. Zavrijedilo bi, da se barem u izvatku istakne. — Felix v. Weingartner piše »Anfänge meiner Dirigentenlaufbahn«. — Par stranica posvećuje G. Bagier stručnom i opsežnom djelu Hagemannovom: »Kunst der Bühne«. Ova knjiga nije za površne duhove, kojima se čini taj tema lak i bez pogibli.

Vj. L.

Pregled štampe o glazbi.

Novosti donose u svom uskrsnom broju (br. 88.) članak dra K. Krenedića: »Što radi muzičko udruženje?« Predprošle godine bio je u Zagrebu kongres jugosl. muzičara, no ostalo je sve pri starom. Ovako udruženje nam je baš sada od prijeke potrebe, da nas može u raznim velikim internacionalnim kongresima zastupati. Tako n. pr. na ovogodišnjem kongresu internacionalnog društva za savremenu muziku nije bilo ni jednog jugoslav. mužičara. Prigodom prošlogodišnjih muzičkih priredaba u Salzburgu nije se izvodila ni jedna naša kompozicija, a moglo bi to biti, da je organizacije i medjusobne veze. Pisac napominje, da će se u oktobru o. g. održati kongres muzičkih historičara u Leipzigu, pa bi naše udruženje moralo onamo izaslati dr. B. Širolu. Samo organizovani i kulturno ujedinjeni postat ćemo faktor, koji potražuje pažnju sa strane inozemstva.

Dom i svijet posvetio je 6. ovogodišnji broj velikoj našoj umjetnici Milki Trnini. V. M. prikazao je u oduljem članku (sa 10 slika) njezin umjetnički razvitak i djelovanje u domovini i u stranom svijetu. U istom broju je i kratak životopis i slika odličnog slov. muzičara dr Antuna Schwaba.

»**Listy Hudební Matice**« II., br. .-7. (Prag) donosi članke: »Osnutak medunarodnog društva za savremenu glazbu« (K. B. Jirák), »Budućnost naše glazbe« (H. Doležil), »Leoš Janáček i moravska glazbena drama« (Roza Newmarch), »Ludvig Kuba« (R. Veselý), »O američkom stvaranju A. Dvořáka (O. Šourek), »Institucija za glazbenu znanost u Moskvi« (T. A. Grečanjinov) i mn. dr.

»**Hudební Výchova** IV., br. 1.—4. (Prag): »O glazbenim izražajima djeteta« (A. Cmíral), »O stvaranju glasovnih registara« (M. Seemann), »Najviše pojave klavirne literature od Bacha do Liszta« (K. Hoffmeister), »K teoriji pučke pjesme« (J. Krasko), »Zakonska zaštita glazbenih škola« (J. Šimek), »Povijest glazbe« (R. Veselý) i mn. dr.

»**Bolletino Ceciliano**«, mjesečnik talijanskoga cecilijina društva. Mjesečnik ovaj izlazi 18. godinu. U rukama su nam brojevi za mjesec veljaču i ožujak ove godine. Drugi broj (za veljaču) stavlja velike nade za procvat cecilijanske ideje u Italiji u cecilijanski kongres, koji će se držati od 6. do 8. IX. 1923. u Vicenzi. Od ostalih članaka vrijedno je da spomenemo iscrpljiv izvadak iz govora, što ga je 2. II. o. g. u Rimu držao Mons. Karlo Respighi u spomen O. Angelu De Santi, kad se slavila prva godišnjica smrti velikoga toga apostola cecilijanskoga pjevanja. U tom je govoru učenik i prijatelj pokojnikov iznio pred slušače povijest cecilijanskoga pokreta na apeninskom poluotoku i pokazao, kolike su i kako velike zasluge čednoga ovoga, ali ustrajnoga radnika na polju crkvene umjetnosti. Radeći neumorno za potpunu reformu u crkvenom pjevanju imao je De Santi da svlada silnih zapreka. Jednom je pače bio prisiljen, da se povuče s polja, gdje je s tolikom ljubavlju, a i s uspjehom radio, ali protivnici, kojima je uspjelo s bojnoga poprišta za reformu crkvenoga pjevanja maknuti De Santia, nijesu mogli uništiti njegove ideje. Leon XIII. shvaćao je tu ideju, Pijo X. ju je svom dušom odobrio, a Benedikt XV. ju je podupirao. Zanimljivo je, da je medu prvim radnicima cecilijina društva, koje se 1886. osnovalo, a kod čega je sudjelovao Angelo De Santi, bio za onda još kao pitomac Ambrozijanskoga sjemeništa u Milanu Achille Ratti, koji je kasnije kao nadbiskup milanski i kardinal posjećivao bolesnoga Angela De Santia na smrtnoj njegovoj postelji, a kao papa Pio XI. stavio krunu djelima njegovim ustanovivši i propisavši pravila glazbenoj školi »La Scuola di Musica Sacra« za koju je mnoge godine pisao i radio Angelo De Santi.

U trećem broju ovoga mjesečnika (za ožujak) zanimljiv je članak, u kojem nam autor opisuje pokrajinski kongres cecilijina društva, što se lanjske godine u duhovskom tjednu držao u Metzu. Razabiramo iz ovoga članka, da u Francuskoj nije bilo cecilijanskoga društva sve do pred dvije godine. Ali u ovo dvije godine ideja se cecilijanska u Francuskoj veoma proširila, pak je na kongresu u Metzu, koji je obuhvatao samo 12 biskupija, bilo tisuću šest stotina članova cecilijina društva.

Dr. I. L.

Milanski **»Musica d'oggi«** (br. 10.) crta žiće Pedrellovo. Sa 7 godina pribrojen bi zboru svoga rodenoga grada Tortose. On je autodidakt. Troglasni »Stabat Mater« bijaše prvo djelce 15-godišnjega Félipa. Slijedila su mnoga djela za glasovir, gusle, orkestar. G. 1874. čula je šira publika njegovu operu »Zadnji Abencerage« (u kazalištu Gran Teatro del Liceo u Barceloni). U nizu opera ističe se kao majstorsko djelo »Los Pireneos«, u kojem je došao njegov nacionalistički slog do najčišćeg izražaja. No u ovoj operi nešto, a u »La Celestina« jako se opaža upliv Wagnerov. Zbog toga nazvaše »La Celestina« — »španjolskim Tristanom«.

(»Die Musik«, jan. 1923.). **Vj. Lončar.**

Januarski broj 1923. »Die Musik« imade više ilustracija m o d e r n o g pozorišta. Nacrte je pravio L. Schenk von Trapp, inscenaciju na Wiesbadenskom kazalištu uredio je C. Hagemann. Kao predložak služili su snimci, zato nisu istaknute boje, svjetlo, neke dimenzije. No školovano oko raspoznat će u tim snimcima uspjeh modernog shvaćanja; bogatstvo, unatoč jednostavnosti, koju su diktovale neprilike vremena; stilističko prilagođivanje modernim glazbenim produktima.

»Berliner Börsenzeitung« br. 515. (15. XI. 1922.) karakteriše Vilima Fürtwänglera kao jednoga od najznamenitijih zborovođa sadašnjosti.

»Berliner Tagblatt« br. 497. (5. XI. 1922.) pišući o pomlatku na njemačkim operama, gorko se tuži i pun je zebnje gledajući u budućnost. Siromaštvo, slaba hrana, duševna depresija, prekidanje studija ne daju, da kandidati postignu svoj cilj. Osoblje se rekrutiše većinom iz stranaca ili gostova izvana. Slično je i sa mladim skladateljima. — U broju od 15. XI. razglaba sanitetski savjetnik Dr Kirschner o »berlinskom liječničkom orkestru«: o njegovim ciljevima i o uzrocima, zašto je utemeljen.

»Vossische Zeitung« od 7. XI. opisuje mizeriju orkestra. U kratkim i markantnim rečenicama izbija tragika našeg materijalnog doba.

»Journal des Débats«, édition hebdomadaire (Paris): »Le centenaire d' Edourd Lalo« (A. Jullien, 23. II.), »On Lalo. s' analys luimême« (16. III), »Mousorgsky dans les Grands Concerts« (A. Jullien, 6. IV.).

Pariški **»Le Menestrel«** iznosi u br. 43. (1922.), prigodom pedesetgodišnjice smrti Teofila Gautiera, zasluge ovoga znamenitoga glazb. kritičara. Sâm nije bio glazbenik, dapače ga nazivali neprijateljem muzike. Osim toga je sastavio mnogo tekstova, kojima dadoše i znatni muzičari kao n. pr. Berlioz, Reber, Gounod, melodije. Opstoji 495 melodija k Gautierovim tekstovima.

Londonski **»Monthly musical record«**, br. 623. (1. novembra 1922.). posvećuje tugaljive retke Félipu Pedrellu (1841.—1922.), španjolskom komponisti. Pedrell je zadnji zastupnik nacionalističke struje u muzici. Ovaj nacionalizam potakao ga je na intenzivan rad a plod bijaše neprocjeniva »Hispaniae Schola Musica Sacra«. Ravnodušnost njegovih zemljaka kriva je, što se njegovo ime nije sjajnije zablistalo i u inozemstvu. On bijaše preteča. Svi mu žele, da kao takav ne bi dijelio sudbinu drugih preteča, t. j. da su drugi ondje želi, gdje je preteča sijao.

Razne vijesti.

Hrvatska.

† Milutin pl. Farkaš, tajnik kr. muzičke akademije i glazb. zavoda, umro je nakon dugog bolovanja 18. IV. 1923. u Zagrebu. Pokojnik rodio se 4. I. 1865. u Križevcima od oca Žige i majke Marije r. Pascucci. Pučku školu i gimnaziju svršio je u Zagrebu (1883.) te se onda upisao u juridički fakultet. Od g. 1874.—1881. polazio je podjedno školu hrv. zemalj. glazb. zavoda. G. 1891. imenovan je tajnikom i arhivarom te škole te je na hrv. zemalj. glazb. zavodu, odnosno na kr. muzičkoj akademiji služio sve do svoje smrti. G. 1892. postao je perovodjom ispitnog povjerenstva za učiteljstvo pjevanja i glazbe. Za njegov mnogogodišnji uspješni rad izrazilo mu je ravnateljstvo hrv. zemalj. glazbenog zavoda posebnu hvalu i priznanje.

Kao pravnik pokrenuo je sa Mijom Majerom i Slavkom Šrepelom u sveučilišnom pjev. društvu: »Hrvatskoj liri« prvi gradjanski tamburaški zbor. Taj zbor od 12 lica (instrumenti su bili ovako razdijeljeni: 1 brač prvi, 1 brač drugi, 1 brač treći, 2 bugarije prve, 2 bugarije druge i 1 berde) često je javno nastupio, prisustvovao god. 1884. u Pragu otvorenju Narodnog divadla te tom zgodom priredio u Češkoj više uspjelih koncerata. Kasnije sastavio je Farkaš tamburaški sekstet sveuč. gradjana. Taj je sekstet postao g. 1877. sastavnim dijelom novoosnovanog tamb. zbora u pjev. društvu »Kolo«. G. 1888. napisao je Farkaš: »K r a t k u t e o - r e t i č k o - p r a k t i č n u u p u t u u t a m - b u r a n j e p o k a j d a m a«, koja je u nakladi I. Stjepušina do g. 1914. doživjela osam izdanja, a priredio je mnogo skladbi za tamburaški zbor. U hrv. glazbenom zavodu ostavio je svojim neumornim, tihim radom najljepšu uspomenu. Počivao u miru!

Crkveni koncerat Oratorijskog Zbora pobudio je 11. travnja izvanrednu pažnju cijele naše glazbene javnosti. Najavljena izvedba veličanstvenog muzičkog djela »Stabat Mater« od J. B. Foerstera naišla je na takav odziv glazbenog slušateljstva, te je isusovačka crkva bila dupkom puna kao na nijednom drugom crkvenom koncertu ove sezone. A i bio je to muzički dogadaj prve vrste. Mladi, tek trogodišnji ovaj zbor nastupio je pod vrsnom glazbenom upravom ravnatelja g. Franje Dugana kao dirigenta smjelo prvi put s djelom veće koncepcije, kojemu se traži dobra škola i sigurna ruka umjetnika. I prvi nastup urodio je dobrim uspjehom. Vidi se, da je tu umjetnik radio, gradio i stilizovao svladava-

jući sve kvantitativne nedostatke i kvalitativne poteškoće, te je stvorena reprodukcija na visini. Iz Foersterovske skromnosti raslo je djelo snažnom gradacijom do monumentalnosti, a da je zbor dvostruko veći, bio bi i dojam jači. S malim sredstvima je mnogo učinjeno i postignuto. Prva izvedba Foersterova »Stabat Mater« odavala je, da je u nju uloženo mnogo truda, ljubavi i shvaćanja, pa ni uspjeh nije mogao izostati. Oratorijski Zbor je pokazao tu više nego ikad, da se nesebično i oduševljeno stavio u službu čiste glazbene umjetnosti, pa je posegnuo i u modernu glazbenu literaturu. Foersterov »Stabat Mater« bismo htjeli na godinu u Velikom tjednu čuti i u koncertnoj dvorani uz pratnju orkestra zajedno s Foersterovom »Uskrsnom simfonijom«. Dotle će i Oratorijski Zbor biti jamačno povećan, a i trebalo bi, da se pokaže veći interes za gojenje duhovne glazbe, pa da se više pjevača okupi u oratorijance. Uz Foersterovo djelo, koje je sačinjavalo težište programa, pjevao je zbor a capella još od Palestrine »Tenebrae factae sunt« i »O bone Jesu« posve u idejnoj vezi s glavnim djelom. U tom priprostom stilu zrcalila se sva muzička čistoća, koju je g. Dugan znao u ovom zboru da iskristalizira. Ipak je od Palestrine do Foerstera prevelik razmak. Za uvod, intermezzo i finale koncerta izveo je g. Dugan na orguljama od Filipa Cappoccia Allegro moderato i Andantino iz sonate u d-molu te od Al. Guilmanta koral i fugu iz pete sonate s vanrednom umjetničkom snagom. Pratnja o. Kamila Kolba na orguljama kod »Stabat Mater« bila je odlična, iako bi zahtijevala još neke prorađenije detalje. Oratorijski Zbor je s g. Duganom zadužio cijelu našu glazbenu javnost ovim lijepim koncertom za jedan neobični umjetnički užitak, za kakav će mu i u buduće biti zahvalna. **Dr J. Andrić.**

Crkveno pjevanje u Velikom tjednu u stolnoj crkvi u Dubrovniku. Na Cvijetnicu izvodila se prviput Muka Gospodinova po Mateju, koju je uglazbio prof. F r a n L e d e r e r. Riječi turbe pjevao je 4-glasni mješ. zbor. Na večer izvodio je 4-gl. mješ. zbor »Miserere« od Mayera i »Svetootajstvu« od Rincka. Kod oficija tenebrarum pjevale se lamentacije po koralu i po starom dubrovačkom napjevu, »Christus factus est« od S. Mayera i »Miserere« od Fr. Basilya. Na veliki petak prigodom adoracije Križa izvodio se Alesanijev: »Puče moj«. Kod pontifikalne mise na Uskrs pjevala se Gounodova misa.

Crkveno pjevanje u Virju. Nastojanjem revnog člana hrv. pjev. društva »Rusan« g. M. T i š l j a r a, sastavljen je u društvu »Rusanov crkveni zbor«, koji si je preduzeo, da će na veće crkvene blagdane pjevati u crkvi kod sv. mise.

Ovogodišnjeg uskrsa pjevane su kod mise u 9 sati ove pjesme: 1. F. Dugan: »Uskrsnu Isus doista«, mješ. zbor. 2. O. K. Kolb: »K Tebi gore«. Tenor solo g. Milko Tišljar, gusle g. M. Vujčić, orgulje g. F. Pajca. 3. M. Novak: »Kraljice Neba« i 4. V. Žganec: »O, nastran gorke suze«.

Sve pjesme vrlo je dobro uvježbao revni zborovodja g. M. M a t o n i č k i n, a kako »Rusan« posjeduje prilično dobar glasovni materijal, pogotovo sopran i alt, izvodile se te pjesme vrlo lijepo.

Time je »Rusan« pokazao da može pružiti duševni užitak i pobožnom puku u crkvi, a ne samo u koncertnoj dvorani, te će mu služiti na čast, ustraje li u buduće u tom hvalevrijednom nastojanju.

Nadbisk. vel. gimnazija i sjemenište u Travniku. Mnoge lijepe račune i osnove pomrsi nam u prvom polugodištu ove šk. god. skrlet. Tu i tamo po koje vježbanje, po koja izvedba. — Muški zbor (nastavnika) pjevao je na početku godine Wittov »Veni Creator«. Kreitmaierov »Ave Maria« i misu istoga autora op. 8. — Na božićne blagdane izvadjasmo s orkestrom i 4-gl. mješ. zborom Gruberovu »Gloria in excelsis Deo« misu.

U pokladno vrijeme predstavljahu seminarci Shakespearovog »Kralja Leara«, a vanjski djaci Moserovog »Bibliotekara«. Sjemenišni orkestar preuzeo je prvom prilikom ovaj program: Fr. Somer »Domovina«, koračnica; K. Mašek »Pri zibeli«; Fr. Schubert »Moments musicaux«; J. Njari »Rumunjska serenada; I. Muhvić »Slovenec sem«, koračnica, a drugom zgodom ove točke: I. Zajc »Zrinjski«, koračnica; V. Bellini »Norma«, uvertira; I. Zajc »Večer na Savi«; F. Somer »Domovina«, koračnica. **Vj. L.**

Hrv. pjev. udruženje »Lisinski« priredilo je 14. i 15. IV. dva koncerta na Sušaku. Na prvom koncertu izvodilo je odlično to udruženje umjetne i pučke naše pjesme, a na matineji Hristićevo: »Opelo«. Zaista sretna zamisao, da je »Lisinski« odmah nakon ispražnjenja Sušaka pošao onamo, da tako i na umjetničkom polju proslavi njegovo oslobodjenje.

Filharmoničko društvo u Splitu priredilo je pod ravnanjem Jakova G o t o v c a 8. III. simfonički koncerat s ovim rasporedom: B e e t h o v e n: Uvertira k tragediji Coriolan; B o r o d i n: U srednjoj Aziji; M u s o r g s k i j: Gopak; M a s c a g n i: Intermezzo iz opere: L'amico Fritz; R i m s k i j - K o r z a k o v: Fantazija na srpskim temama (op. 6); S c h u b e r t: Baletna muzika iz Rosamunde; N a p r a v n i k: Mélancolie; Č a j k o v s k i j: Elegia i S m e t a n a: Uvertira k operi Libuša.

Varaždin. Koncert pjev. društva »Tomislav« 10. III. 1923. Moja nada izražena u lanjskom dopisu o koncertu »Tomislava« nije me prevarila. Zbor je napredovao općenito, što se tiče tehnike zbornoga pjevanja. Jedino kod soprana sola želio bih bolju, naravniju vokalizaciju. Raspored bio je dosta velik (18 pjesama), pa ne mogu da ga u cjelini priopćim. Pjevale su se gotovo isključivo p u č k e p j e s m e. Zastupani su bili ovi skladatelji: M. L i s e n k o (ukrajinska); V. Ř i h o v s k y (slovačka); V. S t ě p a n (češka) osobito lijepa i snažna, više umjetna nego pučka; Z. N o s k o w s k i (poljačke) 2. Od južnih Slavena (2. točka rasporeda) bili su: J o s i p Š t o l c e r (Voda zvira) i A. D o b r o n i ć sa 4 pjesme. Od J. B r a h m s a pjevao je zbor tri pjesme (njemačke sa hrv. tekstom). Krasan je bio koral »Sankt Rafael« (crkvena) i vrlo karakteristična i markantna »Kosac smrt«. U

4. točci bile su ruske pučke pjesme od N. Rimski-Korzakova dvije, D. Slavjanskoga i od A. Ljadova dvije.

O. Anselmo Canjuga.

Nagradjena kompozicija. Hrv. glazbeni zavod u Zagrebu raspisao je koncem g. 1921. natjecaj za kompoziciju, koja ima formu simfonijske slike. Jury: profesorski zbor drž. konzervatorija u Pragu dopitao nagradu od 10.000 K jedinoj prispjeloj kompoziciji: uvertiri za veliki orkestar pod lozinkom »Nada«, kojoj je autor prof. Ćiril M. Junek u Zagrebu.

Englezi o Shliku, Schwarzu i Štolceru. U »The Hampshire Independent« (29. III.) izašla je ova kritika o našem zemljaku Miroslavu Shliku, koji je u martu dao nedjeljni koncert pred mnogobrojnom publikom u Picture House u Southamptonu:

»Prava je naslada na tom koncertu bio nastup kvarteta Miroslava Shlika. Svi su članovi očevidno prožeti duhom velikoga majstora melodije, jer su u osobitom skladu i jednostavnosti izveli Mozartov gudalački kvartet u G.

Od najvećeg je interesa bila interpretacija gg. Miroslava Shlika i Franza Somersa Richard Schwartzove Sonate za violinu i klavir, naročito stoga, jer se ista izvodila prviput u Engleskoj i jer joj je komponist zemljak i prijatelj g. Shlika. To je prekrasno sastavljeno djelo puno divnih misli. Oba instrumenta prepliću se i odalečuju u svom pjevanju ostajući jedinstveni u predivnoj harmoniji. Largo je neobične ljepote; to je serija krasnih, malih, mirnih fraza za klavir, kojima odgovara violina. Scherzo i Trio su živahni i zvučno označuju istočnu zoru. Nastaje nježna plesna mjera u kojoj kao da priroda uživa u svom radosnom buđenju. Finale Moderato melodiozno nastavlja duboko sanjarenje podneva za velike vrućine, dok se čuje tiho žuborenje sjenovite vode. To je pjesma životne radosti.

Očekuju se već druga djela ovoga nadarenog mladog komponiste, jer je dokazao da ima nešto da rekne, što je vrijedno čuti i jer znade, kako da izrazi svoju poruku.

Divnom umjetnošću i jasnim, čistim tonom dao je g. Shlik sanjivu melodiju Chopinovog Nokturna, Op. 27, br. 2. i prekrasno izveo Sukovu veselu »Humoresku«. Wieniawskoga »Scherzo Tarantella«, Op. 16 sa svojim bijesnim plesom žrtve paukovog, otrovnog uboda, odigrana je nevjerojatnom brzinom pa ipak upravo nemogućom jasnoćom i glatkoćom tonova. Na neprestane zahtjeve, ovaj nedvojbeni maestro odigrao je neobičnom ljepotom i bogatom širinom »Grave« Friedmana Bacha transkribiran od Kreislera. Pratnja g. Somersa bila je osobito fina.«

Isti list piše u svom broju od 19. IV.:

»Ljubitelji najfinije muzike opet mnogo duguju g. Franzu Somersu za neobično lijepi muzički program, koji je priredio u Picture House prošle nedjelje poslije podne (18. III.) Taj je koncerat bio osobito zanimljiv zbog toga, što se u Engleskoj prviput izvodila »Jugoslavenska Suita«, Op. 2 od Josipa Štolcera, zemljaka i prijatelja g. M. Shlika, koji je još kao mladi studenat začudio samog Richarda Straussa zrelim svojim stilom.

Djelo je vrlo moderno, a njegova je konstrukcija i koncepcija značajna za mišljenje majstora. Izvanredna je uporaba nad-tonova, koja daje pianisti vrlo čestu izmjenu tempa. Thema con variazioni je značajna za proljetnu značajku djela prirode, a opet sjajna u naglim stavcima, u kojima se osjeća evolucija zemljine ljepote. Adagio Religioso kao da se počinje molitvama vjernog seljaka pa se onda pretvara u silnu molitvu nacije, koja se obraća u stavak naglih tužaljki sa silnim zvucima. Kod Scherza neobično djeluje uvod velikih, mekanih žica u gornjem registru, koji označuje nebesku uzvišenost. Posljednji pokret, jugoslaveski ples, je neobično bujan, pun šale i smijeha s krasnom, malom religioznom epizodom prema kraju.

G. John Hume izveo je s finom tehnikom živahne tonske boje sjajnih pasaža i makar mu se mnogo odobravalo nije htio, možda mudro, da ponovi, želeći tako možda da budu dublji utisci ovako finog djela. S velikom je dubljinom odigrana Lisztova »Legende de St. François de Paule marchaut sur les flots«, s golemim vjerskim motivom, što se dizao da prema kraju burno završi s triumfom.

G. Miroslav Shlik i g. Franz Somers odigrali su uzvišeno lijepu Brahmsovu sonatu za violinu i klavir, Op. 100 s jedinstvenim prikazom, koji je učinio ovu interpretaciju savršenom. Čitavo djelo obiluje temama, koje pjevaju i donosi vanrednu izmjenu prekrasnih misli između oba instrumenta. U Allegretto Grazioso činilo se da ljupkost melodičnih tema biva pojačana punoćom savršenog tona violiniste, koji kao da je pjevao fine misli velikoga mastora.

Drugi je užitak bilo fino Shlikovo igranje Saint Saënsovog violinskog koncerta br. 3 u B minor, s intelektualno čistom igrom orkestralnog dijela g. John Humea. Allegro non troppo pun je naglih prelaza; pa ipak je ostala fina kontrola svake nuance svjetla i sjene i beskrajna delikatnost i nježnost u izvedbi Quasi Allegreta s uspavankom, dozivanjem ptica, žuborenjem vrela, krivudanjem rijeka i pastirskim sviranjem frule, sve je izvedeno u ekskvizitno čistoj harmonici. Maesto Allegro non troppo bio je veličajnom provalom svega što čini život vrijednim — rada, igre, ljubavi i vjere u ideal.

Rado se opet čuo »Largo« Maksa Regera iz suite Op. 93 s neobičnom ljepotom molitve, koji je odigran slavnom širinom tona. Suzna jadikovka izvedena je savršeno. Dvořakova Mazurka Op. 49 izvanredno je odigrana, dok je fino fraziranje i ton g. Shlika iznijelo sav melodiozni čar Beethovenove Romance Op. 40, što je u pjemenitoj čistoći Tartini-Kreislerove Fuge u A doseglo vrhunac u bogatstvu orkestralnih tonova. Svježe veselje Wieniawski-Kreislerove Caprice Alla Saltarella osobito je izraženo. Na završetku je g. Shlik odigrao još s neopisivim čarom Schubert-Kreislerove »Moments Musicals« br. 3. Pratnja g. Franz Somersa bila je kao uvijek istinska i fina, kakova i jest u umjetnika.

I. Gl—ć.

Vlado Kolić, guslački virtuoz, priredio je dne 24. IV. prije svog odlaska u London u Pragu oprosni koncerat (klavirska pratnja: Ota Pařik). Na programu bile su ove skladbe: 1. Tartini-Kreisler: Sonata G-mol (Le Trille du diable): 2. Bach: Ciaccona za solo violinu; 3. a) Chopin: Nocturno (op. 72. Nr. 1.); b) Smetana: Polka Fis-dur; c) Suk: V roztoužení; 4. a) Dvořak-Kreisler: Slovanske tance e-mol, b) Dvořak: Mazurka 5. Wieniawski: Polonaise D-dur. Našemu zemljaku, koji je sa svojim umiječem u Pragu ostavio najljepšu uspomenu, želimo mnogo uspjeha u Engleskoj!

Graditelj orgulja Franjo Wester u Zagrebu (Mesnička ul. 15a) popravio je nedavno orgulje župske crkve u Vrbovcu. V. g. župnik Stjepan Pavunić napominje nam u ovom izvještaju, da je g. Wester vrlo savjestan radnik, koji si daje mnogo truda, da preuzeti posao uz vrlo umjerene cijene izvede na opće zadovoljstvo.

Slovenija.

Jubilej slovenskoga glazbenoga društva »Ljubljana«. Dne 8. i 9. travnja proslavilo je ovo ugledno glazbeno društvo u Ljubljani svoju 30. godišnjicu jubilarnim glazbenim priredbama. Osobito krasan je bio završni svečani koncerat, koji je izveden 9. travnja na veče. Na programu su bili zborovi od Premrla »V Korotan«, od A. Foerstera »Mladi mornar« i »Ljubica«, od Konjovića »Vragolan« (ženski zbor), od Mokranjca »Pesme s Kosova« (XII. rukovet), zatim interesantni pjevački zbor s orkestrom »Zlata kangljica« od Schwaba, vrlo lijepi ženski zbor s orkestrom »Gozdna samota« od Lajovica te na koncu drugi dio iz veličanstvenog oratorija »Assumptio« od P. H. Sattnera. U centru programa je stajala izvedba divnog Dvořákova »Koncerta u g-molu« op. 33. za klavir s orkestrom, djela, koje se rijetko čuje, a ipak spada medju najsjajnija i umjetnički najdublja djela te vrste u cijeloj svjetskoj glazbenoj literaturi. Kao solistica na klaviru izvela je to djelo virtuoskinja Milada Krejzlova iz Brna, umjetnica dobrih muzičkih i pianističkih vrlina. Njezina isprva ponešto nervozna igra u prvom stavku dobivala je čim dalje tim više dvořákovske punine, topline i temperamenta, pa se ta gradacija osjećala svom snagom u srednjem dijelu kompozicije, punom čiste melodijoznosti i muzikalne poezije, a treći, zadnji stavak izašao je ispod ruke umjetnice protkan energijom i bujnošću ritama te prodahnut pročućenom čistom muzikalnošću. Mlada umjetnica je izvedbom tog djela pokazala, da umije iz dvořákovske klavirske masivnosti i njegove nenatkriljive muzičke snage, kada se nade na simfonijskom terenu, stvoriti savršenu stilsku reprodukciju. Dirigent Dr Čerin je s orkestrom savske divizije znao pogoditi simfonijsku misao vodilicu djela te prilagoditi lijepoj izvedbi klavirskog dijela dopunjak orkestra. To je bilo težište ovoga koncerta, pa je i vanjski i unutarnji uspjeh bio na visini. (Ne bi li ovaj Dvořákov klavirski koncerat mogla i Zagrebačka Filharmonija uvrstiti u svoj repertoir buduće sezone?). I korske izvedbe su bile dobre, pa se dirigent prof. M. Bajuk pokazao kao vrstan dirigent, a i kvalitete zbora »Ljubljane« su pohvalne. Žalimo samo, što na programu uz slovenske i srpske komponiste nije bio zastupan nijedan hrvatski komponist kojim dijelom, a ipak ih ima lijep niz od Lisinskoga do Širole, koji znače dapače i vrhunac cijele korske glazbe južnoslavenske. **Dr J. Andrić.**

Pevsko društvo »Ljubljanski Zvon« održalo 25. III. svoju glavnu skupštinu. Društvo ne gaji samo pjesmu, već se bavi i izdavanjem muzikalija, što je u današnjim teškim prilikama od velikog znamenovanja. Mjesto dr. A n t o n a Š v i g e l j a izabran je društvenim predsjednikom A l o j z D r e n o v e c. Društveni zborovodja je Z o r k o P r e l o v e c.

Čeho-Slovačka.

Jubilej »Umělecke Besede«. Umělecka Beseda« proslavila je 11. III. 1923. svoju šezdesetgodišnjicu. Svečanosnoj skupštini društva predsjedao je potpredsjednik Dr F. Skàcelik. Svečanosno slovo govorio je sveuč. profesor Dr Hýsek. Ocrtav značaj šezdesetih godina, kad je »Umělecká Beseda« nastala, spomenuo je govornik sve osobe, koje su u njoj djelovale oko preporoda češkog narodnog života počevši od Purkyně, Haleka, Nerude, Smetane sve do Svatopluka Čecha, Vrchlichkoga, Hoelčeka i Otokara Theera. Iz »Uměleche Besede« izlazili su muževi, koji su radili na svakom području znanosti i umjetnosti. U njezinim odborima riešavala su se sva najaktuelnija pitanja umjetnička kroz nekoliko decenija. Šezdeset godina »Umělecke Besede« je šezdeset godina literature i umjetničke historije. Proslava jubileja imala je domaći značaj, ali su joj pribivali glavni predstavnici českog javnog života.

Českoslov. kvartet je i ove godine pozvan, da sudjeluje kod III. festivala moderne komorne glazbe u Donaueschingenu. Igrat će samo češke komorne skladbe. Koncerti u Donaueschingenu biti će neposredno prije festivala u Salzburgu. Sad je kvartet gostom oduševljenog i požrtvovnog Thurn-Taxisa u njegovom gradu kod Nürnberga. U travnju i svibnju poduzet će kvartet umjetnički put po Njemačkoj s češkim programom.

Italija.

† **Giacomo Orefice** umro je u Milanu. U njemu gubi Italija jednoga od svojih prvih muzičara. Rodjen je u Vicenzi 1865. Orefice je studirao u Bologni i s dvadeset godina izdao svoje prvo djelo L' O a s i. Deset godina kasnije stekao je Baruzzijevu nagradu u Bologni s I l G l a d i a t o r e, a 1901. napisao operu C h o p i n po temama poljskoga autora. Njegovo glavno djelo M o j s i j a napisano je prije dvadeset godina. Izim djela za kazalište sastavio je Orefice mnogo simfoničkih i komornih kompozicija. Kao učitelj utemeljio je »školu« u Verdijevom konzervatoriju u Milanu a bio je dobro poznat kao muzički kritik »Secola«. Bio je vanredan umjetnik i neustrašivi apostol onoga, što je držao dobrim i istinitim u muzici,

Vijesti „Saveza Hrv. pjev. društava".

Sjednica središnjega odbora Saveza održana je 25. III. 1923. u prostorijama »Kola«, pod predsjedanjem predsjednika J. Vidalia u prisuću izaslanika od 17 saveznih društava. Nakon pročitanih zapisnika, koji su primljeni bez primjedbe na znanje, izvješćuje tajnik dr Širola o putu, što su ga poduzeli predsjednik i on u Beograd. Intervenirali su kod ministra financija, da priredbe pjev. društava, koje su čisto umjetničke, budu oproštene od taksa, pak je obećano, da će ustanova o tom ući u novi zakon o taksama, za sada jest zakonski nemoguće drukčije stvar udesiti. Načelnik ministarstva saobraćaja obećao je, da će u novi Pravilnik o pogodovnim vožnjama ući ustanova za 50% popust za pjev. društva, kada putuju na turneje, pjev. slave i t. d. U ministarstvu prosvjete obećano je, da će u budžet biti uvrštena svota za izdanja kompozicija, a isto je obreklo dar za natjecanje. Maršalat dvora isto je obećao kraljev dar za tu zgodu. Izvještaj se prima s odobrenjem na znanje.

Tajnik dr Širola izvješćuje, da se pozivu za poslanje kompozicija, koje bi se izdale u nakladi Saveza odazvao lijep broj jugoslavenskih kompozitora poslavši 81 radnju. Jury sastavljen od prof. Lhotke, Odaka i saveznih zborovođa i tajnika održao je tri sjednice, na kojima su za pjesmaricu izabrane 21 kompozicija. Kako Savez za izdanje pjesmarice nema sredstava, obratio se sabirnim arcima na sva pjevačka i ina društva, da među svojim članovima sakupe po mogućnosti što veću svotu. Izvještaj se prima na znanje i odobrava se.

Blagajnik izvješćuje, da su Savezu stigle slijedeće pripomoći: Hrv. pjev. društvo »Kolo« Zagreb, 1250 D; »Sloboda« Zagreb, 1000 D; »Davor« Brod 500 D; Pokrajinska uprava 5000 D i grad Zagreb 2500 D.

Tajnik dr Širola izvješćuje, da je na raspisani natječaj za kompozicije, koje će se pjevati kod natjecanja, stiglo 36 kompozicija. Za ocjenu tih kompozicija određen je jury u koji su osim saveznih zborovođa i tajnika ušli gg. Blagoje Bersa i Oskar Jozefović, te će ocjene biti svršene do konca ovoga mjeseca.

Savezne edicije dane su u komisiju tvrtci Rirop-Rihard Rosskamp, Strosmajerova ulica.

»Sloga« u Sisku slavit će 2. i 3. VI. 1923. 40 godišnjicu postanka. S obzirom na proslavu u Osijeku, ne može se odrediti po § 33. saveznih pravila dolazak za društva, već će se samo preporučiti, jer je za proslavu u Osijeku određeno, da imadu prisustvovati korporativno okolišna pjevačka društva, a ostala po izaslanicima.

»Zvono« u Križevcima moli, da se oprosti od plaćanja članarine. Molba se ne može uvažiti.

Po predlogu predsjednika zaključeno je, da se izrade uzorna pravila za pjevačka društva i da svako društvo pošalje kratki historijat zajedno sa sadašnjim stanjem, kako bi Savez imao točne podatke.

Urednik Sv. Cecilije priopćuje, da društva slabo pretplaćuju, pak se imadu društva pozvati, da su obvezana držati po dva egzemplara »Sv. Cecilije«.

Poslije izvještaja inih manjih predmeta zaključena je sjednica.

Obrtničko radničko društvo sa pjevačkim i tamburaškim zborom »Matija Gubec«, Donja Stubica održalo je svoju četvrtu redovitu glavnu skupštinu 14. I. 1923. te je izabran ovaj upravni odbor: Predsjednik J. Bukvić, potpredsjednik J. Hanžek, tajnik V. Bezik, zamjenik J. Ćuk, tehnički ravnatelj S. Vimpošek, arhivar J. Bezik, blagajnik F. Klein. Odbornici: L. Žirovčić, M. Mlinarić, I. Glivar, S. Klein, G. Peštaj, S. Bubanko, H. Schönwald, S. Martinić. Zamjenici: G. Repar, J. Repar, D. Bubanko, G. Breber. Nadzorni odbor: T. Kantoci, M. Weiss, I. Anić; zamjenici G. Maček i F. pl. Labaš.

Hrv. obrtničko i radničko pjevačko društvo »Sloboda« u Zagrebu održalo je glavnu skupštinu 11. III. 1923. te je izabran ovaj odbor: Predsjednik V. Wagnes, potpredsjednik A. Herceg, tajnik V. Jakšić, perovođ M. Šantić, blagajnik D. Hohnjec, putna blagajna i arhivar R. Gabron. zamjenik F. Lojen, knjižničar I. Tadić, zamjenik L. Kramer. Odbornici: V. Fabris, G. Gregl, F. Janeković, S. Horvatić, V. Curi, Z. Oblak, J. Wagnes, V. Rihter. Zamjenici: S. Fröbe, H. Gabron, B. Rihtarić. Revizija: I. Gabron, Š. Volčanšek, F. Bišćan; zamjenici: V. Mihaljević, M. Gabron; barjaktari: I. V. Miljan, II. F. Klakočar. Zborovođa Rudolf Matz.

Hrv. pjev. i tamburaško društvo »Reljković«, Vinkovci izabralo je na svojoj glavnoj skupštini održanoj 2. II. 1923. ovaj odbor: Predsjednik M. Lombarović, potpredsjednik M. Došen, tajnik Gj. Jakovljević, zamjenik tajnika J. Lacko, blagajnik Štefanija Pečinovsky. Odbornici: F. Dučmelić, M. Vuksanović, S. Mayer, A. Budaj, A. Tropsch. Nadzorni odbor: S. Jagodić, G. Rajić, A. Hecht. Barjaktari: S. Zambelli, G. Jakovljević, H. Martinušić; društveni zborovod Slavko Janković. Muški zbor ima 32, ženski 12, a tamburaški zbor 17 članova, počasnih 6, utemeljitelja 66, a potpomažućih 314.

Pjevačko i tamburaško društvo »Hrvatska vila« u Glini održalo je svoju redovitu glavnu skupštinu 25. II. 1923. pa je na istoj izabran ovaj odbor: Predsjednik dr J. Devčić, potpredsjednik F. Brkić, tajnik i blagajnik N. Zinić. Odbornici: P. Bižal, J. Božić, S. Budak, G. Opačić, M. Tiljak. Revizori: Fr. Leskovac, N. Novak i N. Tiljak.

Hrv. pjev. društvo »Rusan« u Virju izabralo je u svojoj glavnoj skupštini od 6. I. 1923. ovaj odbor: Predsjednik D. Prstec, potpredsjednik D. Janson, tajnik G. Plemenčić, blagajnik M. Tišljar, zborovod M. Matoničkin, arhivar R. Petričec. Odbornici: S. Kovačević, V. Šegrc, R. Kralj, S. Kucelj, V. Carek, A. Mikličan i St. Carek.

Željezničarsko pjevačko društvo »Sava« u Zagrebu održalo je svoju glavnu skupštinu dne 15 II. 1923. te je izabralo slijedeći odbor: Predsjednik M. Plečko, potpredsjednik D. Go-

stiša, tajnik M. Kanzler, blagajnik I. Rus, F. Ilovar, zamjenik tajnika, A. Levstek, zamjenik blagajnika. Odbornici: Wernig F., zamjenici V. Vilman, F. Penko, V. Petrinjak. Revizori: M. Miklin, I. Kolović. Zborovod Fran Kocjančić.

Hrv. pjev. i tamb. društvo »Šubić« u Novskoj imade ovaj odbor: Predsjednik i zborovod A. Knopp, potpredsjednik J. Vrzal, tajnik S. Koran, blagajnik i arhivar M. Holjac. Odbornici: J. Dokonal, I. Agreš, S. Schopf, I. Koran, I. Caren, D. Rotar. Nadzorni odbor: J. Bačić i I. Dragić.

Hrv. pjevačko društvo »Velebit« u Gospiću fuzioniralo se sa tamošnjim hrv. radničkim pjev. društvom »Hrvat«.

Obrt. radn. pjev. društvo »Sloga« u Sisku slavi 40-godišnjicu svog opstanka na dane 2. i 3. VI. 1923. Pozivom na § 33. Pravila »Saveza hrv. pjev. društava« i zaključak sjednice Središnjeg odbora od 25. III. o. g. preporuča se društvima, da bratsko društvo tom prilikom posjete i tako pomognu uveličati njihovu slavu.

Hrvatsko pjevačko društvo »Dvojnice« u Bjelovaru slavi dana 29. i 30. VI. 1923. 50-godišnjicu svog opstanka i kulturnog rada. Upozoravaju se društva na § 33. Saveznih pravila, prema kojemu se svakom društvu prepušta na volju, hoće li poći na tu slavu ili ne.

Prvo natjecanje pjevačkih društava u kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca. Prema zaključku skupštine S. H. P. D. od 26. XI. priredit će S. H. P. D. u jeseni 1923. natjecanje, kod kojega se mogu natjecati i ona društva, koja nijesu organizovana u Savezima. Udruživanje društava, koje su inače samostalna, za nastup kod natjecanja ne dopušta se. Društva se natječu u dvije kategorije po tehničkoj teškoći zadanih zborova. Svaka kategorija ima tri odjela: a) muški, b) ženski, c) mješoviti zborovi. Društva s mješovitim zborovima mogu se natjecati u svim odjelima prema prilikama i u raznim kategorijama. Prijave za natjecanje šalju se dopisom na predsjednika S. H. P. D. (Josip pl. Vidali, kr. sudb. vijećnik, Zagreb, Petrinjska ul. 50). Kod natjecanja pjeva svaki zbor dvije kompozicije: 1. zadana kompozicija onoga dijela i kategorije, u kojoj se natječe; 2. kompozicija po volji odabrana, a po predsjedniku S. H. P. D. odobrena.

Kompozicije se moraju pjevati na pamet ili iz partiture i to u originalnom prijemetu. Prije izvedbe imade zborovođa na klaviru udariti početni akord jasno i ne smije ga niti on niti tko drugi opetovati. Nagrade se sastoje iz umjetničkih predmeta. Osim nagrada porota će podijeljivati i diplome priznanice. Svako društvo, koje se natječe, dobiva spomendiplomu.

Pravilnik natjecanja sa zadanim kompozicijama (v. čl. Natječaj) razaslat će S. H. P. D. svim pjevačkim društvima u Jugoslaviji s pozivom na natjecanje.

Sabiranje prinosa za »Zbirku zborova«. Pozivaju se sva pjev. društva, koja su primila sabirne arke, da do konca mjeseca aprila 1923. vrate arke sa ubranim doprinosima. Materijal za »Zbirku zborova« pripremljen je za štampu, pa je potrebito, da se financijalno omogući izdanje što prije.

Natječaj »Saveza hrv. pjevačkih društava« za zborne kompozicije koje će biti zadani zborovi prigodom natjecanja svih jugoslavenskih pjevačkih društava u Zagrebu u jeseni 1923. Na natječaj bili su osobno pozvani svi jugoslavenski kompozitori. Stiglo je u svemu 36 radova.

Članovi porote za ocjenu bili su gg. Bl. pl. B e r s a, profesor, O. J o s e l o v i ć, kapelnik opere, N. pl. F a l l e r, ravnatelj opere u m., O. S m o d e k, kapelnik opere i dr B. Š i r o l a, profesor. Nakon što su pojedini članovi porote ocijenili svaki za sebe sve natječajne kompozicije, održana je skupna sjednica porote u kojoj su izabrana i nagradjena ova djela:

I. M u š k i z b o r o v i: »U rudniku« tekst Drag. M. D o m j a n i ć a, kompozicija Frana L h o t k e; M o j o s r č n o k r i š k r o p i t e, tekst Simona G r e g o r č i ć a, kompozicija Emila H o c h r e i t e r a.

II. Ž e n s k i z b o r o v i: »M a l e n v o j n o«, kompozicija Frana L h o t k e na narodni tekst; »I z a b r a h s t r u č a k«, kompozicija Franje D u g a n a ml. na narodni tekst.

III. M j e š o v i t i z b o r o v i: «P u s t«, tekst Franca B e v k a, kompozicija Josipa K l e m e n č i ć a, kapelana; »O b l a č a k«, kompozicija Frana L h o t k e.

Svaka je kompozicija nagradjena iznosom od 1000 Din.

Pozivaju se kompozitori nenagradjenih zborova, da u roku od mjesec dana pod svojom šifrom zatraže povrat svojih kompozicija od »Saveza hrv. pjevačkih društava« u Zagrebu.

Hrv. pjev. i glazb. društvo »Kuhač« priredilo je 23. IV. o. g. u osječkom narodnom kazalištu svoj veliki proljetni koncerat s ovim rasporedom:

I. d i o. 1. Narodne pjesme (po Kuhaču): a) J o ž o i k o n j m u d o r a t (iz osječke okolice). b) K l e t v a (slavonska). c) S i l a l j u b a v i (bosanska). d) S e s t r a o t r o v n i c a (primorska). 2. V. Lisinski: P r e l j a. 3. I. pl. Zajc: C r n o g o r a c c r n o g o r k i. 4. G. Eisenhut: P u t n i k. 5. F. S. Vilhar: N a v r e l u B o s n e.

II. d i o. 6. Vilko Novak: B i m i r n a n o ć. 7. I. Hatze: V e č e r n j e z v o n o. 8. Fr. Lhotka: a) A l s u l i j e p e. b) J e l ' i s t i n a. 9. A. Dobronić: a) A O j m a t i. b) G a r a v u š a. 10. Z. Grgošević: U č a s k a d s e a k š a m i č i t a. 11. J. Canić: V i l i h r v a t s k e p j e s m e.

Zbor je uvježbao i na koncertu njim ravnao društveni zborovodja g. Makso U n g e r. Solo partije su pjevali: tenor gg. M. W e i s z i I. M a n d i ć; bariton gg. Milan P i c h l e r, Rudolf B r a u n i Josip S e k o v a n i ć; bas g. Franjo H ö g e r. Društveni je zbor nastupio sa 35 pjevača. Kuća je bila već tri dana prije koncerta potpuno rasprodana. Svrha ovoga koncerta bijaše, da se prikaže razvitak hrvatske kompozitorske djelatnosti, počam od narodne pjesme i nastarijih kompozitora do novijih.

Ovaj je koncerat potpuno zadovoljio u svakom pogledu, pa ga društvo može ubrojiti medju svoje najuspjelije priredbe.

6. V. će se ovaj raspored opetovati osječkoj srednjoškolskoj mladeži na matineji, koju će »Kuhač« naročito u tu svrhu održati.

Dr. S. Hefer.

Hrv. pjevačko i kazališno udruženje »Preradović« u Djakovu je na glavnoj god. skupštini dne 12. I. o. g. izabralo ovaj odbor: Predsjednik: M. Ettinger; potpredsjednik: K. Lombarović; tajnik: Dr M. Horvat; blagajnik: F. Strmecky; zborovođa: L. Ocvirk; odbornici: Lay F., Kurtz T., Lovrić M., dr Živković A., Gabut I. i Poznić J.

Marljivo radimo za osječku pjevačku utakmicu na Duhove. Tamo će naš »Preradović« imati osobitu čast, jer će tom zgodom biti odlikovan naš tenor I. g. Janko Poznić, koji već 25 godina sudjeluje u društvu.

Dr M. Horvat.

Prvo hrvatsko pjevačko društvo »Zora« u Karlovcu održalo je dne 18. II .1923. svoju LXI. redovitu godišnju glavnu skupštinu, u kojoj je bilo prisutno 68 izvršujućih članova muških i ženskih. Iza pozdrava, kojim je predsjednik dr Haslinger otvorio skupštinu i ovjerovljenja zapisnika o prošlogodišnjoj glavnoj skupštini iznio je tajnik društva, profesor Nikšić opsežan i stvaran ivzještaj o radu u g. 1922. Iz toga izvještaja moralo se razabrati, da je rad društva u prošloj godini bio programatičan i sistematičan. Što se je preduzelo, to se je i izvršilo. Preduzelo se, povodeći se za duhom vremena, — iznesti program jugoslavenskih pučkih popijevaka, i to se izvršilo na pohvalno zadovoljstvo kritike i općinstva karlovačkoga dne 1. VII. 1922. izvedbom nar. pjesama u obradbi Mokranjca, Žganca, Dobronića, Jozefovića, Adamića, Lhotke, Gerbića, Fajsta, Hatzea i Muhvića. S ovim programom gostovalo je društvo u Sloveniji (Novo Mesto, Bled), te u susjednoj Dugaresi, pa je i na tim mjestima ubralo laskava priznanja. Iza običajnih praznika društvo je pristupilo radu za Silvestrovo, te je tom zgodom izvelo operetu Karla Reinera: »Jedan dan u Japanu« uz sudjelovanje mješovitoga zbora i vlastitog gudaiačkog orkestra, koji broji oko 30 članova. Izvedba, koja je doživjela i vrlo dobro posjećenu reprizu, bila je odlična sa tehničkog i umjetničkog gledišta. Ova fakta dementiraju navode, koji su štampani o »Zori« u 1. svesci ovoga glasila. — U novoj godini rada nakanilo je društvo izvesti program slavenskih kompozitora, koji će se, to je posve sigurno, pod vodstvom odličnoga zborovode g. D. Meisela i izvesti. Za sad još nije utvrdeno, koji će pravac uzeti turneja društva ovih praznika, no to stoji, da će »Zora« stići u Zagreb na utakmicu pjevačku prigodom svečanosti »Kola« i da će se boriti u prvoj kategoriji.

Izvještaj tajnika te ostalih funkcionara primljen je jednoglasno na znanje, odboru je dan apsolutorij, pa je zatim izabran za g. 1923. novi odbor, u koji su ušli gg. Dr Iv. Haslinger, predsjednik; V. Žalud, potpredsjednik; J. Nikšić, tajnik; J. Pavlović, blagajnik; I. Morsan, upravitelj »Zorindoma«; Drag. Laškarin, arhivar; V. Mužina, kontrolor pjev. pokusa; Capan I., barjaktar I.; Drag. Hauptfeld, barjaktar II.; M. Bukovinac, J. Hauptfeld, A. Hoppe, D. Katić, Z. Martinić, V. Pajalić kao odbornici; gdja A. Martinić i gdjica Z. Hauptfeld kao odbornice i g. David Meisel kao zborovođa. Revizori: L. Blau i I. Rukavina.

J. N-k-ć

Hrvatsko pjevačko društvo »Jeka« u Samoboru održalo je 18. II. o. g. svoju glavnu skupštinu, na kojoj je izabran novi odbor ovako: Predsjednik Mirko Kleščić; podpredsjednik: Fran Hrčić; tajnik: Vilim Pavlović; blagajnik: Ivan Geček; zborovodja: Milan Zjalić; arhivar: Juraj Žitković. U odbor izabrani su: Josip Budi, Hinko Šantl, Janko Kompare, Milan Šoštarić, Dragutin Urli, Franjo Strmoli, Većeslav Prohaska, Ivan Bišćan. Za pročelnicu ženskog zbora izabrana je gdja Marica Presečki, a u odbor gdje Alica Weber, Mihela Pirnat i gdjica Zlata Rumenić.

Muški zbor ima 30 pjevača, a ženski 30 pjevačica. G. 1924. slavit će »Jeka« svoju 50-godišnjicu.

Izabran je i odbor gospodja, koji će voditi brigu oko društvenih zabava, napose oko proslave pedesetgodišnjice. U taj su odbor izabrane gospodje: Malvina Kleščić, Emica Špalj, gdjica Slava Felkel, Bogumila Ortinsky, Sava Pavlović, Marta Rumenić, gdjica Fanika Bogović, Marija Šek, Dragica Jurković i Ljubica Žitković.

Dne 4. II. priredila je »Jeka« koncerat, na kom su se izvodile narodne i umjetne pjesme slavenske. Zastupani su bili skladatelji hrvatski: Lisinski (Zbor Hrvata iz »Porina«), Eisenhuth Gjuro (San), Fr. Vilhar (Jabuka), Novak Vilko (Cvijeće iz narodnog vrta); slovenski: Ipavec (Danici) te narodne pjesme harmonizovane po Žirovniku i Kimovcu; češki: Pokorny (čehoslovačke narodne). Kod koncerta sudjelovao je profesor Milan Reizer, koji je pjevao sladbe: Čajkovsky (Tko moju čežnju zna), Rubinstein (Romanca), Vitezslav Novak (Slovačke narodne) i Ružić Vjekoslav (Medjumurske narodne). Na glasoviru ga je pratio prof. Ciril Ličar.

Z.

Iz Cecilijina društva.

Glavna skupština Cecilijina društva biti će 20. VIII. o. g., dan poslije euharistijskog kongresa. Prilike (dugotrajni rat, skupoća poslije rata) bile su takove, da se glavna skupština već više godina nije mogla obdržavati. Da dodjemo opet u stari red, biti će shodno, da se ta skupština održi poslije euharistijskog kongresa, kad će se u Zagrebu sakupiti cecilijanci iz svih strana naše domovine. Nadamo se, da će nas se na skupštinu sabrati

mnogo, da se medjusobno porazgovorimo i osokolimo za daljnji rad oko preporoda crkv. glazbe. Eventualni predlozi moraju se 14 dana prije glavne skupštine pismeno podnesti predsjedništvu cecilijina društva.

Cijenjenim saradnicima. I opet nam je ponestalo prostora. Nekoje već složene članke i vijesti morali smo ostaviti za dojdući broj. Molimo cijenjene saradnike da nam to dobrostivo ispričaju.

Osnutak cecilijina društva u Djakovu. — S osobitim veseljem moram da javim, da je i kod nas 20 IV. t. g. osnovano: »Kotarsko cecilijino društvo«, podružnica centrale u Zagrebu.

G. 1914.—15. opstojalo je doduše kod nas cecilij. društvo ali za onda više tajno, iako je i javno nastupalo kod svibanjskih pobožnosti u župskoj crkvi i kod misa ratnih ranjenika i bolestnika iz sjemeništne bolnice u katedrali. Kad sam 1915. morao na bojno polje, prestalo je i to cecilijino društvo. Sad kad su ratne tržavice i posljedice barem donekle prestale i kad je publika opet došla kako tako u predratni tempo, činilo mi se podesno, da započnem sa nekojom našom gospodom, koja su sklona cecilijanskoj ideji, propagandu za osnutak cecilijina društva. Moje agitacije nisu bile uzaludne. Na našem sastanku bilo je 25 gospode: doktora, profesora, svećenika, činovnika, učitelja, trgovaca i obrtnika. Svi bili su oduševljeni za preporod crkvene pjesme, pa tako osnovasmo društvo, koje će u najkraće vrijeme započeti sa pjevačkim pokusima.

U privremeni odbor izabrana jesu per acclamationem ova gospoda: predsjednik Anton Mitrović, kr. kot. predstojnik; tajnik: Stevo Lovrić; glazb. vodja: Franjo Starè; odbornici: Franjo Böhm, Fr. Milković, I. Račak i Ferd. Strmecki.

U mjesecu svibnju biti će prva glavna skupština, u kojoj će se birati predsjedništvo kao i čitav odbor za godinu dana. Pouzdano se nadam, da će ovo naše mlado društvo uz ovu požrtvovnu gospodu, koja se okupila u cecilijansko kolo, najbolje uspijevati. Neću propustiti, da vas svojevremeno izvijestim o našem radu i napretku. **Franjo Starè.**

Darovi za naše glasilo. Otkako je izašao zadnji broj pritekla je na dobrovoljnim darovima znatna potpora našemu listu. Vrijedni hrv. župnik u Youngstownu u Sj. Državama Rev. **I A. Stipanović**, koji se je u više navrata većim svotama sjetio našeg glasila, poslao nam je 1595 D., a Rev. **Fran Bahorić** u Chicagu 400 D. — Po 100 D. darovali su bl. gg.: **Štefka i Aleksa Penić** u Zagrebu prigodom obljetnice smrti svoje nezaboravne kćerkice **Nadice**, preč. g. **Alojzije Hegedić**, z. kanonik i žup. kod sv. Ivana u Zagrebu te v. g. **Stjepan Kramar**, vjer. u Zagrebu. Istotoliku svotu sabrao je medju braćom svećenicima prigodom korizmene ispovijedi gorljivi naš pristaša v. g. **Lavoslav Rubelli pl. Sturmfest**, žup. u Kuzmincu. Po 50 D doprinesli su: gradjanin zagrebački bl. g. **Franjo Šebre**, te orguljaš u Clevelandu bl. g. **Georg Malovrh**, a istotoliku svotu sakupio je u Dubrovniku medju prijateljima crkv. pjesme dominikanac v. o. **Jordan Viculin**. V. g. **Fran Vedriš**, žup. u Novomgradu poslao nam je 35 D. Po 25 D poklonili su v. gg. župnici: **Antun Justitz** u Dubici, **Stjepan Cerovac** u Začretju, **Ivan Kropek** u Bednji, **Dragutin Kordaš** u Mihovljcu, **Ivan Novoselec** u Crncu, **Josip Akšamović** u Samarici, **Leopold Rusan** u Remetama, **Josip Poslek** u Lipi, nadalje: bl. g. **Otokar Pacovski**, ravnatelj osig. društva u Zagrebu, bl. g. **Emil Vidrih** na Sušaku, v. o. **Dobroslav Sorić**, vjeroučitelj u Ercegnovom, v. g. **Matija Ivšić**, kapelan u Sisku te preč. **ravnateljstvo nadb. konvikta** u Požegi. V. g. **Antun Ivezić**, kap. u Feričancima poklonio je 20 D., a velem. g. dr. **Julijan Jelenić**, kr. sveuč. prof. u Zagrebu 17 D. — Po 15 D darovali su bl. g. dr. **Emanuel Maršik**, politički šef u Bratislavi, bl. gdjica **Justina Kampuš** u Osijeku, pogl. g. **Dragan Derganc**, kr. kot. predstojnik u Karlovcu, preč. g. **Stjepan Miličić**, natpop u Hvaru te v. g. **Matija Ruk**, žup. u Štivici. — Po 10 D poslali su nam: veleuč. g. **Ivan Valjato**, gimn. prof. na Sušaku, vel. gg. župnici: don **Vicko Bojanić** u Vrisniku, don **Ivan Šeperica** u Vrbanju, **Marko Blaževac** u Oriovcu, **Henrik Kroder** u Vratišincu, **Rikard Makovac** u Cerju, vel. gg. vjeroučitelji: don **Rudolf Pljan** u Šibeniku, **Vladimir Horvat** u Zagrebu, bl. gg. učitelji: **Petar Kumičić** u Staromgradu, **Daniel Harrer** u Petrovaradinu, vel. g. don **Niko Sarjanović**, biskup. tajnik u Hvaru, v. g. **Petar Kovačević-Vrbančić**, kapelan u Bistri i **župska crkva u Moravčama**. Po 12 D su darovali v. gg. župnici: **Nikola Vukčević** u Šišincu i **Ivanko Vlašićak** u Čagliću te preč. **ravnateljstvo biskup. sjemeništa** u Djakovu; po 6.50 D bl. g. **Niko Posinković**, učitelj u Dolu; po 5 D: bl. gg. učitelji: **Mihovil Škarpa** u Staromgradu, **Stjepan Kraljević** u Samoboru, **Gjuro Orlić** u Selima Zagorskim, presvj. g. **Tomo Igrc**, kanonik u Sarajevu, bl. g. **Jakov Gotovac**, skladatelj u Splitu, v. g. **Roman Štiglić**, žup. u Brodu na Kupi, v. g. **Ivan Šabarić**, kap. u Gjurgjevcu, v. **samostan dominikanaca** u Šibeniku te **župska crkva u Osovi**; po 2 D **Ante Kolarić**, žup. u Lupoglavu. Svim plemenitim darovateljima na izdašnoj potpori usrdna hvala!

SV. CECILIJA« izlazi svaka dva mjeseca, a stoji na godinu 25 din., za škole i djake 20 din. Članci, dopisi i pretplata šalju se na Janka Barlè-a, ravnatelja nadbiskupske pisarne u Zagrebu, a glazbeni prilozi na ravnatelja Franju Dugana u Zagrebu (Kaptol br. 19.).

IZDAJE: »CECILIJINO DRUŠTVO« U ZAGREBU. — UREDNIK LISTA: JANKO BARLÈ. — UREDNIK GLAZBENOG PRILOGA: FRANJO DUGAN. — TISAK »NADBISKUPSKE TISKARE« U ZAGREBU.

Nek je svašta

† **Charles Frederich Davies** umro je u Clevelandu, Ohio. Rodjen 1844. u Kemingtonu bio je prvim organistom u St. Alban'su, Holborn. G. 1869. otišao je u Canadu, postao organistom u St. Jamesa u Montrealu. Izmijenivši više mjesta došao u Detroit. Osnovao je 1913. Windsorsku školu slobodnih umjetnosti.

† **William Samuel Bambridge** umro je u Marlborough u dobi od osamdeset godina. Bio je gradskim vijećnikom kroz četrdeset godina i dva put načelnikom. Bio je organistom na marlboroughskom koledžu od 1864., s kojega se mjesta povukao prije deset godina.

† **Rev. W. Garrett Horder** umro je u Ealinnu u osamdesetdrugoj godini. Poznati sakupljač himni (posjedovao je kopije sviju izdanih himni) i izdavač različitih antologija.

† **Patrick Joseph Griffith** preminuo je u Dublinu gdje je živio od 1874., u šezdeset i trećoj godini. Kroz četrdeset godina bio je poznat kao violinista i učitelj, koga su mnogo tražili. Kroz četvrt stoljeća upravljao je orkestrom dublinskoga muzičkog društva.

† **Arthur Hugh Melvin Peat**, svećenik organista i korovodja umro je u St. Petru u Claphamu. S mnogo je uspjeha uvježbavao korove, vješt organista i osobiti pratilac pjevača.

Savremeni talijanski kompozitori. Puccinizam blijedi i slabi pomalo. Dozrijeva usjev novog razdoblja mladje muzičke ere. Ovi se bave sada sa s v i m granama glazbenog stvaranja, a ne kao prije, gotovo isključivo sa operom. Naginju, vele, novofrancuskoj školi. Jedina velika iznimka bio bi Feruccio Busoni, koji je, boraveći najradije u Berlinu, uostalom slabo uplivao na novotalijansku glazbenu struju.

Istaknutiji predstavnici jesu:

1. C a s e l l a A l f r e d o, oduševljeni Mahlerista, umjetnik univerzalnog znanja. Ističe se kao skladbenik, učitelj, virtuoz na glasoviru, zborovodja, pisac. Kao značajka upada kod njegovih najnovijih djela prvo: što hotomično izbjegava kontrapunkt putem nekog novog glazbenog sloga t. j. neke tajinstvene sredine izmedju dura i mola; a drugo: vrsta groteske i šaljive karikature.

2. R e s p i g h i O t t o r i n o. On je manje »moderan«, ali pun više plemenštine. Simfonijska muzika je njegova jaka strana. Pred duhom ti se redaju mnoge njegove raskošne slike, koje je dotjerala besprijekorna tehnika.

3. M a l i p i e r o G. F r a n c e s c o. Orkestralna djela ogledalo su njegove duše. Na podlozi intenzivnog rada i studija klasičnih opusa sam si je ustrojio slog, pun klasične ljepote. On zazire od razvlačenja temata i od dosadnih variranja. Ideal nazire u pregnantnoj dikciji glazbenih misli.

4. P i z z e t t i I l d e b r a n d o zove se stvaralac i ponajbolji zastupnik novotalijanske pjesme. Njemu je jedinome uspjelo, da od istomišljenih umjetnika stvori oko sebe t. zv. školu. Majstorski obradjuje pijev, koji se kraljevski i triumfalno uzdiže iznad glasovirske pratnje, koju bismo mogli i izostaviti bez uštrba po cijenu i utisak melodije.

5. C u i V i t t o r i o vrlo je nadaren; urešen općenitom naobrazbom. Kao fulminantni operni zborovodja slavio je u prošloj sezoni neobične trimfe i u Italiji i u inozemstvu. On je prije svega liričar. Odvratno mu je svako strastveno i ratoborno isticanje trublji. Nježno treptanje muzikalitete njegove duše sa svim nijansama ugodno se doima finog estetičara.

6. G a t t i M. G u i d o je znameniti glazbeni pisac.

Lijepu prošlost i budućnost imadu i ova imena: Alfano Franco, Castelnuovo - Tedesco Mario, Davico Vincenzo, Perachio Luigi, Pratela F. Balilla, Rieti Vittorio i Massarani Renzo.

(»Der Aufakt«, g. 1922. br. 12.) »Vi. L.

Engelhornova biblioteka glazbenih knjiga. Nakladnik J. Engelhorn u Stuttgartu zaslužuje potpunu pohvalu zato, što je ostvario plan, da utemelji novu zbirku glazbenih knjiga. U lijepo opremljenim žutim svescima izdao je do sada:

1. »M u s i k a l i s c h e D i c h t u n g e n u. A u f s ä t z e H o f f m a n n s« (370 str.). Moraš se diviti, kojom je točnošću i potpunošću obradjen sav materijal. Za studij kao stvoreno.

2. H. A l b e r t o v »G o e t h e u n d d i e M u s i k« (120 str.). Premda se mnogo već pisalo o ovoj temi, ipak nije ova radnja nipošto zališna. Kratko, duhovito, pregnantno. Da je Goethe bio muzikalan, govori ne samo njegova lirika i Faust, nego i njegove osobe n. pr. Otilija.

3. K. G r u n s k y: »A n t o n B r u c k n e r« (126. str.). Tu se javlja jedan, koji je Brucknerov štovatelj i poznavalac. Pravdi za ljubav nije smio pisac prešutjeti neka važna djela o Bruckneru (n. pr. E. Schwebsch).

4. H. S o m m e r: »L a u t e u n d G u i t a r r e« (100 str., 16 slika). Sadržaj privlači, poučava, savjetuje, djeluje.

5. H. J. M o s e r: »M u s i k a l i s c h e r Z e i t e n s p i e g e l« (120 str.). Zaredavši divlje narode, Grke, srednji vijek i današnje doba duhovito iznosi razne sudove, opise, izljeve čuvstava, utiske.

6. H. U n g a r: M u s i k t h e o r e t i s c h e L a i e n f i b e l (127 str.). Na malo prostora začudno mnogo. Vrlo jasno, razumljivo. Pisano od jednoga, koga resi temeljito poznavanje i novijih teorija i istraživanja.

7. H. H o l l e r u p: »M u s i k e r a n e k d o t e n« (125 str.). Prevladaju d o b r e anekdote, kojima se za volju rado preskaču slabije. Našlo bi se još mnogo boljih. I za ovakovu zbirku traži se muzično znanje.

Dresden. Hans Pfitzner sâm je glavom rukovodio i dirigirao svoje djelo »Palestrina« te sjajno uspio.

Köln. Generalni intendanat opere Fritz Rémond može sa zadovoljstvom pratiti dobro financijalno stanje i umjetničko djelovanje umjetnika. Da opera stoji na visokom stupnju dokazuju izvadanja n. pr. R. Straussove Elektre i Rosenkavaliera, Pfitznerovog Palestrine, Schrekerovih »Die Gezeichneten« i »Der Schatzgräber«. Čudnovato, da je ovo prva i skoro jedina pozornica u Reichu, koja je obljubila L. Janáčekovu »Jenufu«.

Königsberg. I ovdje vrijedi ona, da je procvat muzičkog života u obratnom razmjeru sa padom valute. Koncerata na pretek, a sinfonijske i koncerte umjetnika, recimo, juriša publika. Dva plemenita veletrgovca uzdržavaju i podupiru operu. Svaki dan su mjesta u operi razgrabljena. Publika se promijenila a prema tome i plan izvedbi. Doduše Wagner, Beethoven i Mozart, ali i Puccini, Verdi, Thomas i Meyerbeer. Svaki ljubitelj glazbe žali, što novija struja nema pristupa. Nepoznate su opere Schrekerove, a pogotovo Strauss ili ća Pfitznerov »Palestrina«. Tomu dašto nije kriv izvrsni kapelnik W. F. Reuss.

Leipzig. Iza odulje stanke opet izbiše J. Bittnerove opere, osobito »Bergsee« (Ustanak seljački u Salzburškoj početkom 16. stolj.). Muzika je topla, intimna, samonikla. Duktusu Bittnerovog glazbenog jezika manjka oštra kritika sebe i čvršća koncentracija. Orkestar je veoma lijepo manipulisan; ne izvađa se u isprazne igrarije i problematska tapkanja.

Stettin. Gradsko kazalište je »Schmerzenskind der Stadtväter«. Pregrađivanjem i dogradivanjem izbacile se ogromne svote. A ipak ne odgovara ova krparija sadašnjim zahtjevima.

Berlin. Temeljna misao novoga »Internationale Gesellschaft für neue Musik« bijaše, da unese nov život u njem. glazb. smjer. Dakle; društvo, koje će podupirati i inspirirati plodne duhove, a stajati iznad svih nacionalnih sitnica i trzavica. Najveéma smisla i volje pokazuje London, Engleska. Prvi znak života pružilo je ovo društvo koncertom Ern. Ansermenta-a (zborovođe iz Genfa) sa I. Strawinskoga: »Le Sacre du printemps«. U Strawinskomu (t. j. u njegovoj muzici) se nalazi dobar komad »ruskog barbarstva« (što uostalom sâm priznaje) dobar dio »pariškog isfinjenja«.

Breslau. Opet t. zv. »Bachfest«. Sedam izvedbi. Mnogo se pružalo, dobro, dotjerano. Ali »Bachfeste« ne imaju danas onog smisla kao prije; izgubili su žig neobičnosti: barem u velegradovima. Sveučilišnog profesora M. Schneider-a resi smisao za oblik i sadržaj starijih djela. On, izabirući, šta može danas vući, imponuje ne starinom već mladenaštvom.

München. U muzičnom pogledu pruža taj grad sliku velike pometnje duhova. Prenatrpavanje. Bez željenog sondiranja. U cijelosti opažaš konzervativni karakter, premda si polako i sigurno utire put i atonaliteta. Od preke je potrebe s i s t e m a t s k a njega moderne glazbe. — F. C. Adler na čelu koncertnog orkestra izvrsno razumije primamiti publiku interesantnim internacionalnim programima.

Berlin. Fr. S c h m i d t o v a opera »Fredegundis« znači badava trošiti sile. Schmidta karakteriše poznati pisac A. Weissman kao glazbenika bez osobitih svojstvi, ukućenog wagnerianizmom.

Berlinske su koncertne dvorane i nadalje »ein Tummelplatz der ganzen Welt«. »Medjunarodno društvo nove muzike« pozvalo je po prviput iza rata Engleze u goste. Kod ovog prvog nastupa nisu htjeli oprezni Englezi nastupiti odveć smiono. Upravitelj orkestra G o o s s e n s E u g è n e, smjera više prema unutrašnjosti umjetnosti. Kao skladatelj proizašao iz uplivnog kruga Debussyovog, a oja-
[illegible]
dosta jasni smjer; nešto doduše razvučeno, ali ipak više manje puno boje pokretljive lirike. Goossens, krasna pojava kraj pulta, steče si naklonost publike svojom lakoćom u vodjenju orkestra. — »The Planets« Gustava Holstsa podsjeća na franko-ruske uzore, naginje na svoju vlastitu koloristiku, i na »pučko«. — Švedi se istakoše Kurt Atterbergerovom simfonijom »Funèbre« i njegovim cello-koncertom. Svuda se opaža njegova svježina, krv, volja za nečim osebujnim, samo šteta, što muzika nije većma zbijena, i što je premekana. — Francuzi staviše na program Debusyovu kantatu »La demoiselle élue« i jošte »Petite Suite«; zatim E. Chaussonsovu b-dur simfoniju, u kojoj odsijeva iskrena volja, da se svladaju velike forme, ali ne dostaje snaga misli i ruke. — Mnogo se isticahu i Rusi t. j. ruska muzika n. pr. Vilim Kempff na glasoviru kao »phantasiekräftiger Beethovendeuter«.

A veliki orkestralni koncerti? Izvedbom 5 orkestralnih djela A. Schönbergovih učinjen je prodor u carstvo filharmonije. F u r t w ä n g l e r ne će ovim svojim smionim planom obratiti one, kojima je blagoglasje užitak, ali će ipak gdjekoje misloce predobiti za »muziku budućnosti«.

Breslau. Svježa sila, H e i n r i c h T i e t j e n, ravnatelj opere, trudi se neumorno, da zakržljavljeni program zadnjih godina postavi na zdrave temelje. On nije glazbeni chauvin. Osobito smjera na to, da proizvodima zapostavljenih njemačkih glazbenika pribavi dolično počitanje. Svojom reformatornom energijom uspjet će sigurno, kako bi pribavio istaknutije pojedinačne sile osobito soliste (tenore).

Dresden. Nešto pred Božić »drznu« se F. B u s c h, da upriliči »moderno« operno večer: 1. P. Hindemithov »Ubojica, nada žena« (posvema uspjelo zbog jake dramatike ove visoke muzike); 2. Busonijev »Arlecchino« (ova comedia del arte ostavila je utisak lijepe i duhovite šale, nešto odveć razvučene); 3. Strawinskoga balet »Petruška« (svidjao se osobito u krasnoj koreografskoj izvedbi). K novoj godini uslijedi »Saloma« i »Šišmiš. Prigodom jedne »Meistersinger«-večeri nastupi K. Perron, 66—godišnji počasni član dresdenske opere kao Tristanov »Marke«. To bijaše, primjećuje kritičar, »ergreifend, durchgeistigt«.

Nürnberg. Vrlo velik i senzacionalni uspjeh postigao je ovdje sa svojim pjesmama R. S t r a u s s, koji se ovdje iza stanke od 14 godina opet pojavio. Zastrti ali krepki bariton H. Rehkämper krasno je razvio u Straussovoj lirici divno svoje blagozvučje i visoki stupanj svoje tehnike.

(»Die Musik«, jan. 1923.). **Vj. Lončar.**